

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN
STEENHUIZE - WIJNHUIZE

STEENHUIZE-WIJNHUIZE MIJN DORP VAN TOEN (1794 – 1976)

H.J. Herpelinck

Steenhuize, 2006.

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN
STEENHUIZE - WIJNHUIZE

STEENHUIZE-WIJNHUIZE MIJN DORP VAN TOEN (1794 – 1976)

H.J. Herpelinck

Steenhuize, 2006.

**BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS
VAN STEENHUIZE -WIJNHUIZE**

A Deo et Rege

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN
STEENHUIZE - WIJNHUIZE

STEENHUIZE-WIJNHUIZE MIJN DORP VAN TOEN (1794 – 1976)

H.J. Herpelinck

Steenhuize, 2006.

“Mijn dorp van toen” werd uitgegeven met de medewerking van:

Z.E.H. Van Hecke J., pastoor parochie O.-L.-V.-Hemelvaart, Steenhuize.
Borremans D., taaladvies.
Renaer M., Prof. Katholieke Universiteit Leuven.
Van Cauwelaert A.: Bijdrage Camille Van Waeyenberge.
Van Daele M., Ere-burgemeester.
Van Hooland R., Professor.

De uitleners van persoonlijke archieven werden onder de prent vermeld.

Met dank aan:

Algemeen Rijksarchief, Brussel.
Gemeentearchief HERZELE - Steenhuize-Wijnhuize .
Kerkarchief O.-L.-V.-Hemelvaart, Steenhuize.
Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel.
Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Brussel.
Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde, Gent.
Nationaal Instituut voor de Statistiek, Brussel.
Prentenkabinet, Brussel.
Rijksarchief Beveren.
Rijksarchief, Ronse.
Stad Gent, Departement Cultuur, Hotel d'Hane-Steenhuyse.

Daidsfonds, afdeling Steenhuize.

Met de steun van het gemeentebestuur en de burgemeester van HERZELE, Dhr. J. Van Tittelboom.

D/2006/H.J. HERPELINCK, UITGEVER.

© 2006, H.J. HERPELINCK

STEENHUIZE-WIJNHUIZE

INLEIDING

Op 1 januari 2007 zal het 30 jaar geleden zijn dat Steenhuize – Wijnhuize fuseerde met HERZELE. Steenhuize – Wijnhuize had precies 182 jaar als zelfstandige gemeente bestaan. Als een blijde herinnering, maar vooral als een hulde aan dat dorp van toen, verschijnt deze geschiedkundige bijdrage.

In “Mijn dorp van toen” zullen wij trachten dieper in te gaan op het alledaagse reilen en zeilen in de gemeente. Tal van blijde gebeurtenissen, maar ook trieste tijden, tekenen Steenhuize-Wijnhuize in die periode van haar korte, zelfstandige bestaan. “Mijn dorp van toen” leest precies zoals het leven zelf: met een lach en een traan.

De hedendaagse tijden worden ingeluid met de komst van de Fransen, die hier het Ancien Régime in 1794 ten val brachten. J.B. D’ Hane- Steenhuyse, graaf tussen oud en nieuw, ondervond persoonlijk wat dit betekende.

De val van Napoleon Bonaparte te Waterloo op 18 juni 1815 was een scharnierpunt in de geschiedenis van Europa. Onze streken kwamen onder Nederlands bewind te staan, een eerder ongelukkige periode die slechts 15 jaar stand hield.

Dankzij een sterke nationale bewustwording, de eensgezindheid tussen katholieken en liberalen (die slechts van korte duur was) ontstond het koninkrijk België, waarvan in 1831 Leopold I van Saksen-Coburg -Gotha de eerste regerende vorst werd.

Maar ook nu waren in het unitaire België enige markante gebeurtenissen niet uit het nationale geheugen te wissen: de schoolstrijd tussen katholieken en liberalen, de Eerste Wereldoorlog, de Tweede Wereldoorlog, enz... Steenhuize-Wijnhuize heeft deze trieste momenten van heel dichtbij meegemaakt.

Dit algemeen werk vertelt ook over het alledaagse leven van onze ouders en grootouders: het labeur op het land, het malen van het graan met de windmolen, de pendelaars, ... maar heeft ook aandacht voor de bruisende folklore van de levenslustige Steenhuizenaren.

Ik weet dat een armzalig woord van dank te kort schiet voor allen die dit werk een warm hart toedragen: het gemeentebestuur van HERZELE, nationale instellingen en archieven, het Davidsfonds van Steenhuize, tientallen dappere oud-strijders van de Tweede Wereldoorlog (waarvan nu bijna allen overleden zijn) .... en vooral U mijn lieve Steenhuizenaren die mij in de zoektocht naar de waarheid steeds gulhartig ontvangen heeft.

Ik hoop dat enkelen in mijn voetsporen zullen treden om de grootsheid van onze plaatselijke geschiedenis uit te dragen en vandaag de waardige volgelingen zullen zijn van zoveel bewonderenswaardige voorouders. Van hen die in hun gemeentewapen het vroom en edel devies voerden: “Voor God en Rijk”.

H.J. Herpelinck
herman.herpelinck@skynet.be

JEAN-BAPTISTE D'HANE¹

GRAAF TUSSEN OUD EN NIEUW

JEAN-BAPTISTE D'HANE.

Comte de Steenhuyse, Chevalier de l'ordre du Lion Belgique.

Chambellan de S. M. le Roi des Pays bas.

Intendant du département de l'Écluse le 20. Mars 1784 - 1785.

Né à Gand le 21 Aout 1737 et décédé le 17 Janvier 1826.

In 1784 kocht Jean-Baptiste D'Hane, Heer van Elene en Leeuwergem, de vrijheerlijkheid Steenhuize voor de som van 150.311 florijnen. Deze heer had voor de heerlijkheid een hoog bedrag neergeteld in de hoop de titel van prins te voeren. Dit werd hem evenwel niet gegund, omdat de inkomsten van Steenhuize te laag waren.

Teneinde deze inkomsten te verhogen greep J.B. D'Hane terug naar de gekende middelen: de herenrechten moesten strikt toegepast worden en hij liet nagaan of bepaalde van deze rechten

---

¹ Zie ook BIJLAGE 1: J.B. D'Hane – Steenhuyse, p. 139.

na verloop van tijd niet onrechtmatig vervallen of achterwege gebleven waren. Onnodig te zeggen dat de Steenhuizenaars de hebzuchtige ijver van hun meester ongepast vonden in een tijd waarin alles in vraag werd gesteld.

Na de dood van Keizer Jozef II van Oostenrijk in februari 1790 trok diens broer en opvolger Leopold II de meeste verordeningen van de Oostenrijkse Nederlanden in, waaraan zijn verhoogde populariteit te danken was.

DE STEENHUIZENAARS ZIJN OOSTENRIJKS GEZIND

Eind mei 1790 brak er in de Zuidelijke Nederlanden een plattelandsopstand los. Deze opstand speelde zich voornamelijk af tussen Oudenaarde, Aalst en Noord-Henegouwen. De toen bestaande maatschappij werd volledig in vraag gesteld: de geestelijke tienden moesten afgeschaft, de herenrechten ongedaan gemaakt en de “derde stand” opgedoekt. De revolutie had het herstel van de vroegere orde tot doel en het volk wou Leopold II terug.

Ook Steenhuize was een kern van verzet. In zijn correspondentie van september-oktober 1790 bekloeg Graaf D’Hane zich nog altijd over de “*antipatriotique gepijzen*” van zijn heerlijkheid, waar men met luide stem “*Vivat Leopoldus*” riep. De Graaf was beschaamd door “*de vlekke waarmede de parochie besmet was*”.

Maar Steenhuize stond met zijn ideeën niet alleen .....

HET AL DAN NIET AANVRAGEN VAN DE VROEGERE PREËMINENTIE

Aan het einde van het Ancien Régime stonden de middeleeuwse instellingen ter discussie. Desgewenst kon de vroegere toestand opnieuw aangevraagd worden. De Steenhuizenaars waren niet gebrand op hun status van vrijheerlijkheid. In 1792 schreef D’Hane-Steenhuise aan de baljuw dat Steenhuize verkeerd handelde door van het vroegere statuut af te willen. De Graaf kon de Steenhuizenaars niet begrijpen omdat zij geen belang hechtten aan de rechten die hun toelieten zichzelf te taxeren en te belasten, rekeningen op te maken zonder tussenkomst van commissarissen en vrij te zijn in doen en laten.

J.B. D’HANE KRIJGT EEN AFKEER VAN ZIJN HEERLIJKHEID

Het verwerven van de vrijheerlijkheid

De aankoop van het vrijdom Steenhuyse door Jean Baptiste D’Hane leek in veel opzichten een riskante beslissing. Hij kocht Steenhuize aan met de hoop de titel van prins te voeren, maar omdat de heerlijkheid het vereiste inkomen niet had, werd de gegeerde titel hem ontzegd.

Allerhande moeilijkheden met de ingezetenen

De Oostenrijkse gezindheid¹ van de Steenhuizenaren (1790).

---

¹ A. Rose, *Het Land van Aalst*, jg. 42, anno 1990, De landsheerlijke reactie in Vlaanderen, casus Steenhuize, p. 186-188: Eind mei 1790 had er in Zuid-Vlaanderen een plattelandsopstand plaats die zich voornamelijk afspeelde tussen Oudenaarde, Aalst en Noord-Henegouwen. Deze bracht de resultaten van Brabantse Omwenteling tegen het Oostenrijks bewind aan het wankelen. De opstandelingen eisten de terugkeer van de Oostenrijkse keizer. Aldus kwamen de Steenhuizenaren in aanvaring met D’Hane Steenhuyse die de houding van zijn ingezetenen betreurde. Steenhuize was één van de kernen van waaruit men in opstand kwam tegen de bestaande toestand.

De rel over de aanstelling van een koster (1792).

“In den tijd” had Steenhuize twee kosteren: de gebroeders Adriaen en Jean-Baptiste Van Den Noortgate. Na de dood van Jean-Baptiste in januari 1792 begonnen de moeilijkheden. Graaf D’Hane besliste dat Steenhuize voortaan Adriaen als enige koster zou hebben. De schoonzoon van de overleden koster, Livinus De Turck, eigende zich echter op eigen initiatief de functie van koster toe. De Graaf was hieromtrent zeer ontstemd. Op advies van de pastoor werd Livinus evenwel op 28 mei 1792 als tweede koster aangesteld.

De perikelen over de bouw van een kerk (1792-1794).

In 1791 besloot pastoor Petrus Lecerf een nieuwe kerk te laten bouwen. Jean-Baptiste D’Hane – Steenhuyse was hiervoor ook te vinden. De Graaf keurde evenwel het ontwerp van het nieuwe gebouw af, omdat het naar zijn mening door een architect moest worden opgesteld. Hij beloofde bovendien in te staan voor een mooi en hoog hoofdaltaar in witte marmer.

De uitvoering van de plannen bleken niet vlot te verlopen, bovendien was er van de wensen van pastoor Lecerf nog weinig terug te vinden. In februari 1792 waren de onderlinge verhoudingen tussen D’Hane, de wethouders en de pastoor volledig zoek.

De plannen liepen grote vertraging op en de kerkvervolgung tijdens de Franse overheersing deed daarna de rest. In 1835, of 44 jaren later, werd uiteindelijk met de bouw van de huidige kerk begonnen.

Moeilijkheden met de plaatselijke officieren.

Voor de moeilijkheden met de plaatselijke officieren die Steenhuize regeerden zonder D’Hane (1790), verzuurden de onderlinge verhoudingen. Onze gezagdragers verkozen de genegenheid van de dorpelingen boven de gestrengheid van de verre brieven uit de Veldstraat te Gent.

Franse soldaten plunderen het kasteel.

Daarenboven plunderden Franse troepen in november 1792 het kasteel¹. Graaf D’Hane kon alleen de schade vaststellen. Aan de griffier van Steenhuize liet hij nog op 4 juni 1793 weten dat hij niet meer zinnens was zijn kasteel dat jaar te bewonen omdat de Fransen het verblijf hadden “*ontbloot van alles*”.

De Graaf zou uit Steenhuize voor altijd wegblijven, zo schreef hij, als hij er zijn kasteel niet had.

De breuk tussen D’Hane en zijn heerlijk domein was niet meer te lijmen. Later betreurden beide partijen hun extreme houding. Op 14 augustus 1793 wilden de plaatselijke officieren graag naar het prinsenkasteel komen om over hun geschillen te praten. Wij weten niet of D’Hane-Steenhuize op deze uitnodiging inging .....

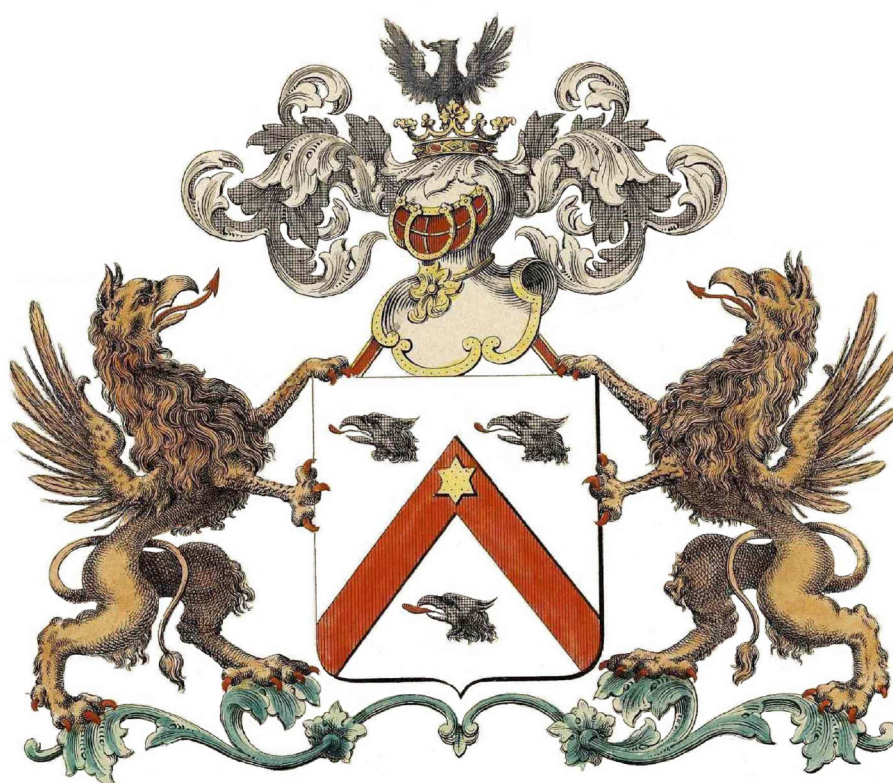
Maar de strubbelingen die Jean-Baptiste met zijn heerlijkheid meemaakte waren onbeduidend t.o.v. de zware onweerswolken die zich aan de horizon opstapelden.

---

¹ H.J. Herpinck, *Heren en prinses te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 63.

Steenhuyse-Wijnhuysen- Kasteel (Sottegem – Uitgevers G. Eylenbosch en Fr. Dupon)
Deze prentkaart werd op 6 maart 1906 verstuurd door Petrus Spitaels, hoofdonderwijzer in de gemeenteschool.

D' Hane - Steenhuyse

achterkant

STEENHUIZE -WIJNHUIZE EEN NIEUWE GEMEENTE

STEENHUIZE EN WIJNHUIZE SMELTEN SAMEN TOT ÉÉN GEMEENTE¹

Het zegel ad causas van het prinsdom Steenhuize vertoonde op het einde van de XVIIIe eeuw het wapen van D'Hane. Het was van zilver met een keper van keel vergezeld van drie griffioenkoppen van sabel, getongd van keel, met een uitgeschulpte zoom van keel. Het werd aan de gemeente Steenhuize-Wijnhuize toegekend bij Koninklijk Besluit van 5 december 1954 (M. Servais, *Wapenboek van de provinciën en gemeenten van België*, Brussel 1955, p. 825).

Na de herovering van de Oostenrijkse Nederlanden in juli-augustus 1794 voerde het Franse bestuur een hervorming door van de bestuurlijke indeling. Het besluit van de Volksrepresentanten van 11 september 1794 (25 fructidor jaar II), artikel III, bevestigde dat enclaves onder de jurisdictie van “*Het keyzerlyk Vlaenderen, welkers hoofdplaats is Aelst, die'er de hoofdstad van is*” vielen. In het Ancien Regime was Steenhuize een vrijheerlijkheid en als dusdanig een enclave in Vlaanderen. Dat statuut was niet uniek². In 1794 kwam aan dit administratief buitenbeentje een einde. Steenhuize ressorteerde mogelijk vanaf 21

¹ Zie ook BIJLAGE 2: De fusie Steenhuize – Wijnhuize, p. 140-141.

² Aan de grens van Vlaanderen enerzijds en Brabant-Henegouwen anderzijds waren ook Appels, Oudegem, Egene, Oudorp, St.-Amands Baasrode, Moorsel- en Wieze-kapittel, Kattem, de Vrijheid van Ronse, Nederbrakel en Zarlardinghe vrijheerlijkheden.

augustus en zeker vanaf 11 september 1794 onder de Administratie van het Land van Aalst. Bij de opheffing van deze Administratie en de vorming van de municipale kantons werd Steenhuize op 31 augustus 1795 ingedeeld bij het kanton Aspelare. Niet voor lang echter, op 13 februari 1796 voegde men Steenhuize bij het kanton Ninove. In 1801 kwam Steenhuize bij het kanton Nederbrakel terecht en in 1828 bij het kanton Geraardsbergen. Steenhuize-Wijnhuize wordt als gemeentenaam voor het eerst gebruikt in 1828¹. Bij de voorafgaande gerechtelijke indelingen werd Wijnhuize² nooit vernoemd.

Wijnhuize³ werd na de opheffing van de structuren van het Ancien Regime bij Steenhuize gevoegd. Vergeten we niet dat de inwoners van “klein Wijnhuize” tot de kerkelijke parochie Steenhuize behoorden. De vereniging van “klein Wijnhuize” met Steenhuize was logisch in die zin dat de parochiegrenzen vanaf dat ogenblik min of meer samenvielen met de gemeentegrenzen. In het Ancien Regime had Wijnhuize wereldlijk geen banden met Steenhuize. Wijnhuize was één van de dorpen van het Land en de Vrije Eigendom van Zottegem.

In de 19de eeuw werden de gemeentegrenzen tweemaal gewijzigd:

- op 31 december 1823 werd “Groot Wijnhuize”⁴ (ca. 95 ha. met 207 inwoners in 1818) ingelijfd bij St.-Lievens-Esse, dat in ruil een stuk land met ca. 6 gebouwen moest afstaan.
- op 6 mei 1826 ruilde Ophasselt met Steenhuize-Wijnhuize de enclave Hoge Weg (48 bunder) tegen een even groot stuk.

In 1797 telde Steenhuize-Wijnhuize 1364 inwoners en in 1800 waren dat er 1524. In 1973 zijn er merkwaardig genoeg bijna evenveel inwoners als 175 jaar eerder, namelijk 1557⁵. Volgens een verklaring van de wethouders van Steenhuize was het dorp ongeveer 470 bunder (578 ha.) groot. Het penningkohier van 1571 bevat aangiften van 442 bunder (ca. 544 ha.) aan huizen en bewerkte gronden.

Nu heeft de gemeente een oppervlakte van 748 ha. 89 a.

Steenhuize-Wijnhuize verdween als zelfstandige gemeente in 1977 en maakt nu deel uit van Herzele in het gerechtelijk arrondissement Oudenaarde. Steenhuize-Wijnhuize heeft als gemeente geen twee eeuwen bestaan. Beide geografische elementen werden immers pas op het einde van de 18^e eeuw samengevoegd.

Herman Van Isterdael.

*Afbeelding rechts:
Steenhuize – Wijnhuize (1842 – 1845)
(G.A.H.: Atlas der Buurtwegen).*

---

¹ Wet van 22 december 1828 over de rechterlijke indeling van Oost-Vlaanderen.

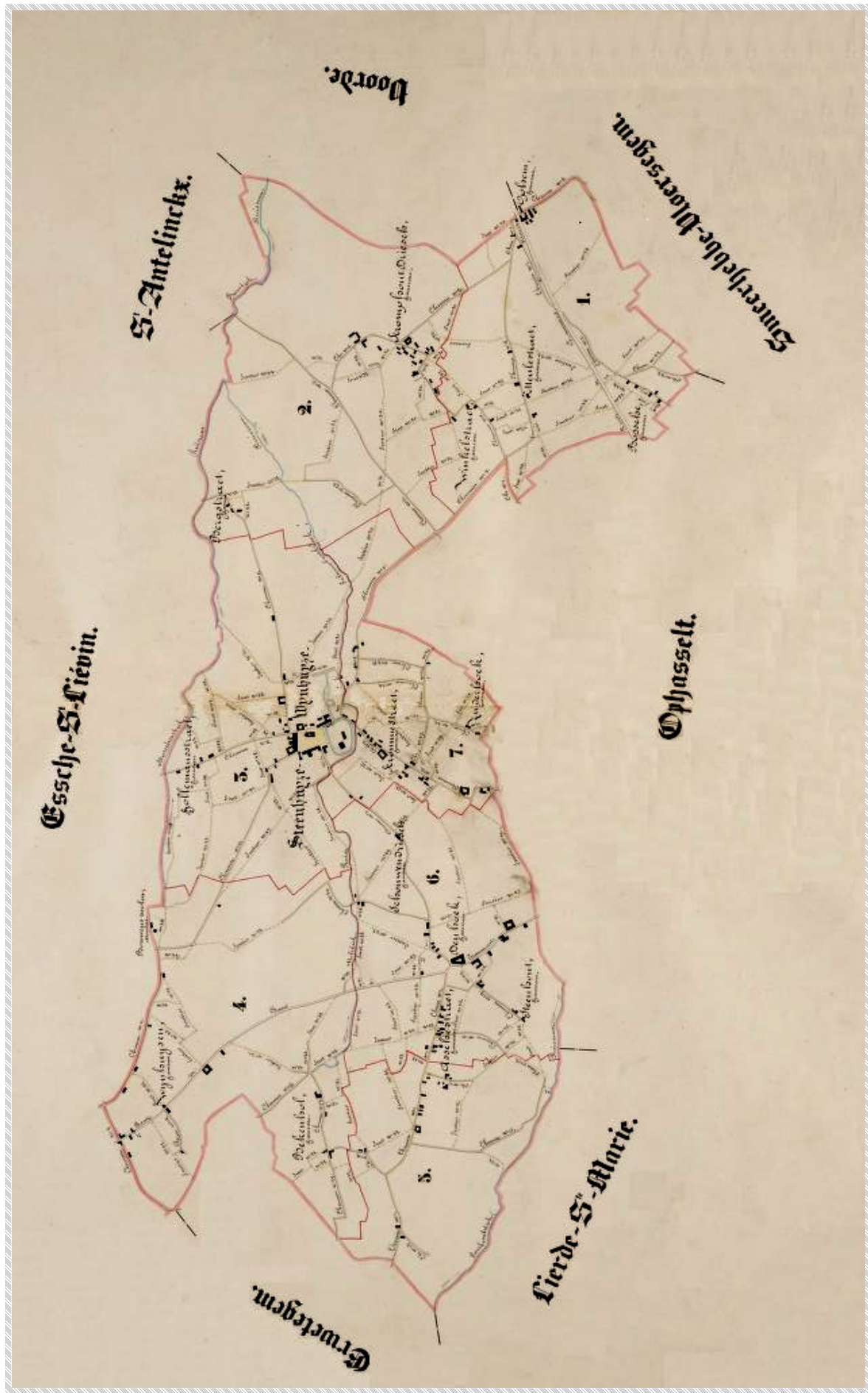
² Wilhusen: Winhusen: huis van Wino.

³ Wijnhuize, bestaande uit Groot-Wijnhuize en Klein-Wijnhuize samen.

⁴ “Groot Wijnhuysen, geestelijck Sinte Lievens Essche, is groot in gronde volgens den landboeck tot 72 Br. 6 Dw. 42 Roeden .”

⁵ E. Scholliers, *Het Land van Aalst*, jg. 1988, Prinsen en boeren in de vrijheerlijkheid Steenhuize, p. 10-12.

Esche-S-Nieuw.

S-Andelincx.

Smeethbe-Moetsgem.

Ophasselt.

Pierde-S-Marie.

Erwetegem.

Noord.

achteraan

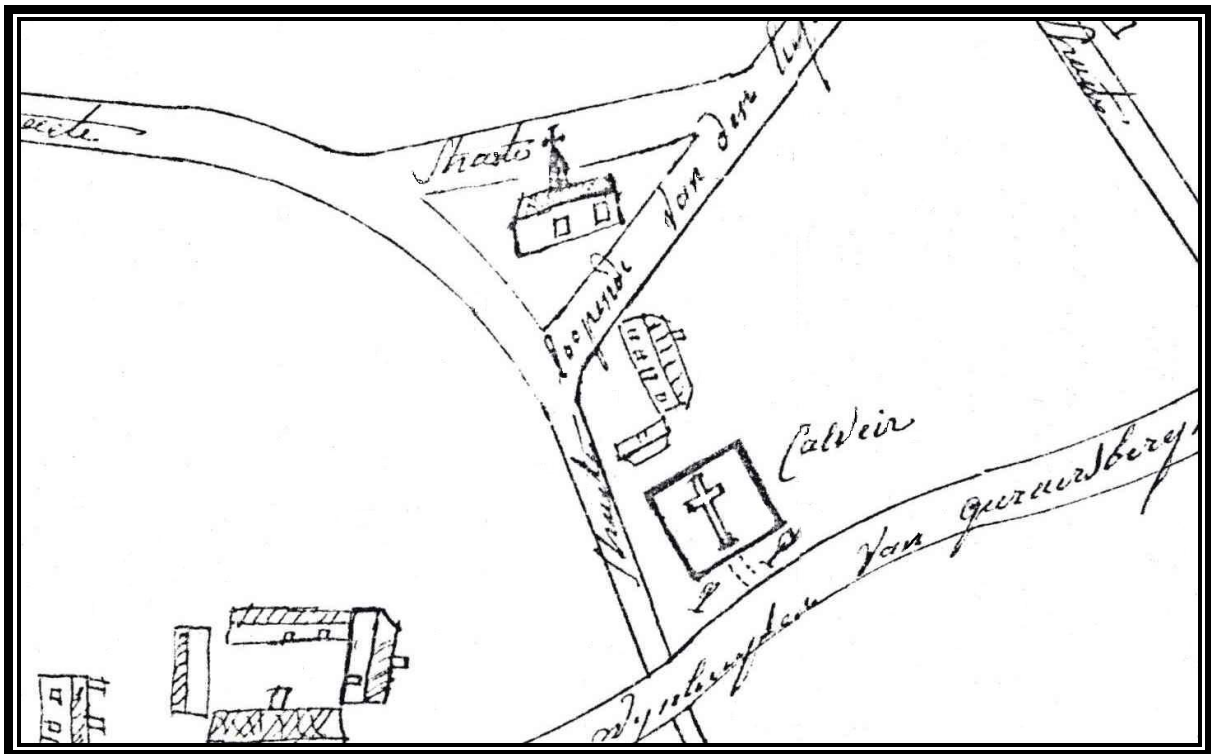

Steenhuyze – Wijnhuyze: het dorp in het midden van de 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen)

achteraan

HET HEDENDAAGSE WIJNHUIZE

DE WIJNENDALE CAPELLE

Fragment uit de schets van het “Groot Wijnhuysen”. De vroegere kapel bevond zich op korte afstand van de Kalvaar (Calveir), op de plaats die vandaag nog ‘Kapelleveld’ wordt genoemd..

Wijnhuize was eertijds één van de dorpen van het Land van Zottegem¹. Door zijn afgelegen ligging van enkele dorpscentra zoals Sint-Lievens-Esse, Steenhuize en Erwetegem, verscheen hier vrij vroeg een “Wijnendale capelle”, toegewijd aan O.-L.-Vrouw Hemelvaart² en die reeds in 1596 vermeld wordt.

De pastoor van Sint-Lievens-Esse bezat het alleenrecht de goddelijke diensten te verrichten.

In 1604 vestigde de heer van Zottegem een stichting in hoger genoemde kapel³. F.J. Van Volxem, pastoor te Sint-Lievens-Essche, schreef daaromtrent: “In dese capelle is gefondeerd een rijk beneficia castrael..... Dit beneficie wordt vergeven door den Grave van Egmond in dito parochia”.

¹ H.J. Herpinck, *Heren en prinsen te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 89- 90.

² J. De Brouwer, *Bijdrage tot de geschiedenis van het godsdienstig leven en de kerkelijke instellingen in het Land van Aalst tussen 1550 en 1621*, Aalst 1961, p. 110.

³ “wesende geestelijk Essche en weerdelijk Sottegem”.

DE KAPEL VAN O.-L.-VROUW VAN FATIMA

Bij KB. van 10 mei 1938 werd de kapelanij Wijnhuize, als afhankelijkheid van de parochie Steenhuize, opgericht¹. E.H. Hendrik De Backer, onderpastoor te Steenhuize, werd als kapelaan benoemd. Van 1940 tot september 1951 werden in de kloosterkapel de goddelijke diensten evenwel verzorgd door pater L. Van De Velde, die in 1948 te Wijnhuize (burgerlijk Sint – Lievens- Esse) een eerste noodkerk bouwde.

Op 12 september 1951 werd de onderpastoor van Sint-Lievens-Esse, E.H. M. De Schepper, als kapelaan te Wijnhuize aangesteld. Hij legde op 20 september 1953 de eerste steen voor de bouw van een nieuwe kapel. De plannen werden opgemaakt door architect Fr. Van Severen uit Dendermonde en de werken stonden onder de leiding van A. Van Der Poorten, aannemer te Leeuwergem.

Het enthousiasme van de Wijnhuizenaren was niet meer te temperen²: *“Heerlijk en snel rees de kerk omhoog. De inwoners hielpen ’s avonds, bij elektrisch licht, om grond en steenslag in de kerk te brengen, voor de ondervloer. Kapelaan De Schepper en kapitein Van Der Massen legden de elektrische leidingen. De inwoners gaven niet alleen hun werk, maar ook milde bijdragen en O.-L.-Vrouw gaf goed weer want gedurende de ganse bouwtijd viel er geen druppel regen”*. Op 20 december 1953, precies drie maanden na de eerste steenlegging, was de ruwbouw voltooid.

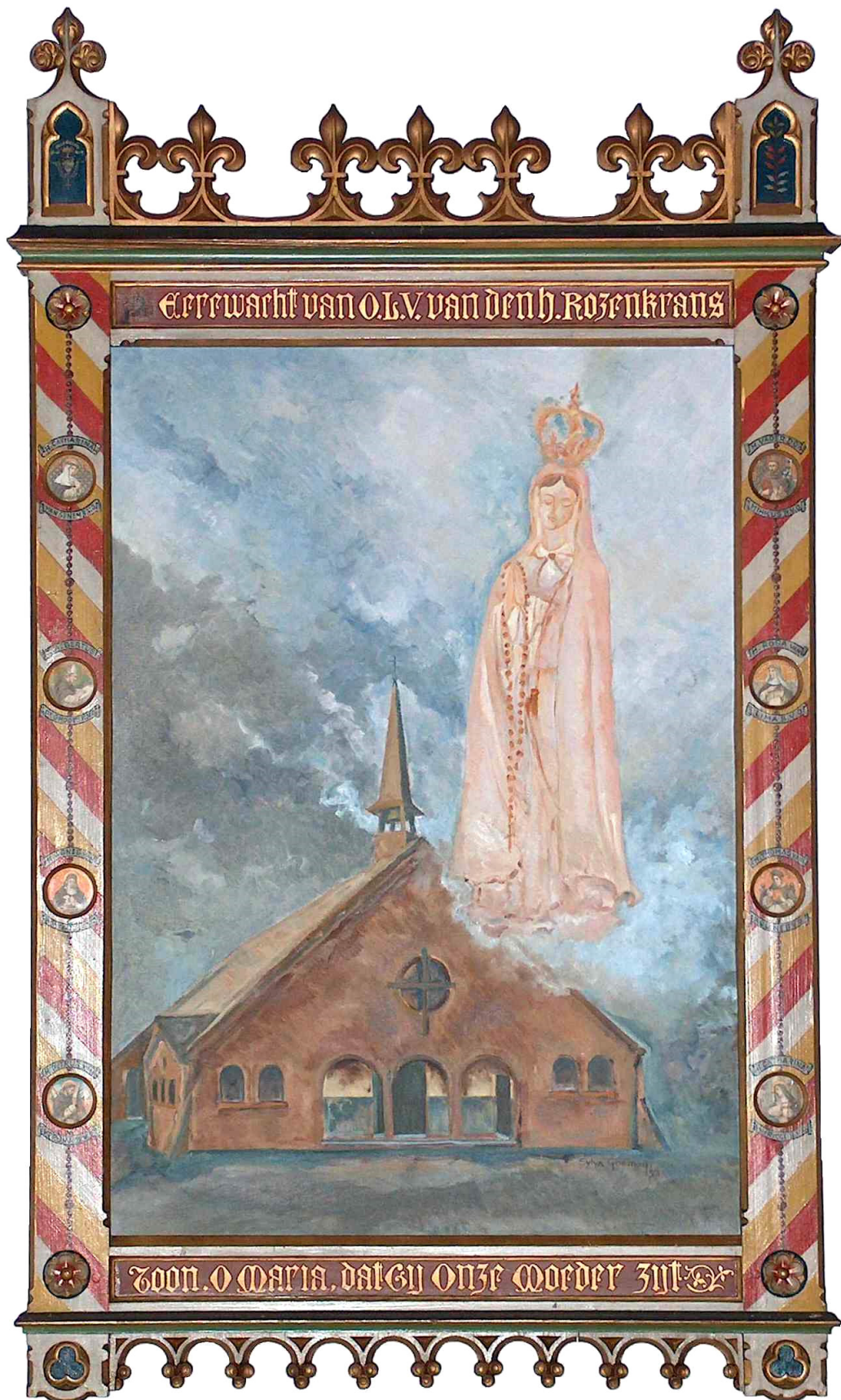
*De kapel Onze-Lieve-Vrouw van Fatima te Wijnhuize, voltooid op 20 december 1953.
Architect: Fr. Van Severen.
Aannemer: Art. Van Der Poorten.*

In 1954 schonk Mej. J. Van Der Donck uit St.-Lievens-Esse het grijs marmeren hoofdaltaar. Jan De Koker schonk het eikenhouten Christusbeeld dat op 3 september 1944 te Wijnhuize in het treffen tussen Duitse- en Engelse troepen ongedeerd was gebleven. In 1955 werd een marmeren preekstoel geplaatst, eveneens geschonken door Mej. J. Van Der Donck. Nog in 1955 schonk de familie Bral - De Savoye uit Izegem, het schilderij voorstellende “O.-L.-Vrouw met kind en St.-Jan de Doper”. In 1959 werd een eikenhouten biechtstoel

¹ *Jaarboek van het Bisdom Gent 1999*, Gent 1999, p. 131.

² Uit de nota's van “De Wakkere Vrienden van Wijnhuize”.

Kapel O.-L.-Vrouw van Fatima te Wijnhuize: schilderij olieverb op doek, door Sylva Goeman uit 1993

achterkant

geplaatst, vervaardigd door de firma De Clercq uit Merelbeke. In 1993 schilderde Sylva Goeman een doek dat O.-L.-Vrouw van Fatima voorstelt, die in volle glorie boven de kapel van Wijnhuize verschijnt.

Na de fusie der gemeenten in 1977 werd de omschrijving der dekenijen aangepast. De dekenij HERZELE viel volledig samen met het nieuwe burgerlijke HERZELE. Zo vielen Sint-Lievens-Esse en Steenhuize onder dezelfde dekenij. Wijnhuize werd een kapelanij van de moederparochie Steenhuize: E.H. Guido Delvoye, cj, die mede het altaar van Steenhuize bedient, werd op 4 september 1978 tot kapelaan van Wijnhuize benoemd.

BASISSCHOOL WIJNHUIZE

Te Wijnhuize (Sint-Lievens-Esse) stichtten de zusters van de H. Vincentius a Paulo uit Beveren-Waas op 1 oktober 1930 een lagere school en een kleuterschool¹. Er werd ook een kinderkribbe in de gebouwen opgenomen. De school was toegankelijk zowel voor jongens als voor meisjes. Zr. Imelda, in de wereld Rosalie Van Kerckhove, werd de eerste overste.

In 1970 had de school reeds 104 leerlingen. Drie zusters en drie leken stonden toen in het onderwijs. De bestuurster was Zr. Angeline, in de wereld Maria Backelant.

De schoolgebouwen met aanhorigheden en koer zijn gelegen aan de huidige Armstraat, nr. 4, te Wijnhuize (Sint-Lievens-Esse).

Lagere School Wijnhuize: Klas van Zr. Berlindis, schooljaar 1930-31.

Onderaan: ....., Ascoop Marcou, De Winter Georges, Coppens Guilion, Van De Noortgate Regina, ...
... .., Stalpaert Bertha.

Midden: Verstichel Madeleine, ..., Papijn Suzanne, Van Nedervelde Angèle, Cuvelier Clarise, De Pril Hilda, Tuypens Julianne, De Vrieze Angèle, Wallez Alma, Zr. Berlindis.

Boven: Van Melkebeke Michel, Ramsdam Libert, Van De Wiele Omer, Cuvelier André, Cougé Albert, Verstichel Willy, Papijn Walter, ..., De Leeuw Paul.

¹ A.M. Van Outryve, O.P., *In goed gezelschap*, Tielt 1971, p. 123.

DE BURGEMEESTERS VAN STEENHUIZE - WIJNHUIZE

Vanaf het ogenblik dat de gemeente ontstond als kleinste administratieve eenheid, werd het plaatselijk bestuur in handen gegeven van de burgemeester. Hij vertegenwoordigde de regering in de gemeente en was tevens de “eerste burger” van die gemeente. Hij was de voorzitter van de gemeenteraad en van het “College van burgemeester en Schepenen”. Deze dualiteit kenmerkte de bevoegdheid die de wetgever hem toekende en de manier waarop hij werd aangesteld. Krachtens de toenmalige gemeentewet werd de burgemeester uit de leden van de gemeenteraad gekozen of afgezet. Die benoeming moest nadien ook door de koning bekrachtigd worden¹.

De burgemeester is belast met de uitvoering van de wetten en de besluiten, hij neemt deel aan de uitoefening van de gerechtelijke politie. Hij is het hoofd van de gemeentepolitie waarover hij de volledige verantwoordelijkheid draagt: in deze materie oefent hij alléén het toezicht uit.

Hij is ambtshalve lid van het “Centrum voor maatschappelijk welzijn”² voor de burgerlijke stand.

DE BURGEMEESTERS VAN STEENHUIZE- WIJNHUIZE SEDERT 1830³

D’Hane-Steenhuyse L.E. ⁴	1826
De Deyn Lodewijk ⁵	1836
Lauwereyssens Leopold	1872
Herry Georges ⁶	1879
Ascoop Pius	1888
Marginet René	1900
Van Oudenhove Jozef	1936
Haelterman Gaston	1947-1976

---

¹ Gemeentewet van 30 maart 1836.

² Het betreft hier de vroegere instelling destijds bekend onder de benaming “De commissie van Openbare Onderstand”.

³ G.A.H., Deelgemeente Steenhuize-Wijnhuizen.

⁴ L. De Clippele was tijdens het burgemeesterschap van graaf D’Hane als assessor of schepen-officier van de burgerlijke stand aangesteld.

⁵ De Deyn Lodewijk (°1797- +1875), senator, liberaal burgemeester van Steenhuize-Wijnhuizen, notaris.

⁶ Katholiek volksvertegenwoordiger en senator.

Gaston Haelterman, burgemeester van Steenhuize-Wijnhuize (1947-1976)
(Fotokaart, verzameling Martine Haelterman)

achteraan

DE FRANSE OVERHEERSING (1794-1815)

In 1789 brak in Parijs een revolutie uit die het einde inluidde van het feodale bestel. “De derde stand” was er in opstand gekomen tegen de voorkeursbehandeling van adel en geestelijkheid. De hetze tegen alles wat koningsgezind en klerikaal was, nam nooit geziene afmetingen aan. Koning Louis XVI werd als citoyen Louis Capet gevangen genomen en kort daarop onthoofd.

De Fransen waren sterk overtuigd van hun eigen gelijk en beschouwden het als een humane plicht het nieuwe ideeëngoed op de veroverde gebieden over te dragen.

In 1792 slaagden de Oostenrijkers er nog in de Fransen terug te drijven, maar in 1794 stonden de Fransen hier al opnieuw en deze keer voor lange tijd. Zo zijn wij in 1795 allen Franse staatsburgers geworden. De Slag van Waterloo op 18 juni 1815 geldt als het definitieve einde van de Franse overheersing in onze streken.

DE ONTLUISTERING VAN DE FEODALE HEER

Tijdens het Ancien Regime waren onze gewesten verdeeld in heerlijkheden en graafschapjes, die met elkaar weinig te maken hadden. Hun enig bindmiddel was de gemeenschappelijke landheer, de Graaf van Vlaanderen. Door de inlijving bij Frankrijk werden deze feodale structuren al meteen vervallen verklaard.

Jean Baptiste D’Hane Steenhuyse (°1757 - +1826) had reeds in de hete zomer van 1794 de vlucht genomen, zoals vele andere adellijke vooraanstaanden. Met de meerderheid van de vluchtelingen keerde hij in het voorjaar van 1795 uit de Verenigde Republiek terug. Aldus vermeed hij als “émigré” te worden beschouwd en werden zijn persoonlijke bezittingen niet aangeslagen: de persoonlijke bezittingen van de Graaf bleven gevrijwaard¹.

---

¹ H.J. Herpinck, *Heren en prinses te Steenhuyse*, Steenhuyse 2004/2006, p. 63.

De heerlijke rechten¹ aan het domein verbonden werden afgeschaft: het verhefrecht, het recht van de dode hand, de hogere rechtsmacht, ... Het leenroerige Steenhuize werd van zijn vroeger statuut vervallen verklaard en genationaliseerd.

Bovendien had onze plaatselijke heer in de “Republique Française” nog weinig te betekenen. Ook hij was een doodgewone “citoyen” geworden. Bij decreet van 1801 werd de gemeente als kleinste administratieve eenheid opgericht waarvan het bestuur nu door een meier of burgemeester² werd waargenomen:

DE ONTLUISTERING VAN DE GODSDIENST

De parochiale geestelijkheid stond onder de Franse overheersing aan de zijde van de gelovigen om samen met hen onder het goddeloze bewind te lijden.

In 1796 vorderden de Fransen soms met harde hand de kerkregisters op³. Zij vormden het uitgangspunt voor het oprichten van de burgerlijke stand, houdende alle gegevens omtrent geboorten (doopsel), huwelijken, echtscheidingen en overlijdens. Het oprichten van een bevolkingsstand had eveneens een ruimere betekenis: het was een instrument in handen van de politie en men kon er ook verkiezingen mee organiseren. Verkiezingen werden voortaan de spontane uiting van de volkswil en voldeden niet langer aan de eisen van twee bevoorrechte standen.

DE KERK

De Fransen vonden onze kerken lelijk en nutteloos. Eigenlijk moesten zij worden afgebroken, maar men beperkte zich tot het opruimen van de inboedel.

De O.-L.-Vrouwkerk van Steenhuize

Te Steenhuize werd de kerk gesloten om diefstal en plundering te voorkomen. Zo bleven de preekstoel (1777), de doopvont (1697) en een schilderij (1778), voorstellende de onthoofding van de H. Catharina, van de Franse vernielingszucht gespaard.

Gelukkig was men met de meeste kerkschatten tijdig gevlucht: een Romeins altaarmissaal (1737), de zonnemonstrans (1755), een ciborie en een vergulde kelk (beiden 18de eeuw), twee ampullen (1796), een godslamp en enige kandelaars.

Alle herinneringen aan onze feodale heren werden hardnekkig uitgewist.

---

¹ H.J. Herpinck, *Heren en prinses te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 21 – 31.

² Onder het Ancien Regime was de burgemeester de eerstgenoemde gekozen uit de goede en notabele burgers, steeds onder het gezag van de plaatselijke heer. Onder het Frans bewind werd de burgemeester het hoofd van de gemeente.

³ A.R., Archives Ecclésiastiques.

In 1790 had pastoor Petrus Lecerf (1789-1803) het idee opgevat een nieuwe kerk te bouwen *“toen eensklaps uitgeborsten is de Franse Revolutie, die dit ontwerp teenmael verijdeld heeft: naer haren vernielenden doortogt was alles weg, geld, steenen, bouwstoffen, alles is allenskens verdwenen¹.”*

In de toren van de gothische kerk hingen toen drie klokken:

CATHARINA IS MYNEN NAEM. VOOR DE KERCKE VAN ONSE LIEVE VROUWE VAN STEENHUYSE BEN IC BEQUAEM. BAILLIU, BURGEMEESTER, SCHEPENEN ENDE KERCKMEESTERS VAN DAT JAER HEBBEN MY GEGEVEN DEN NAEM IN 7 bre 1654. HUBERT CHABOTTAU EN FRANCHOIS DE BAVONT HEBBEN MY GEGOTEN, 1654.

De kleine klok was versierd met het wapen van de prinses van Steenhuyse².

A L'HONNEUR DE LA SAINTE VIERGE ET DE STE. CATHERINE, PATRONESSE DE CE LIEU. MADAME MARIE-FRANCHOISE DE BOURNONVILLE, PRINCESSE DE STEENHUYSE. P.A. DE SEILLE, CAP. GILLE SCAILLE M'A FAIT L'AN 1716, DE DINANT. Dit was de middelgrote klok.

J'AI ETE REFONDUE PAR LES ORDRES DE LA COMMUNAUTE DE LA PAROISSE ET PRINCIPAUTE DE STEENHUYSE, L'AN 1750. A L'HONNEUR DE JESUS ET DE LA VIERGE MARIE ET DE STE. CATHERINE, PATRONESSE DE CE LIEU. J'AI EU POUR PARRAIN IGNACE FRANCOIS DE SEILLE, GREFFIER DE LA DITE PRINCIPAUTE, ET MAD. MARIE ANNE BARBE DE SEILLE, MARRAINE. E. ET P. DRUOT ME FUNDERUNT. Gewicht: 1078,5 kg.

Dit was de grote klok.

De kleine en middelgrote klok werden onder de Franse bezetting geroofd, alleen de grote klok bleef voor de eredienst behouden³.

De Wynendale capelle

Op het gehucht Wijnhuize werd reeds in 1596 en 1644 melding gemaakt van een grote kapel⁴, die van de sans-culotten veel te lijden had. Ook hier werd de genadeslag toegebracht door de *“inval der Fransche goddelooze en wreede Sans-culotten..... Dan moest hier ook onze kerk en de eeredienst voorzeker teniet zijn gegaan⁵”*.

DE PAROCHIEPRIESTER

Bij decreet van 21 februari 1795 eiste de bezetter dat alle geestelijken de eed van trouw aan de Franse Republiek zouden afleggen. Op advies van Jean-Henri de Frankenberg, aartsbisschop van Mechelen, weigerden vele priesters hun steun aan de Republiek. Bij decreet van 5

---

¹ Gedenkschriften van pastoor Van Aelbrouck (1842-1849).

² Anno 1796: *“Den onderschreven Burgemeester van Steenhuyse declarere, alsdat hij van verscheide ouderlinghen hooren segghen heeft, als dat de kleyne klokke van Steenhuyse altijt heeft gecompeteert aan mevrouw de prinsesse van Steenhuyse”*.

³ E.H. M. Temmerman, *Korte geschiedenis en beschrijving der parochiekerk van O.-L.-Vrouw Hemelvaart en de Heilige Catharina te Steenhuize-Wijnhuize*, Steenhuize 1976, p. 42-44.

⁴ H.J. Herpinck, *Heren en prinsen te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 89-90.

⁵ E. Tuypens, *De oude Meyerije van Wijnhuize (Haar rekeningen voor Kerk en Armen tot in 1793), Hedendaagsch Wijnhuize (Zijn verlaten toestand / Vordering zijner werken)*, Wijnhuize 1938, p. 11-12.

september 1797 werd elke weigering strafbaar gesteld. De vervolging tegen onwillige en weerbarstige geestelijken werd ingezet.

Deels uit bezorgdheid met zijn parochianen en deels uit opportunisme verkoos Petrus Lecerf onder te duiken. Hierdoor bleef de pastoor van Steenhuize -en Klein-Wijnhuize- in het geheim de goddelijke diensten op zijn parochie uitoefenen en wist hij te ontsnappen aan allerlei vervolgingen¹.

F.J. Van Volxem, pastoor van St.-Lievens-Esse -en Groot-Wijnhuize-, weigerde hardnekkig de eed van trouw aan de Republiek af te leggen. In de maand februari 1798 werd hij op zijn parochie door Franse gendarmes gevangen genomen. Op 5 april werd hij, samen met nog andere geestelijken, naar Rijsel gevoerd en in de St.-Pieterstoren opgesloten.

Hij scheepste in op het ponton La Charente, later op het fregat La Bayonnaise, en werd naar het eiland Cayenne² verbannen. Reeds stervende op 16 november 1798, overleed hij slechts twee dagen later.

DE GEESTELIJKE BEZITTINGEN

Zoals het feodale domein aangeslagen was, werden nu ook de geestelijke bezittingen genationaliseerd³ en korte tijd later openbaar te koop gesteld. De geestelijke overheid reageerde heftig en sloeg de kopers van “het zwartgoed” in de ban van de kerk.

Te Steenhuize werden slechts 2 ha. geestelijke goederen⁴ openbaar verkocht: een zekere Charles Devos uit Herzele kocht 1 ha. gronden aan “*venant de l’église et cure*”.

Ook te Klein-Wijnhuize, reeds eeuwenlang parochiaal een afhankelijkheid van Steenhuize⁵, kwamen er weinig of geen kopers opdagen ... E. Tuypens schreef hierover⁶: “*Maar hier in onze christelijke omgeving wilde niemand het zwart goed kopen.... Zoo bleef ook de Pachtersvelden (goederen van de abdij van Kameryk) onverkocht liggen, alhoewel de Familie Anthéunis die anderszins zeer gaarne zou aangekocht hebben*”.

Het niet verkochte zwarte goed keerde later naar de parochie terug.

DE TAFEL VAN DE H. GEEST

De Tafel van de Heilige Geest was een middeleeuwse instelling die zich ontfermde over de minderbedeelden in de maatschappij. De armenzorg, de hulp aan zieken en gebrekkigen, ... speelde in tijden van hongersnood, pest en oorlog, een zeer voornamelijk rol. Deze voorziening stond in de Middeleeuwen bij de ingezetenen zeer hoog aangeschreven.

De Fransen vonden dat armoede, bedelarij, ziekte en gebrekkigheid ..... niet alleen door de geestelijken moesten bestreden worden. De Tafel van de Heilige Geest werd opgeheven en een soort “openbare onderstand” opgericht⁷.

---

¹ Men vertelt dat pastoor Lecerf onderdook bij koster en molenaar Van Den Noortgate. De missen werden in het geheim opgedragen in Doornbroekmolen aan het Hoekschen en zo werd de stenen windmolen in de volksmond tot “Kostersmolen” omgedoopt.

² J.B. Van Bavegem, *Het martelaarsboek*, Gent 1875, p. 443.

³ In de zogenoemde “*Grondwet der geestelijkheid*” van 12 juli 1790 werd de katholieke kerk van haar goederen vervallen verklaard. De Fransen pasten dit art. uit de grondwet ook bij ons toe.

⁴ R.A.B., Inventaris van het archief van het kantoor der Registratie te Geraardsbergen en rechtsvoorgangers (1795-1979): NO 3: Legger van de goederen van de amortisatiekas, no. 528, 529, 538 en 531 (suite).

⁵ H.J. Herpinck, *Heren en prinsen te Steenhuize*, Steenhuize 2004/2006, p. 89-90.

⁶ E. Tuypens, *De oude Meyerije van Wijnhuize/Hedendaagsch Wijnhuize op.cit.*, Wijnhuize 1938, p. 12.

⁷ Plan Cadastrale de P.C. Popp: in 1860 bezat “den armen van Steenhuysen” nog 8 ha. 48 a. 40 ca.

DE CONSCRIPTIE

Tijdens de Franse periode werden onze jongens bij loting tot de militaire dienst opgeroepen

Op 28 april 1796 werden de oude schuttersgilden en de plaatselijke elitetroepen afgeschaft en vervangen door één nationaal leger.

Door de wet van “19 fructidor van het jaar VI” (5 september 1798) werden al onze mannen tussen 20 en 25 jaar ingeschreven op de aanwervinglijsten van het leger: zo werden hier jaarlijks een 15-tal jongens tot de militaire dienst verplicht¹. Maar na de onpopulaire

---

¹ R.A.R., *Hedendaagse archieven van Gemeenten, Brussel 1975*, Deel 1, Steenhuize-Wijnhuize, nr. 119.

DE LICHTING VAN 1812 (Jongens geboren in 1792).

Van De Maele Marcellin, Schollaert Benoit, Cauwel Lievin, Van De Velde Pierre-Lievin, Soens Donat, Van De Maele Egide, Schotte Joseph, Van Ruyskensvelde Joseph, Tuypens Pierre, Bauwens Joseph, Watthé Corneille, Beké Pierre, De Pelsmaecker Donat.

DE LICHTING VAN 1813 (Jongens geboren in 1793).

Van Den Berghe Pierre, Coen Lievin, Francq Constantin, Van Den Berghe Charles, De Stercke Charles, Stoffijn Charles Louis, De Schamphelleere Anselme, De Cnijf Pierre- Francois, Stradiot Donat, De Clerck Joseph, Koen Augustin, Borreman Aloïs, De Medts Pierre, Tuypens Jacques, Schollaert Jean-Baptiste, Van Den Berghe Bernard, Bogaert Joseph, Corrijn Jean-Baptiste.

maatregelen was er onder onze soldaten weinig enthousiasme om de Franse Republiek met hart en ziel te dienen: sommigen kwamen niet opdagen, anderen deserteerden. Hier zoals elders, liep de streek weldra vol met bedelaars, aftroggelaars en dienstweigeraars. Maar de ordediensten sloegen hard terug: ruiters te paard doorkruisten onze wegen en Franse gendarmes patrouilleerden in de bossen om de deserteurs op te pakken. Slechte tijden voor allen die ondergedoken moesten leven.

AAN ONZE SOLDATEN DIE NIET TERUGKEERDEN¹

DE TURCK Bernardus (Bernardus Dertork): Hij werd geboren te Steenhuize. Hij werd als deserteur opgepakt en diende bij het 1ste regiment dragonders. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Versailles (Fr.) waar hij in de leeftijd van 20 jaar overleed op 28 juli 1807.

VAN DE NORRE Livinus (Livinus Van De Novre): Hij werd geboren te Steenhuize. Hij werd als deserteur opgepakt en diende bij de 1ste artillerie openbare werken. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Hennebont (Fr.) op 27 november 1807 en overleed op 19 februari 1808.

VAN DER LINDEN Livinus: Hij werd geboren te Steenhuize. Als dienstweigeraar opgepakt, diende hij bij 1 Bon. Colonial. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Gent op 7 mei 1808 en overleed aan waterzucht van de borst op 14 augustus 1808.

DE SMET Jean Baptiste: Hij werd geboren te Steenhuize. Hij werd als dienstweigeraar door de Franse gendarmes opgepakt en diende in de 1ste Compagnie. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Lille (Fr.) op 4 september 1808 en overleed er op 25-jarige leeftijd op 5 november 1808.

DE PRIL Romanus: Hij werd geboren te Steenhuize. Hij diende als fuselier bij het 64 ste linieregiment. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Sint-Truiden op 10 januari 1809 en overleed er op 21 januari 1809. Hij werd 25 jaar.

DE HENAU Jean-Baptiste (Hinaut): Hij werd geboren te Steenhuize. Hij diende als fuselier bij de 100ste linie, 4de bon., 5de Cie. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis Arbeitshaus te Wenen (Oostenrijk) op 26 augustus 1809 en overleed er ingevolge hoge koorts op 30 september 1809.

WILLEMS Egidius: Hij werd geboren te Steenhuize. Als dienstweigeraar opgepakt diende hij bij de 1ste bon. colonial, 4de com. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Middelburg – waarschijnlijk in het fort Rammekens (Nl.) – op 11 april 1809 en overleed er aan de longtering op 12 april daarna.

VAN DEN BOSSCHE Franciscus: Hij werd geboren te Steenhuize. Hij diende als fuselier bij de 1ste bon. colonial, 1ste compagnie. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van

---

¹ R.A.G., *Inventaire des extraits mortuaires des soldats Belges morts aux armées (1789-1817)*, Département de l'Escaut, Toegang nr. 269.

G. Souffreau, *Overlijdensberichten 1793-1814 van militairen uit het Schelgedepartement overleden in Franse krijgsdienst*, Woubrechtgem 2000.

Middelburg (Nl.) op 2 mei 1809 en overleed er aan de “menigvuldige gezwellen” op 19 mei 1809.

DE LEEUW Petrus: Hij werd geboren te Steenhuize, als zoon van Adriaan en Isabella De Sutter (De Souter). Hij diende als karabinier bij het 13de lichte infanterie , 5de bon., 4de com.. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Gent op 17 maart 1810 en overleed er op 22-jarige leeftijd ingevolge “algemene waterzucht” op 19 mei 1810.

BEKE Petrus (Becki): Hij werd geboren te Steenhuize. Hij diende als fuselier bij de 8ste linie, 4de bon., 3de com.. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Danzig (Pruisen), nu Gdansk (Polen) op 31 maart 1813 en overleed er aan buikloop op 3 april daarna. Hij werd 21 jaar.

VAN RUYSKENSVELDE Jean-Baptiste (Van Ruyskenswild): Hij werd geboren te Wijnhuize als zoon van Petrus en Catharina De Nayer. Op de verzamelplaats als dienstweigeraar opgepakt. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Wesel (D) in het Roergebied op 23 oktober 1813 en overleed er in de leeftijd van 23 jaar aan chronische buikloop op 31 oktober 1813.

OOGHE Bernardus (Ooge): Hij werd geboren te Steenhuize. Hij diende als fuselier in de 14de linie, 3de bon., 3de cie.. Hij werd opgenomen in het ziekenhuis van Sedan (Fr.) op 1 september 1807 en overleed in de leeftijd van 19 jaar ingevolge hoge koorts op 17 september daarna.

Commentaar

- 1) De voornaamste oorzaken van overlijden kunnen als volgt geëvalueerd worden:
  - 1/3 ten gevolge van allerhande infecties.
  - 1/4 ten gevolge van allerhande geslachtsziekten.
  - 1/10 ten gevolge van verwondingen in de strijd opgelopen.
- 2) Soldaten die ingevolge een ontsteking aan de verwondingen overleden, werden ingedeeld bij het vakje “koorts”. De geneeskunde was niet bij machte doeltreffend te helpen.
- 3) Na jarenlange afwezigheid hadden onze soldaten hun “Vlaamse origine” verloren. Tekenend werden vooral hun analfabetisme, armoede en ontbering, verlorenheid en ontheemding, hun isolement, hun dronkenschap en verwildering¹.

---

¹ A.R.A.: L. Danhieu, *Doorheen de nationale geschiedenis*, Brussel 1981, p. 24. Publicatie van het Algemeen Rijksarchief, Brussel.

*Wij willen Willem weg
Wil Willem wijzer worden,
Wij willen Willem weer.*

ONDER NEDERLANDS BEWIND (1815-1830)

In 1815 vertrokken de verbitterde Franse legers uit onze streken en werden de geallieerde troepen met veel enthousiasme begroet.

Zonder enige inspraak werd het lot van ons territorium geregeld in het Congres van Wenen. Volgens de besluiten van dit congres diende ons grondgebied met Nederland verenigd te worden om een sterk bolwerk te vormen tegen Frankrijk. Aldus ontstond een nieuwe staat: “Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden”.

Maar ook onder de leiding van Koning Willem I was de verstandhouding tussen Noord en Zuid van korte duur.

DE HOLLANDSE AANPAK

In de beginjaren van de hereniging moet alles vlot verlopen zijn: een nieuwe grondwet en een vooruitstrevende economische politiek bezorgden ons grondgebied een merkwaardige welvaart. Het plaatselijk bestuur kon zich gemakkelijk vinden in het nieuwe beleid.

Onder het Nederlands bewind werden de gemeentegrenzen tweemaal gewijzigd:

- op 31 december 1823 werd “Groot Wijnhuize”¹ (ca. 95 ha. met 207 inwoners in 1818) ingelijfd bij St.-Lievens-Esse, dat in ruil een stuk land met ca. 6 gebouwen moest afstaan.
- op 6 mei 1826 ruilde Ophasselt met Steenhuize-Wijnhuize de enclave Hoge Weg (48 bunder) tegen een even groot stuk.

DE MISLUKTE HERENIGING VAN NOORD EN ZUID

Al na enkele jaren riep “de stijl” waarop Willem I ons benaderde kwalijke herinneringen op, die ons deden terugdenken aan de Franse Overheersing: bestuurlijk lag de hoogste beslissingsmacht in Holland ; fiscaal werd de staatsschuld op onze dorpen afgewenteld; de in 1823 ingevoerde belasting trof onze arme inwoners.

De ontevredenheid nam vooral toe wanneer Koning Willem in 1824 maatregelen uitvaardigde tegen ons traditioneel katholiek geloof. Hij wou de eredienst aan het getrouwe burgerlijk gezag onderwerpen. Verder wenste de Koning het monopolie over het onderwijs. Vanaf dat ogenblik keerde onze geestelijkheid zich tegen een verdere Hollandse samenwerking.

Ontevreden priesters, misnoegde ingezetenen ..... Vanaf 1 januari 1830 was iedereen ervan overtuigd dat aan deze toestand een einde moest komen en iedereen was tot de strijd tegen de Hollanders bereid.

---

¹ “Groot Wijnhuysen, geestelijck Sinte Lievens Essche, is groot in gronde volgens den landboeck tot 72 Br. 6 Dw. 42 Roeden .”

Dix-huit cent trente

ou La Révolution Belge

CHANSON — MARCHE PATRIOTIQUE

Paroles de J. PONSIN.

Musique de M. LOMBA.

§ Couplet

Il est un jour de notre his.
 . toi . re Dont il faut nous en . or . gueil . lir . — E
 . po . que de lutte et de gloi . re, Pour nous, pré . cieus sou . ve .
 . nir . — Vou . lant dé . li . vrer la Bel . gi . que Des é . tran .
 . gers qui l'op . pri . maient, D'un même é . lan pa . tri . o .
 . ti . que nos fiers, ai . eux se sou . le . vaient .
Au Refrain *Refrain*
 Le (2e). rer Le
 peu . ple de dix huit cent tren te marchant tout
 droit à l'Im . morta . li . té, Pour . sui . vait sa rou . te san .
 . glan . te Cri . ant bien haut: "Vi . ve la Li . ber . té!"

II

Etant au plus quelques centaines,
 Faisant un effort surhumain,
 Les Belges brisèrent leurs chaînes,
 Confiant dans le lendemain.
 Bravant le fer et la mitraille
 Qui les assaillaient de partout,
 Ils se ruaient à la bataille,
 Narguant la mort, fiers jusqu'au bout... !

REFRAIN

Le peuple de dix-huit cent trente,
 Marchant tout droit à l'Immortalité,
 Poursuivant sa route sanglante,
 Criant bien haut: « Vive la Liberté! »

Ils allaient faiblir sous le nombre,
 Mais dans leur victoire avaient foi:
 Soudain on vit surgir de l'ombre,
 Le héros à jambe de bois...
 Il défendit la barricade,
 Qui menaçait de succomber,
 Et vaincu par sa canonnade,
 L'ennemi dut se retirer...

REFRAIN

Le peuple de dix-huit cent trente,
 Avait bien droit à l'Immortalité,
 Et c'est sa gloire que je chante,
 Criant bien haut: « Vive la Liberté! »

Reproduction autorisée par les Editions J. Ponsin, 17, rue Eugène Cattoir, Ixelles-Bruxelles.
 (Tous droits réservés.)

HET ONDERWIJS

Onder het “Ancien Régime” waren er bij het onderwijzen van kinderen weinig kopzorgen. Enkele “uitverkorenen” kregen les in lezen, schrijven en godsdienst. Te Steenhuize, was er in 1594 geen schoolgebouw, maar er werd wel onderwijs gegeven o.a. in 1598 en 1610.

Gedurende eeuwen werd er slechts sporadisch onderwezen en de onderwijzer werd door de plaatselijke heer benoemd: in 1788 vroeg Peeter Bogaert aan graaf D'Hane-Steenhuise of hij zijn taak van onderwijzer (die hij te Steenhuize al 30 jaar uitoefende) mocht verder zetten. Op 22 augustus 1788 gaf de graaf zijn toestemming, nadat hij het advies van de pastoor had ingewonnen.

In 1884 vroeg de gemeente om de vrije school van Dhr. Petrus Spitaels aan te nemen en in 1889 werd ook de vrije bewaarschool van “*Jofvrouw Pharaildis Poriau*” aangenomen.

De wet van 19 mei 1914 introduceerde de leerplicht voor alle kinderen tussen 6 en 12 jaar, waarbij de bovenste leeftijdsgrens stelselmatig verhoogd werd tot 13 en 14 jaar.

HET KLOOSTER (Opname: Meisjesschool met Zuster Berlinde)

AS A GIFT OF THEIR GRATITUDE FROM
the Belgium Children
of Steenhuise-Wijnhuise
to the little American of Frederiksborg

1914

1918

Op vraag van E.H. Van Der Haegen B. werd op 7 oktober 1872 in de dorpskom een godshuis voor ouderlingen geopend dat bediend werd door de zusters van het H. Hart, met moederhuis te Nederbrakel (BRAKEL). Naast de zorg voor ouden van dagen kregen de zusters als tweede opdracht, de opvoeding en het onderwijs van de kinderen. “*De inrichting van de vrije school voor meisjes telde in dat jaar reeds rondom de 60 leerlingen*¹”.

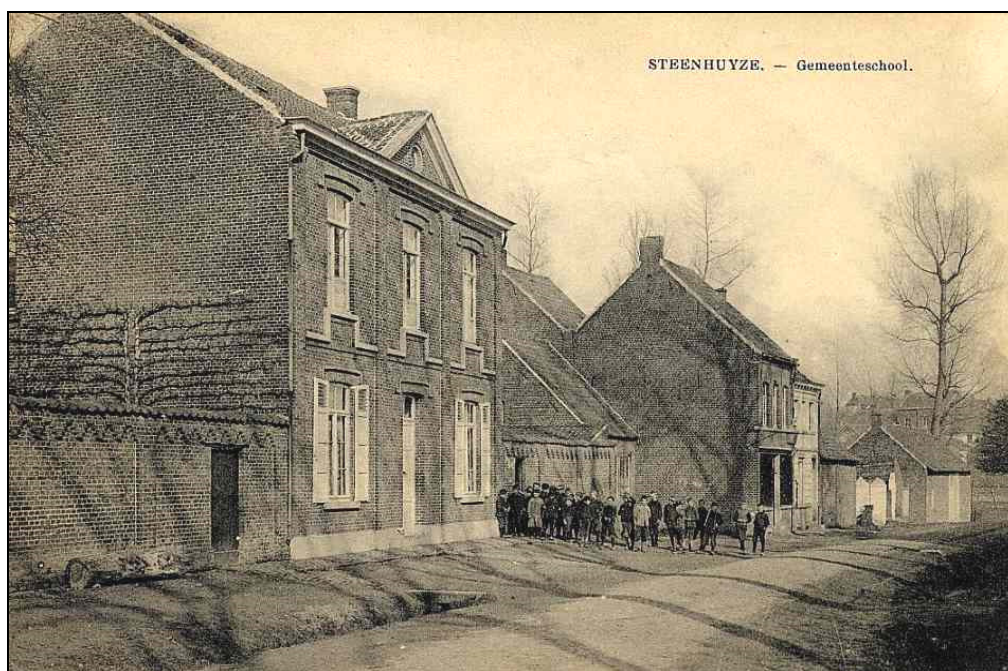
In 1903 stond de gemeente “*voor een duur van tien jaar, de aanneming toe der vrije lagere school bestuurd door de Zusters van het H. Hart van Maria uit Nederbrakel*”. Aldus werden toen twee klassen van de vrije bewaarschool door de gemeente erkend en in 1905 werd een derde klas van het klooster eveneens aangenomen (erkenning regelmatig vernieuwd).

In 1916 nam de gemeente de vrije lagere gemengde school aan. De toevloed van leerlingen had intussen nog een vierde klas genoodzaakt, die op 25 november 1915 werd geopend. De erkenning door de staat gebeurde op latere datum.

Na de Tweede Wereldoorlog evolueerde het klooster naar een zuivere onderwijsinstelling voor jongens (kleuters en 1ste leerjaar) en meisjes (volledig lager onderwijs).

Na 120 jaar toegewijde dienst, verlieten de laatste zusters in 1991 het klooster te Steenhuize. De gebouwen herbergen nu de Vrije Gesubsidieerde Basisschool van Steenhuize-Wijnhuize.

GEMEENTELIJKE JONGENSSCHOOL

Steenhuize – Gemeenteschool (Phototypie E. Desaix, Bruxelles)

De gemeentelijke jongensschool aan de Tolstraat omvat het schoolhuis (1861/1862) en de drie klassen, die achtereenvolgens in 1861/1862, 1903 en 1923² gebouwd werden. De “bedekte gaanderij” werd in 1876 opgericht³.

¹ G.A.H., Steenhuize-Wijnhuize, notulen van de gemeenteraad van 23 november 1872.

Er werden in 1872 twee vrije lagere klassen en een kantschool geopend. In 1906 werd de kantschool afgeschaft en een weeshuis voor jongens en meisjes opgericht.

² De werken werden op 9 juni 1922 toegewezen aan Hector Van De Noortgate, bouwmeester.

³ G.A.H., Steenhuize-Wijnhuize, notulen van de gemeenteraad van 24 maart 1876.

Moeilijke tijden (De wet van 1879 op het lager onderwijs)

Op 11 juni 1878 behaalden de radicaal-liberalen het overwicht in de Kamer. De wet van J.B. Nothomb van 1842 op het officieel lager onderwijs, die het godsdienstonderwijs verplicht had gesteld, werd volledig herzien. *“Het godsdienstonderricht werd aan de zorg der familien en de bedienaars der verschillende eerediensten overgelaten”*.

1) De gemeentelijke autonomie inzake lager onderwijs werd beperkt ten voordele van de staat. De wet Van Humbeek bepaalde dat:¹

- elke gemeente minstens één staatsschool moest bezitten.
- een vrije school mocht door de gemeente niet meer aangenomen of gesubsidieerd worden.
- de onderwijzers moesten een diploma van de officiële normaalschool bezitten.

2) Het staatsonderwijs werd een neutraal lekenonderwijs.

Het godsdienstonderwijs moest nu buiten de lesuren gegeven worden. De gemeenteraad besliste dienaangaande² *“van zich tot den heer Pastor der gemeente ter wenden, om hem te verzoeken het Christelijk onderwijs in de gemeenteschool te gelieven geven of te laten geven door tusschenkomst van den heer onderpastoor eene halve uur vóór en na de school”*.

Verder werd door de gouverneur aangedrongen naast het klooster een staatsschool voor kleuters op te richten. Op 21 september 1880 besliste de gemeenteraad aan Dhr. Gouverneur mee te delen dat *“daar de vrije bewaarschool in alle noodwendigheden voorziet er geene reden bestaat om binnen de gemeente Steenhuyze-Wijnhuize eene staatsbewaarschool in te richten”*.

Het katholiek onderwijs reageerde heftig op deze wet. Elke pastoor kreeg van het episcopaat opdracht om in zijn parochie een vrije lagere school (zo die nog niet bestond) op te richten.

In 1884 hadden de katholieken uiteindelijk het pleit gewonnen³. (Zie eerder: in oktober 1884 een aanvraag om de vrije school van de heer Petrus Spitaels te mogen aannemen⁴).

Het onderwijzend personeel

De eerste gekende onderwijzer⁵ die in 1844-1845 door de gemeente benoemd werd was dhr. J. Bogaert, maar reeds omstreeks 1854 werden de lessen gegeven door de heer Leopold Matton, *“gediplomeerd onderwijzer dezer gemeente”*.

Op 27 september 1885 werd Petrus Spitaels benoemd tot tweede onderwijzer.

Vanaf juli 1888 werd de gemeenteschool bestuurd door de heren Matton en Spitaels: de hr. L. Matton ging vanaf september 1889 met pensioen na 35 jaren trouwe dienst. Nog in september van 1889 werd Petrus Spitaels tot hoofdonderwijzer aangesteld.

Lucien Goessens werd als hulponderwijzer (1904 – 1909) aangesteld. Hij gaf franse les aan de dagschool voor volwassenen: *“deze lessen worden bijzonderlijk gevolgd door jonge lieden, welke eens den mannenouderdom bereikt hebbende, zich naar Frankrijk zullen begeven voor het onderhoud hunner ouders en huisgezinnen”*.

Op 12 december 1919 nam dhr. Spitaels ontslag als hoofdonderwijzer. Hij werd door René Van Impe vervangen. Dhr. Van Impe zelf werd vervangen door Dhr. Louis Muys, *“onderwijzer alhier wonende”*.

---

¹ A.R., *Doorheen de nationale geschiedenis*, Brussel 1981, Deel II, p. 152-153.

² G.A.H., Steenhuize-Wijnhuize, notulen van de gemeenteraad van 23 augustus 1879.

³ Tot in 1914 werd België bestuurd door homogene katholieke kabinetten.

⁴ Herinrichting van het lager onderwijs - Wet van 20 september 1884.

⁵ R.A.R., *Hedendaagse archieven van gemeenten*, Deel 1, Steenhuize-Wijnhuize nr. 264.

Gemeentelijke Jongensschool Steenhuize – Klasje van Meester A. Van Den Berghe - Schooljaar 1942-1943.
(Verzameling J. Van Oudenhove).

Tweede studiejaar (linker zijde): Eerste rij: Van Den Noortgate Frans, De Bodt Etienne, De Roeck Georges
 Tweede rij: Van Oudenhove Jules, Van Waeyenberge Sylvain.
 Derde rij: Sterck André, Coppens Willy.
 Vierde rij: Van Cleemputte Paul, De Backer Gaston.

Derde studiejaar (rechter zijde): Eerste rij: Cooreman Lucien, Van Snick Marcel, Callebaut Jozef.
 Tweede rij: D'Herde Marcel, De Brouwer Paul, Ooghe Marc.
 Derde rij: ....., Steppe Waldy, De Henau Herman.
 Vierde rij: Van Den Berg(h)e Roger, ..., ...
 Vijfde rij: Van De Maele Marcel, D'Hoker Rafaël, De Prez André.

Op 15 september 1923 werd Arthur Van Den Berghe, onderwijzer te Smeerebbe – Vloerzegem te Steenhuize verkozen.

In september 1946 nam onderwijzer Muys voorlopig ontslag wegens ziekte.

In september 1948 nam schoolhoofd René Van Impe ontslag, na 29 jaar trouwe dienst¹. Arthur Van Den Berghe werd vanaf 6 augustus 1949 als schoolhoofd aangesteld en Dhr. Paul Hysselinckx trad met ingang van 1 september 1948 als onderwijzer² in dienst bij de gemeentelijke jongensschool.

Op 28 februari 1949 nam Louis Muys ontslag als onderwijzer. Dhr. Roger Cosyns trad op 1 juli 1949 in dienst, maar werd omwille van zijn militaire dienst vanaf 1 februari 1951 vervangen door juffrouw Yvonne Van Den Noortgate (benoemd op 20 augustus 1952).

Op 15 september 1952 trad Clement Bourdeaud'hui als voorlopige onderwijzer in dienst en op 1 oktober 1952 trad ook Hubert Van Damme voorlopig in dienst.

In 1953 werd de leerplicht verlengd tot 15 jaar. Bij gebrek aan schoolgebouwen gaf juffrouw Van Den Noortgate tijdelijk les in de gebouwen van de vroegere ontvangerij aan de

¹ G.A.H., Deelgemeente Steenhuize-Wijnhuize, *Beraadslagingen des gemeenteraads*, Register 1935 – 1956.

² Het gezin P. Hysselinckx bewoonde het schoolhuis vanaf 1 januari 1951.

Klas van juffrouw Y. Van Den Noortgate - Schooljaar 1962-63 (Klasfoto).

Onderste rij: Bruylandt Johan, D'Hoker Marc, Dewetter Marc, Nica Hugo, De Schampheleer Raphaël, Eeckhout Guy, Van Den Noortgate Eric, Marginet Baudewijn, De Smet Luc.

Middenste rij: Beké Jean-Paul, Van Den Noortgate Jan, De Vulder Marc, De Lange Luc, Collage Marc, Standaert Marc, De Roeck Eric.

Bovenste rij: De Martelaere Luc, Stradiot Walter, Van Lierde Eddy, Van Hamme Eric, Van Snick Jacques, Van Gijseghem Dirk, Verlinden Willy, Marginet Herman, juffrouw Yvonne Van Den Noortgate.

Holmanstraat. Een jaar later werd haar klasje overgebracht naar een particuliere woning in de Tolstraat.

Op 3 september 1956 werd O. Pessemier voorlopig als onderwijzer benoemd.

Door het ontslag van Arthur Van Den Berghe op 30 december 1956 kwam het ambt van schoolhoofd vrij en werd Roger Cosyns in deze functie aangesteld.

Dhr. Paul Hysselinckx nam ontslag aan de gemeenteschool met ingang van 1 oktober 1959 en zo werd op 1 november 1959 dhr. Willy Ooghe als onderwijzer benoemd¹.

Het schoolhuis gelegen aan de Tolstraat nr. 19, een bouwwerk uit 1861, werd in juni 1966 aan zijn vroegere bestemming onttrokken, waarna het werd verhuurd.

Vanaf de jaren zeventig gingen steeds minder leerlingen naar de gemeenteschool. Hun ouders verkozen onderwijsinstellingen waar hun zoon ook zijn middelbare studies kon voltooien. Juffrouw Van Den Noortgate gaf vanaf 30 september 1974 geen les meer en de laatste hoofdonderwijzer Cosyns stopte als enig overgebleven leerkracht op 30 juni 1975.

De gemeenteschool had 115 jaar bestaan.

¹ G.A.H., Deelgemeente Steenhuize-Wijnhuize, *Beraadslagingen des gemeenteraads*: Dhr. Ooghe Willy bood reeds op 15 januari 1962 vrijelijk zijn ontslag aan.

OORLOG EN VREDE

*“Hier liggen hun lijken als zaden in ’t zand
Hoop op de Oogst, O Vaderland”.*

DE GROTE OORLOG (1914-1918)

De wedijver tussen de landen van de Entente en de Centrale Rijken van Europa, hun koloniaal imperialisme voor het veroveren van de grondstofrijke gebieden en hun concurrentiestrijd voor het beheersen van de wereldmarkten, leidde onvermijdelijk tot een veralgemeend conflict.

België dat geografisch gelegen was op de viersprong van al deze belangen werd het eerst overweldigd. Door de psychologische schok kwam een nationale éénsgezindheid tot stand en een nog nooit bereikt gevoel van vaderlandsliefde dat zich niet meer zou herhalen.

De voorzichtige politiek van koning Albert I waakte er over dat de weldaden van de neutraliteit voor het land behouden bleven, maar hij wou het ook laten genieten van de voordelen van de overwinning.

Vanaf 1914 was de tijd van de homogene katholieke kabinetten voorbij. Voortaan werd ons land bestuurd door coalities.

In de vroege morgen van 4 augustus 1914 vielen Duitse troepen België binnen nabij Gemenich, in het noordoosten van de provincie Luik. De oorlog was begonnen: het Belgische leger bestaande uit 200.000 man stond voor een overmacht van 550.000 beter uitgeruste Duitse soldaten.

Maar deze oorlog heeft ook vele ogen geopend. De in 1914 nog hangende problemen kregen na het beëindigen van het conflict een oplossing: het algemeen stemrecht, de sociale wetgeving, men kreeg oog voor de Vlaamse eisen¹.

In de herfst van 1918 kwam eindelijk het hele front in beweging. De geallieerde legers zetten een slotoffensief in dat Duitsland op de knieën zou dwingen. Het Belgische leger kwam uit haar stellingen aan de IJzer en zette haar bevrijdingsoffensief in. Een groot deel van het westelijk België werd bevrijd en op 10 november stonden de Belgen voor Gent. 11 november 1918 betekende het einde van de Eerste Wereldoorlog.

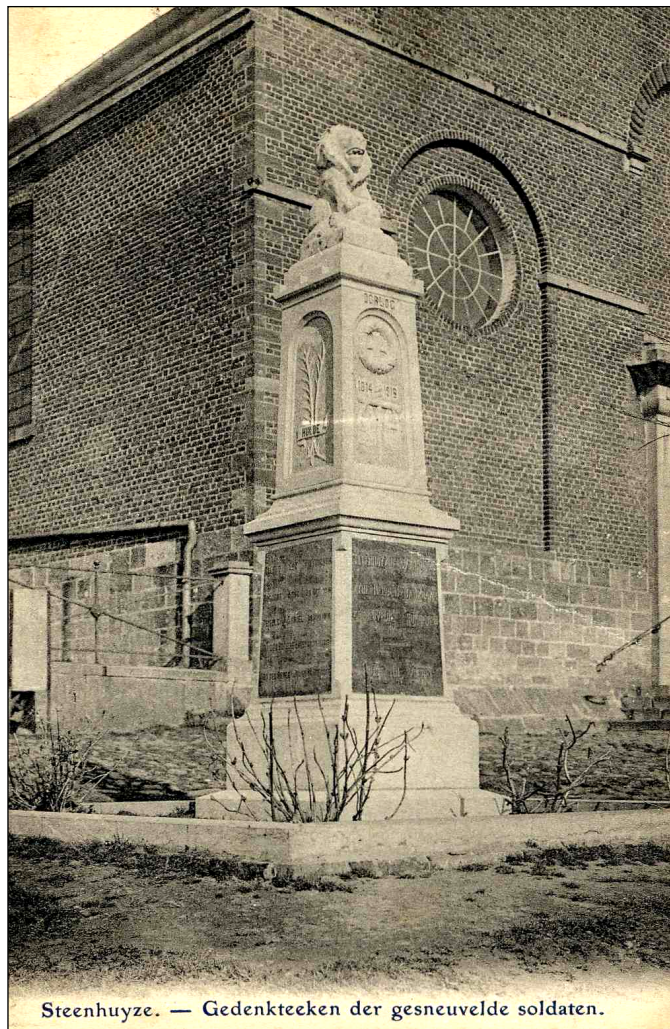
¹ A.R., *Doorheen de Nationale Geschiedenis*, Deel 2, p. 212.

Op 22 november 1918 deed koning Albert I zijn blijde intrede in Brussel. De vorst werd er op enthousiaste wijze verwelkomd.

ONZE SOLDATEN

De gesneuvelde soldaten

Steenhuyze – Gedenkteeken der gesneuvelde soldaten. (Prentkaart Phototypie E. Desaix, Bruxelles)

Na de oorlog liet Steenhuyze-Wijnhuize een gedenkteken oprichten ter nagedachtenis van zijn tien gesneuvelde soldaten¹: “*Steenhuize-Wijnhuize, Zijne Helden dankbaar*”.

SAESENS Léon: °Steenhuyze-Wijnhuize, 18 juni 1889. Soldaat bij het 10de linieregiment. Gesneuveld te Boninne (nabij Namen) op 23 augustus 1914.

BOGAERT Arnoldus: °Oostakker, 15 december 1892. Hij diende als soldaat bij het 21ste linieregiment. Hij sneuvelde² te Lier op 5 oktober 1914.

PRIEELS Cyriel: °Ophasselt, 16 februari 1892. Soldaat – milicien van de klasse 1912. Hij diende bij het 2de regiment grenadiers. Gedetacheerd naar de afdeling N.P.F. te Birtley –

¹ GAH, Gemeente Steenhuyze-Wijnhuize, Beraadslagingen van de gemeenteraad.

² Bogaert Arnoldus werd op het kerkhof van Lier begraven.

Elisabethville. Ingevolge ziekte in het hospitaal van Birtley –Elisabethville (Engeland) overleden op 26 juni 1916. Begraven te Elisabethville op 28 juni daarna.

VAN DEN BOSSCHE Emiel¹: °Steenhuize-Wijnhuize, 23 maart 1893 en er gedomicilieerd. Sergeant-milicien van de klasse 1913. Hij diende bij de 2de C. jagers te voet. Gesneuveld op het veld van eer te Steenstrate op 17 juli 1916. Hij werd begraven op het militair kerkhof van Westvleteren (Grafsteen nr. 120).

VAN DEN BERGE Julius: °Steenhuize-Wijnhuize, 7 september 1890. Soldaat bij de 4de jagers te voet. Gesneuveld te Stuyvekenskerke op 30 september 1917 en begraven op het militair kerkhof van de Panne (Grafzerk K 0026).

VAN DER BRACHT Petrus: Gesneuveld te Beveren aan de IJzer op 25 februari 1918.

Naarmate het einde van de oorlog naderde werden de vreselijkste gevechten geleverd. Deze vijandelijkheden, soms lijf aan lijf, speelden zich af in een streek die weinig beschutting bood aan de strijdende partijen. Aanvallen met blanke wapens (de bajonet op het geweer), dodelijke schrapnels, ... vormden het toneel van het grote offensief van 1918. Vielen op het veld van eer:

FIERENS Philemon²: °Brussel, 19 maart 1894. Soldaat bij het 1ste linieregiment, 3de bataljon, 10de compagnie. Gevallen te Nieuwpoort op 3 september 1918 en overleden in het hospitaal van De Panne op 6 september daarna.

VAN HERREWEGE Leon: Gesneuveld te Moorslede op 30 oktober 1918.

BEKE Remi: Gesneuveld te Waerdamme op 18 oktober 1918.

VAN DAMME Oscar: Gesneuveld te Beveren aan de IJzer op 10 oktober 1918.

De Opgeëisten

BRECHT Philemon: Overleden op 12 juli 1918.

PRIEELS Benedict: Overleden op 6 mei 1920.

DE TURCK Camiel: Overleden op 10 januari 1921.

Groot Verminkte

SCHOTTE Julius (°Steenhuize-Wijnhuize, 4 augustus 1891), diende als korporaal-milicien van de klasse 1911 bij het 21ste linieregiment, 1ste bataljon, 1ste compagnie³.

Hij werd aan het hoofd zwaar gewond door rondvliegende brokstukken van een schrapnel. Zijn dochter Paula⁴ getuigde: *“Het stuk van een schrapnel was veel te diep in het hoofd doorgedrongen, waardoor een operatief verwijderen onmogelijk werd. Daardoor kreeg vader menigvuldige aanvallen van epilepsie. Niettegenstaande hij een zwaar*

---

¹ Belgisch Staatsblad, *Soldaten gevallen op het veld van eer 1914-1916*.

² Zie ook BIJLAGE 3: Fierens Philemon, p. 142.

³ Depot des Invalides de Guerre à Etterbeek

⁴ Interview rusthuis Terlinden te Steenhuize-Wijnhuize, 16 maart 2005.

oorlogsverminkte was, heeft hij toch nog lang kunnen leven". Julius overleed te Zottegem op 13 december 1971.

Oorlogsinvaliden

VAN DER LINDEN Remi (°Steenhuize-Wijnhuize, 2 november 1870) echtgenoot van Brecht Maria Ludovika, werd eveneens als invalide erkend. Hij overleed te Steenhuize-Wijnhuize op 3 januari 1943.

Oudstrijders

De Vos Arthur, De Vrieze Florent, Saelens Julius, Schotte Denis, Schotte Julius (Groot verminkte), Standaert Remi, Temmerman Jules, Van Den Bossche Kamiel, Van Der Linden Remi (oorlogsinvaliden), Van Der Stichelen Oscar, Van Snick Henri, Van Snick Remi, Van Snick Victor.

DE SCHAARSTE IN BEZET BELGIE¹

Bezette België bracht onvoldoende voedsel voort voor de behoeften van zeven miljoen inwoners. De bevolking werd derhalve aan een strenge rantsoenering onderworpen. Enkel welstellenden konden nog vlees kopen. In de brede volkswagen moest men zich tevreden stellen met een wekelijks vleesrantsoen van 500 gr. voor 2 personen. Reuzel werd algemeen gebruikt voor het brood en in de keuken, boter was enkel voor rijken weggelegd. Arbeiders die zwaar werk verrichtten hadden recht op een bijkomende portie brood.

De voorbijtrekkende Duitse troepen richtten op het landbouwbedrijf van de weduwe van R. Van Den Hende niets dan ellende aan².

---

¹ M.R. Thielemans, *Doorheen de Nationale Geschiedenis*, Deel II, Brussel 1981, p. 222.

² R.A.R., *Hedendaagse archieven van Gemeenten*, Brussel 1975, Deel 1, Steenhuize-Wijnhuize nr. 125.

Hoeve van de Wed. R. Van Den Hende

Door de Duitsers meegenomen: 1paard vol veulen in september 1914, 1 paard op 10/11 november 1918, 1 koe in september 1914, 1 koe in september 1914, 1 koe afgemaakt, 1 verken meedegenomen, 1 os meedegenomen, 1 kalf afgemaakt.

Door de Duitsers ontnomen: 4 matrassen, 1 bed, 800 Kg. haver, 2.000 Kg. aardappelen, 1 drijwielkar, alm voor gerij, 600 schoven tarwe, 700 schoven haver, 1500 Kg. hooi, 2.000 Kg. strooi weggevoerd, 1.000 Kg. tarwe in beslag genomen, 400 Kg. rogge in beslag genomen, 10 zakken ijdele, 12 zakken ijdele.

Gezaagd en ander hout, 100 Kg. kolen ontnomen, 1 kookketel, 30 beste reisduiven, 1 rijzadel ontnomen, beschadiging aan de graanvelden door het plaatsen van afweerkanonnen.

De schuurvloer door de Duitsers beschadigd.

Ja, 't is den oorlog
die je hier were vindt,
en't graf van duizend soldaten,
altijd iemands vader,
altijd iemands kind.

(W. Vermandere)

DE TWEEDE WERELDOORLOG (1940-1945)

De Duitse invasie in Polen op 1 september 1939 geldt als het begin van de Tweede Wereldoorlog. Maar om 4 u. in de morgen van vrijdag 10 mei 1940 overvlogen de gevreesde Duitse Stuka bommenwerpers ook het Belgisch grondgebied. Zo werd ook ons land in de actieve oorlogvoering betrokken. Slechts op 8 mei 1945 was de Tweede Wereldoorlog definitief voorbij.

DE ACHTTIENDAAGSE VELDTOCHT

De ontredde van het sociale leven

De Duitse inval op 10 mei 1940 werd geassocieerd met de Duitse inval in de Grote Oorlog, waarbij onze burgers en hun woningen het hard te verduren kregen. De paniek was algemeen. Een paar dagen later werden alle mannen tussen 17 en 35 jaar opgeroepen het land te verlaten en zich onverwijd naar West-Vlaanderen en naar Frankrijk te begeven. Dit was voor de bevolking het signaal om op de vlucht te slaan. De Gentweg was intussen één massale troep van chaotische vluchtelingen geworden.

Florent Van Waeyenberge vertelde over deze eerste oorlogsdagen¹: *“Op 10 mei 1940 kreeg ik een oproepingsbrief en moest ik mij naar Fort W begeven. Iedereen van mijn compagnie was reeds vertrokken, zodat ik naar Brussel spoorde om mijn kameraden te zoeken. Uiteindelijk belandde ik in Vilvoorde, vanwaar wij met bussen naar Vinderhoutte werden overgebracht. Na een kort oponthoud kwam ik met een geleende fiets naar Steenhuize om mijn vrouw op het hart te drukken niet te vluchten, want ik had onderweg veel miserie gezien”.*

Maar overmacht verplettert heldenmoed

Op de avond van 10 mei 1940 hadden Duitse grondeenheden zich aan de oostkant van ons land ontplooid. Niettegenstaande een heftige weerstand drong het vijandige leger de daaropvolgende dagen steeds verder en verder België binnen.

---

¹ Krantenartikel januari 1986, *Ten huize van Florent Van Waeyenberge*.

Aan de avond van 14 mei was de frontlijn Antwerpen –Namen opgebouwd, maar na 4 dagen hevige strijd werd ook deze lijn doorbroken. De Belgische troepen concentreerden zich nu voornamelijk rond de as Neuzen-Antwerpen-Dendermonde, die tot 19 mei stand hield.

Ferdinand Herpinck maakte de hel mee¹: “ *De gevechten aan de vaart van Terneuzen waren van de vreselijkste die ik meegemaakt heb. Gedurende vier dagen stonden de Belgische en de Duitse troepen recht tegenover elkaar. De obussen vlogen rondom onze oren. Een vriend-soldaat, die enkele meter van mij lag, werd de rechter bovenarm afgerukt, die ik in allerijl verbonden heb. Wij waren tegen de vijand niet opgewassen. Aan de vaart van Terneuzen vielen veel doden*”.

Van Albert Van De Wiele horen wij nagenoeg hetzelfde verhaal²: “*Na negen maanden mobilisatie werd ik bij het uitbreken van de oorlog als soldaat-milicien ingelijfd bij de 1ste artillerie, 6de bataljon. Onze weerstand tegen de Duitsers was er van korte duur en wij werden daar door de vijand uiteengedreven. Wij werden dan vrij snel rond de streek van Brugge voor de gevechten ingezet*”.

Joseph Vermeulen vertelt³: “ *Op 13 mei 1940 vocht ik als soldaat bij de 14de artillerie te Schaffen (nabij Diest), waar de Duitsers al twee dagen niet vooruit geraakt waren. Tussen 13 en 14 mei werd er hevig gevochten. De Duitsers hadden de avond van 14 mei al Aarschot ingenomen. In de omgeving van Tienen waren de gevechten heel hevig. Ik ben na de oorlog gelukkig nog naar huis kunnen komen*”.

Aan de avond van 21 mei waren de vijandelijke troepen tot Gent doorgedrongen en op 27 mei had het Belgische leger zich tot in de Westhoek teruggetrokken.

In de vroege morgen van 28 mei 1940 capituleerde het Belgische leger, dat zich 18 dagen heldhaftig had verdedigd. Ferdinand Herpinck vertelt: “ *Bij de overgave van het Belgisch leger werden wij te Waardamme-Ruddervoorde op 29 mei door de Duitsers gevangen genomen. De dag daarna, 30 mei werden wij op enkele weiden samen gebracht. Ik stond tegen de weideafsluiting en zag de kans te ontsnappen. Ik ben maar één dag krijgsgevangen geweest en kwam op 3 juni omstreeks 20 u. te Steenhuize aan*”.

Nog over deze 28 mei 1944 legt Albert Van De Wiele een indringende getuigenis af: “*Na de capitulatie werd ik door de Duitsers krijgsgevangen genomen. Wij trokken te voet van Deinze naar Gent om onze stempel te halen en naar Duitsland getransporteerd te worden. Te Gavere marscheerden wij over een talluut: ik en René Stradiot (Ophasselt) lieten ons ongezien naar beneden rollen. Daar patrouilleerde echter ook een gewapende Duitser, die zich (gelukkig) verstukte. Wij hadden geen keuze, het was de wacht of wij..... Maar ik loop er nog*”.

Van Steenhuize-Wijnhuize namen er meerdere jongens deel aan de 18 daagse veldtocht⁴:

Baele Julien, Beerens Arsène, Callebaut Jules, Carion Emiel, Carrein Rene, Cuvelier Nestor, De Decker Achille, De Clercq Albert, De Clercq Jozef, De Clercq Laurent, De Clercq Oscar, De Leeuw Omer, De Pril A.J., De Pril Jules, De Roeck Gaston, De Roeck Oscar, De Smet Achille, De Smet Albert, De Turck Hubert, De Vos Gaston, De Waele O.G., Delmotte Albert, Gaublonne Robert, Goossens Alfons, Haegeman Georges, Haelterman Gaston, Hendrickx Roger, Herpinck Ferdinand, Hoste Florent, Hysselinckx Alfred, Jacob Fernand, Kiekens Albert, Kiekens Prosper, Meerman Ernest, Peleman Omer, Podevin Albert, Ritserveldt

---

¹ Vader Ferdinand (°1910- +2002) vertelde mij het verhaal in januari 1999.

² Albert Van De Wiele (°1917): interview op 27 november 2004.

³ Joseph Vermeulen (°1918): interview op 28 februari 2005.

⁴ Dhr. G. Van Waeyenberghe, Voorzitter NSB, afdeling HERZELE.

Deze lijsten werden aangevuld met het parochiearchief O.-L.-Vrouw- Hemelvaart te Steenhuize.

Achiel, Ritserveldt Omer, Ritserveldt Willy, Saelens Omer, Schollaert Jozef, Schollaert Virgile, Schouppe Lucien, Sonck Florent, Tuypens Alfons, Uyttersport Eugeen, Van Damme René, Van De Wiele Albert, Van Den Bossche Cyrille, Van Den Bossche Marcel, Van Der Poorten Charles, Van Keymeulen Gaston, Van Muylem Hector, Van Muylem Jules, Van Waeyenberge Albert, Van Waeyenberge Florent, Vermeulen Joseph, Watté Robert.

Tijdens W.O. II vielen miljoenen soldaten en burgers onder de bombardementen, door ziekte en honger. Steenhuize-Wijnhuize telde uitzonderlijk geen gesneuvelden.

De krijgsgevangenen

Sommige soldaten werden tijdens de achttiendaagse veldtocht krijgsgevangen genomen, anderen vielen in de handen van de vijand bij de Belgische overgave.

O.G. De Waele werd krijgsgevangene der Duitsers. Alfred Hysselinckx werd met de volledige eenheid krijgsgevangen genomen: als geïnterneerde werd hij met zijn eenheid naar Frankrijk verbannen (16 mei -1 augustus 1940). Robert Gaublomme was krijgsgevangene van 25 mei tot 2 oktober 1940. Arsène Beerens was van 28 mei tot 6 juni de gevangene der Duitsers (in West-Vlaanderen). Laurent De Clercq bleef 9 maanden krijgsgevangen. Joseph Vermeulen was slechts van 29 tot 31 mei 1940 de gevangene der Duitsers.

De werkkampen

Gaston De Roeck¹ diende als milicien bij de cavalerie: hij was soldaat –milicien bij het 2de regiment, 1ste compagnie. Hij nam deel aan de veldtocht van 10 mei 1940 tot 25 mei 1940. Hij was krijgsgevangene in Duitsland van 26 mei 1940 tot 17 januari 1941. Hij verbleef die tijd in het werkkamp Stalag 1 A, Stablack (Oost-Duitsland). Gaston bevestigt²: “*Hard werken onder de controle van een gewapende Duitser en bijna geen eten. Ik spreek niet graag over die ongelukkige periode in mijn leven*”. Maar een zekere Paul Sansarlat, die van juli/augustus 1940 tot 22 april 1941 ook in Stalag 1 A tewerk gesteld was, legde een gedetailleerde en gelijkaardige verklaring af³.

Hector Van Muylem diende bij het 18de linieregiment. Hij nam deel aan de veldtocht van 10 mei 1940 tot 11 mei 1940 en was de krijgsgevangene der Duitsers van 11 mei 1940 tot 26 augustus 1940. Hij verbleef die tijd in het werkkamp Stalag 11 B in Fallingb. (Soltau).

Na een lange werkdag werden de gevangenen opgesloten in kamers, niet voorzien van verwarming en sanitaire installaties. Maar vooral de systematische ondervoeding was kenmerkend voor het kamp Stalag 11 B. Korporaal Albert Smith was niet de enige die in zes

---

¹ Zie ook BIJLAGE 3: De Roeck Gaston, p. 143.

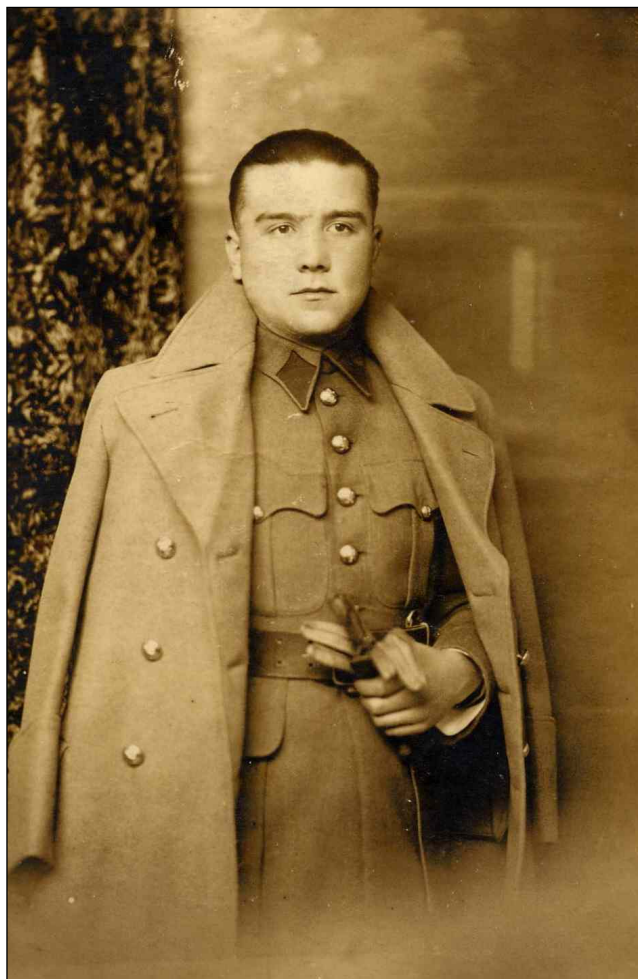
² Gaston De Roeck wil aan dat droef onmenselijke kampleven niet meer herinnerd worden: “wij werden als beesten behandeld”.

³ « Enfin, nous sommes embarqués par chemin de fer au Stalag 1 A en Prusse Orientale vers Memel. Très mal nourri nous étions chaque matin dirigés sur différents travaux (arrachage des pommes de terre, nettoyer des fossés d'irrigation, ou couper de la glace sur des rivières pour la stocker en silos pour l'été) tout ça sous la garde de militaires en armes. Et puis un jour, embarquement dans un camion et direction le champ de foire, où alignés, des paysans vinrent choisir les plus aptes à travailler. C'est ainsi que, je me suis retrouvé dans une ferme avec un camarade. Cette dernière était dirigée par un SS qui conscient de sa supériorité nous menait durement la vie, allant jusqu'à gifler mon camarade. Mon camarade était chargé des vaches et moi des chevaux, chaque matin j'allais traire plusieurs quarts de lait et avec la nourriture de la ferme nous avons repris des forces. Le SS qui la dirigeait n'y connaissait absolument rien et n'écoutait nullement le propriétaire ayant environ 65 ans ».

maanden 20 Kg. vermagerde¹: Hector verloor 19 Kg. in 3 ½ maand en uit gevangenschap terug gekeerd bleef zijn toestand zorgwekkend.

De gevangenen -werkkampen hadden bij Gaston De Roeck en Hector Van Muylem bittere herinneringen nagelaten waaraan zij liever niet terug dachten.

Groot verminkte

*Soldaat-milicien Albert Kiekens.
(Fotokaart. Verzameling: De Roeck –
Kiekens)*

Op 24 mei 1940 om 15 u. werd Kiekens Albert (°St.-Lievens-Esse, 25 september 1915) zwaar verminkt² bij het springen van de brug over de Gullegemse beek (nabij de kerk van Gullegem). Het aantal gekwetsten onder de Belgische soldaten was enorm en er brak een algemene paniek uit. Ingevolge de opgelopen verwondingen werd de linkerdijs geamputeerd. In 1957 werd Albert in de categorie der grootste invaliden van 100% gerangschikt³. Hij overleefde zijn zware verminkingen en overleed te Zottegem op 11 juli 1993.

¹ « When I arrived there, in November of last year, wounded in both legs, all I knew about German prisoner- of – war camps was that they had wire around them and were good places to stay away from. When I was liberated six month later, I was forty pounds lighter and a lot wiser”.

² « Je soussigné Cambier André, corporal, certifie avoir vu Monsieur Kiekens Albert, coporal au 3e Regiment de Ligne, III Bat., 10e Compagnie, domicilié à Steenhuyze-Wijnhuyze, blessé le 24 mai 1940 à 15 heures à Gullegem ». Roulers, le 30 Novembre 1940.

Werner Declercq, soldaat van de klasse 1939, legde op 5 december 1940 een gelijkkluidende verklaring af.

³ KB van 15 november 1957, nr. 6026.

HET LEVEN IN BEZET BELGIE

De werkweigeraars

In maart 1942 werd de verplichte tewerkstelling in België ingevoerd, maar vanaf oktober 1942 werden alle gezonde mannen van 18 tot 50 jaar verplicht in Duitsland tewerkgesteld. Een hevig protest bleef niet uit: Koning Leopold III en Kardinaal Van Roey protesteerden, evenwel tevergeefs.

Adriën Saelens (°Steenhuize-Wijnhuize, 11 juli 1921) vertelt over zijn houding van werkweigeraar. Ik citeer¹: “ *Ik had tijdens de oorlog werk gevonden bij de dienst Rantsoenering aan de gemeente. De bevolking kon de rantsoenzegels afhalen in het huis van de secretaris Hypoliet De Croo.*

Nadat ik enkele malen geen gevolg had gegeven aan mijn oproep om in Duitsland te gaan werken, werd ik door het Hoofd van de bevoorrading, Fritz genaamd, overgedragen. Ik werd op 5 maart 1944 door Kletter en het Paterken (Schendelbeke) opgepakt, vergezeld van een Oberführer. Zo kwam ik op 13 maart 1944 als weggevoerde in het werkkamp Lager Dora II, Mannesmannröhren – Werke terecht in Duisburg – Huttenheim. Ik stond er meer dan een jaar aan de smeltkroes². Met mij waren o.a. ook twee Russen in de smelterij tewerkgesteld.

Wij kregen water te drinken en om de twee dagen een dikke snede bruin brood. Wij maakten in het geheim soep van rapen en zuurkool. Ik was gelukkig in de mogelijkheid om mijn plan te trekken, zoniet had ik de onmenselijke werkomstandigheden niet overleefd. Wij werkten 12 uur per dag en dat tot aan de bevrijding door de Amerikanen op 12 april 1945. Daarna kregen wij iedere dag corned-beef te eten en waren de werkomstandigheden draaglijker. Ik ben op 15 mei 1945 naar huis teruggekeerd”.

Van Den Berghe André en Van De Noortgate Valère werden **opgepakt** en voor de verplichte tewerkstelling naar Duitsland gevoerd.

Van Den Bossche Marcel (°Steenhuize-Wijnhuize, 5 oktober 1922) vertelt: “*In oktober 1942 werkte ik bij de Sablières du Marouset in Braine l’Alleul als terrassier. Op het einde van die maand werd ik opgepakt om in Duitsland te gaan werken, maar ik kon de vlucht nemen. Er volgden nog 3 oproepen waaraan ik geen gevolg gaf.*

In november en december van 1942 zat ik thuis in een spelonk weggestopt. Eens verschenen er twee gestapo’s die naar mij op zoek waren: het waren Marcel Van Droogenbroeck (Kletter) uit Appel terre en het Paterken. Zij konden mij niet vinden ...

Begin 1943 werkte ik op het land in de omgeving van buurtweg nr. 18, die van de Assestraat naar het bos Keynaert loopt. Ik werd halt toegeroepen maar kon terug ontsnappen.

Van 1943 tot september 1944 heb ik op de hoeve van Oscar Ascoop geslapen.

Ik heb veel ellende en schrik beleefd, maar ik heb ook veel geluk gehad”.

André Hoebeke (°Steenhuize-Wijnhuize, 25 februari 1923): “ *Vanaf de zomermaanden van 1940 stopte ik mij weg in de crypte, onder de schreikapel. Ik zat daar ondergedoken met Nestor en Georges De Schampheleer. Een zekere nacht hoorden wij verdachte geluiden: wij herkenden de stemmen van Fritz en van nog een paar anderen die in Steenhuize als zwarten bekend stonden. Van dan af heb ik mij in onze kelder verstopt. Ik moet U niet vertellen hoe angstjagend het is U altijd te moeten wegsteken”.*

---

¹ Met toelating voor een letterlijke weergave.

² smeltkroes: scheiden van het metaal en de onreinheden (slakken).

André Van Lierde (°Steenhuize-Wijnhuize, 17 mei 1925) werd als vermeende werkweigeraar ter hoogte van de hoeve van Albert Podevin door de gestapo aangesproken. Hij bevestigt: *“Ik werd op het dorp door de kletters¹ en een Duits Feldgendarm staande gehouden. Daar ik mij nogal fel weerspanning opstelde werd mij een revolver op het hart gedrukt en werd ik in elkaar geslagen. Toen ik kon bewijzen dat ik de enige zoon uit een landbouwersgezin was, mocht ik nadien vrij uitgaan”*.

Wie met de klokken schiet wint de oorlog niet

In de maand november van 1871 werden er door Severinus Van Aerschot uit Leuven, voor de O.-L.-Vrouw Hemelvaartkerk van Steenhuize, drie klokken gegoten.

O.-L.-Vrouw Hemelvaartklok

O.L.VROUW HEMELVAART. PETER: EDMOND D'HANE STEENHUYSE. METER: GUDULA BETTESONE. **DIVAE VIRGINIS CAELO ASSUMPTAE PATROCINIO SACROR.** Gewicht: 1155 kg., Diameter: 1,24 m.,

Bernardusklok

NAEM: BERNARDUS. GEGEVEN DOOR BERNARDUS VAN DER HAEGEN, PASTOR, ZIJNE ZUSTER JOANNA MARIA EN ZIJN BROEDER CAROLUS LUDOVICUS. PETER: CAROLUS LUDOVICUS VAN DER HAEGEN. METER: JOANNA MARIA VAN DER HAEGEN. **PAROCHUS BERNARDUS JOHANNA AC CAROLUS VAN DER HAEGEN. DONNANT.** Gewicht: 858 Kg., Diameter: 112 cm.

De kleine St.-Jozefklok

PAULINA ME DAT ECCLESIAE LEGE ANNIVERSARII PERPETUI. PATRINUS: LEOPOLDUS LAUWEREYNSSSENS. MATRINA: PAULINA DE BOE. ME FUDIT : LOVANII SEVERINUS VAN AERSCHOT. Gewicht: 539 Kg., Diameter: 0,97 m., Gietjaar: 1871.

In maart 1943 verscheen de verordening tot de opeising van de klokken in het bezet gebied. Het kleinste klokje mocht voor de eredienst behouden blijven. J.E. Kardinaal Van Roey, Aartsbisschop van Mechelen, diende een bezwaarschrift in, maar ..... tevergeefs. Op 9 augustus 1943 werden de twee zwaarste klokken uit de toren geroofd². De dag voordien was hun melodieuze stem, in feestgelui en rouwbeklag, door de Brusselse platenfirma Olympia op de 78-toeren fonoplaat vastgelegd. Diezelfde nacht werd op de kasteelmuur gekalkt: *“Wie met de klokken schiet, wint de oorlog niet”*. De burgemeester en de pastoor beleefden bange tijden.....

---

¹ kletters: de gebroeders Marcel en Omer Van Droogenbroeck.

² E.H. M. Temmerman, *Korte geschiedenis en beschrijving der parochiekerk O.-L.-Vrouw Hemelvaart en de Heilige Catharina te Steenhuize-Wijnhuize*, Steenhuize 1976, p. 46.

O.-L.-Vrouw Hemelvaartklok
(Copyright KIK-IRPA, Brussel).

Bernardusklok (Copyright KIK-IRPA, Brussel).

Collaboratie en repressie

Een kleine minderheid had zijn lot verbonden aan de Duitse eindoverwinning. Naarmate de bezetting vorderde, nam de scheiding tussen collaborateurs en de rest van de bevolking, waaronder een steeds groter wordende verzetskern¹, stelselmatig toe. Menig “zwartgezinde” zal in die tijd wel slecht geslapen hebben.

De volkswoede keerde zich tegen allen die op één of andere manier met het hatelijke regime hadden meegewerkt. De nieuwe orde, die Hitler beloofd had, was nog nooit zo veraf geweest. Gestapo² Fritz De Smet (°St.-Lieve's Essche, 25 juli 1908) werd in de Eikestraat, ter hoogte van de herberg Standaard, in de vroege morgen van donderdag 24 augustus 1944 neergeknald. Hij overleed korte tijd daarna. Zijn geburen uit de Krommestraat, De Turck Hubert en Georges Otte, gaven het overlijden aan³.

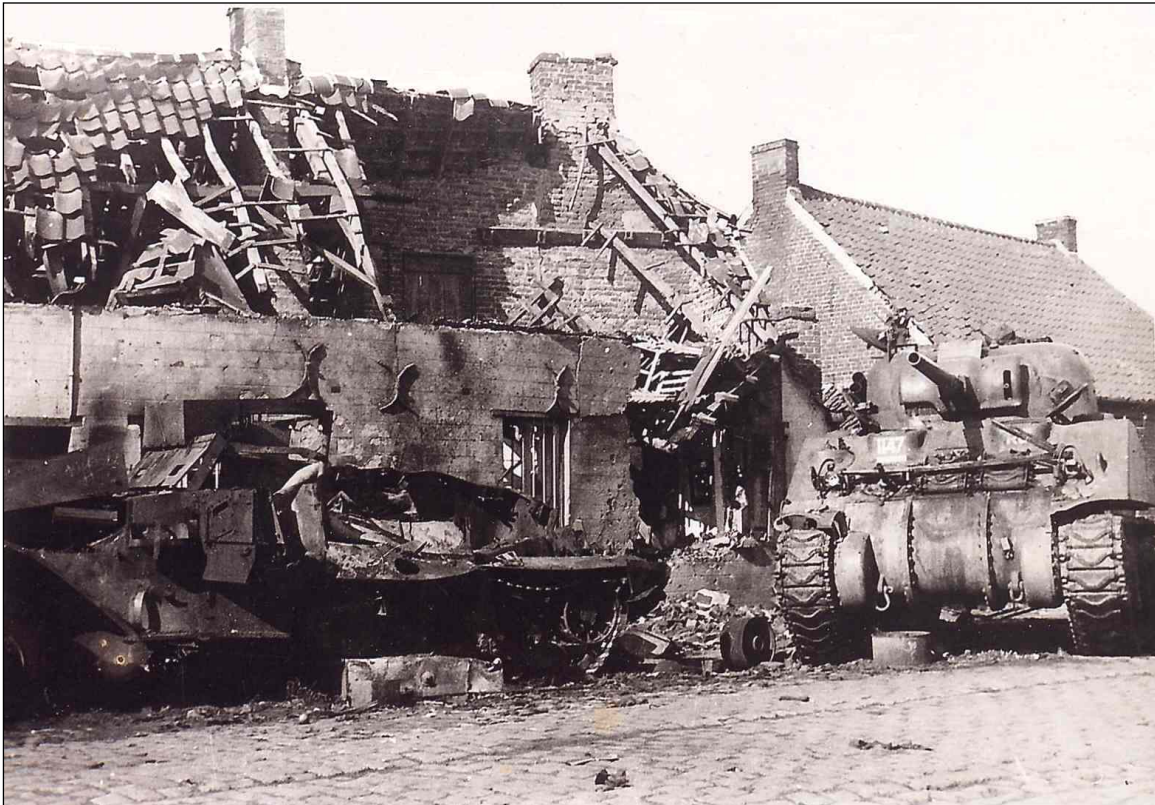
Met “de kletters” uit Appelterre, verliep het evenzo: Audomarus Van Droogenbroeck (°Appelterre-Eichem, 18 april 1919) werd op zondag 27 augustus 1944 om 21u.30 ter hoogte van de herberg “Het Snoerhol” te Voorde door een kogel dodelijk getroffen. Hij overleed op de Dorpsplaats. Zijn broer Marcel, die zich schuil hield, werd later door de politie opgepakt en in 1947 voor de militaire rechtbank van Oudenaarde tot levenslang veroordeeld⁴.

¹ Naarmate de oorlog vorderde werd de weerstand beter georganiseerd: Albert Van De Wiele maakte deel uit van de gewapende weerstand van 21 juli 1942 tot 17 november 1944. Hubert De Turck, veldwachter, was weerstander.

² Geheime Staats Politie.

³ GAH, Steenhuize-Wijnhuize, Akten van overlijden.

⁴ Virgile Schollaert, rijkswachter, leidde de betichten voor. André Van Lierde woonde dit proces bij.

*Het treffen aan het Schipken te Wijnhuize: hoek Gentweg – Erwetegemstraat, woning Tuypens
(Verzameling Willy Van Ruyskensvelde)*

3 september 1944 - De bevrijding

Op de eerste zondag van september was het kermis te Steenhuize. In de nieuwsberichten op de radio werd gemeld dat de bevrijding nabij was. Velen liepen naar het kruispunt De Kat en naar Meubelen P. De Coninck om op de steenweg Ninove – Nederbrakel naar de engelse tanks te kijken. Soldaten maakten het V- teken. Zij werden met een overweldigend enthousiasme door de Steenhuizenaren ontvangen die met bloemen naar de tanks gooiden. De Engelsen op hun beurt wierpen sigaretten en chocolade .....

Die avond had aan het Schipken te Wijnhuize een gewapend treffen plaats tussen Engelse en Duitse tanks¹. Alfons Hendrickx (44) en de Engelse luitenant D.S. Russell (22) kwamen bij de gevechten om het leven. Een Engels soldaat verloor beide benen en André Ascoop werd in het bovenbeen getroffen. De woning Tuypens (hoek Gentweg – Erwetegemstraat) leed grote schade. De woning De Koker (hoek Gentweg – Schipstraat) brandde volledig af, alleen het houten kruisbeeld bleef in de vernieling overeind.

Was België in september 1944 bevrijd, toch duurde het nog tot 8 mei 1945 vooraleer Duitsland op alle fronten capituleerde.

Op zondag 10 juni 1945 ging te Steenhuize de vredestoet uit.

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog lag Steenhuize, gedurende zeven weken, volgepropt met zeventig Engelse kanonniërs. Generaal B. Montgomery, opperbevelhebber van de geallieerde grondstrijdkrachten, bracht een bezoek aan de troepen.

¹ Ben Schokkaert, *De slag aan 't Schipken*, HERZELE 1994 (Een uitgave van het Gemeentebestuur).

DE LANDBOUW

Een boer ging uit om te zaaien ..... (Fotografie: Julien Hysselinckx)

Steenhuize-Wijnhuize, een typische landbouwgemeente, had in de 19de eeuw 5 oliemolens, 5 graanmolens en 2 brouwerijen: de teelten van koolzaad en granen namen in het verleden een zeer belangrijke plaats in. De opbrengst van de vlasteelt werd eveneens ter plaatse verwerkt in de huisarbeid met weefgetouw en spinnewiel.

Fr. De Potter en J. Broeckaert schreven¹: “*Het grootste gedeelte der vroeger hier bestaande bosschen werd sedert vele jaren in land herschapen. Van het oude Prinsbosch bleef niets over; enkel nog ongeveer 3 hectaren bosch zijn hier aan te treffen*”.

DE 19de EEUW

De landbouwstatistieken uit 1830 en 1880 geven ons de tellingen van al de dieren die te Steenhuize-Wijnhuize gehouden werden:

Anno	Paarden	Veulens	Vee	Kalveren	Zwijnen	Schapen	Geiten	Bijenkorven
1830	77	21	239	62	250	50	100	-
1880	Samen: 111		Samen: 626		353	102	215	53

In 1880 bedroeg de verbouwde oppervlakte 6,57 km²., d.i. $6,57/7,49 = 0,88$ of 88 % van de totale oppervlakte.

In het midden van de 19de eeuw bezat de gemeente tientallen kleine landbouwersgezinnen. Omstreeks die tijd werden als grotere landbouwbedrijven vermeld:

---

¹ Fr. De Potter en J. Broeckaert, *Geschiedenis der gemeenten van de provincie Oost-Vlaanderen*, Gent 1900, 5de Reeks, Arrondissement Aalst, p. 4-5.

Ascoop Franciscus, wonende aan de Asschestraat	7 ha. 65 a.
Coryn Jean-Baptiste, wonende aan de Winkelstraat	8 ha. 29 a.
De Schamfeleer Franciscus, wonende Kleine Asschestraat	8 ha. 94 a.
Schollaert Felix, Bergestraat/Asschestraat	8 ha. 18 a.
Vallez Petrus, wonende aan de Winkelstraat	7 ha. 33 a.
Van Peghem Felix, wonende aan de Bosschestraat	12 ha. 73 a.

Grondbezitters¹

De Clippele Marie-Louise, eigenares, Steenhuyse	11 ha. 26 a.
De Deyn Ludovicus, notaris, ...	14 ha. 50 a.
De Rouck Maria, eigenares, wonende te Gent	34 ha. 62 a.
D'Hane Steenhuyse L.E.	152 ha. 13 a.
D'Hanens de Moerkerke, wonende te Brugge, ...	16 ha. 37 a.
Gent, de hospicien, ...	19 ha. 47 a.
Jouret Benedictus, brouwer, wonende te Geraardsbergen	16 ha. 72 a.
Lauwereyssens, wed. Joannes-Bernardus, Steenhuyse	16 ha. 49 a.

DE GRAANTELLING VAN 1935

In 1935 werd een algemene telling georganiseerd. Tweehonderd zesentwintig kleine boeren² bewerkten een oppervlakte van 696 ha. 48a. De graantelling gaf volgende resultaten:

Wintertarwe	111 ha. 31 a.
Spelt	2 ha. 69 a.
Rogge	100 ha. 33 a.
Gerst	16 ha. 95 a.
Haver	39 ha. 52 a.

DE LAND – EN TUINBOUWTELLING VAN 15 MEI 1956

Er werden 144 bedrijven geteld³. De verbouwbare gronden besloegen een oppervlakte van 685 ha. 63 a. Op deze gronden trof men meerdere teelten aan.

De voedingsplanten

Tarwe - en roggevelen kwamen in belangrijke mate voor. De bebouwde oppervlakte voor tarwe bedroeg 70 ha. (Alba en Minister), voor rogge 28 ha.

De aardappelteelt beslaat een oppervlakte van nagenoeg 26 ha. Men kweekt zowel vroege (Eerstelingen), halfvroege (Eigenheimer, Krüger, Bintjes) als late (Alpha Voran , Record) aardappelen.

De groenteteelt diende enkel voor eigen gebruik. In de tuinen trof men een grote variatie van tomaten, erwten, bonen, wortelen, prei, ajuin, sjalotten, schorseneren, salade, witte - en rode kool, savooien, spruiten, selder, radijzen, peterselie, kervel, enz ...

De hoogstammige bogaarden waren beplant met appelaars, perelaars, kerselaars, pruimelaars, .. In de tuinen kweekte men rode bessen, aalbessen, aardbeien, ... De teelt onder glas was verwaarloosbaar.

¹ Hier is de totale oppervlakte vermeld van de persoonlijke eigendommen die onder Steenhuize-Wijnhuize gelegen waren. Bezittingen in andere gemeenten werden buiten beschouwing gelaten.

² R.A.R., *Hedendaagse archieven van de Gemeenten*, Brussel 1975, Deel 1, Steenhuize-Wijnhuize nr. 263.

³ G.A.H., Deelgemeente Steenhuize-Wijnhuize, Gemeenteraad van 15 mei 1956.

Weilanden en voedergewassen

De totale oppervlakte van de weilanden bedroeg 210 ha.

Als voedergewas waren de teelten van rogge, gerst, haver¹, klaver, bieten .... zeer belangrijk.

Industrieplanten

Wij vermelden suikerbieten, cichorei en tabak.

De suikerbieten besloeg een oppervlakte van 10 ha. (pulp als veevoeder in de winter). De teelt van de cichoreibiet besloeg nog max. 1 ha. (cichoreibranderij Van Oudenhove).

Bossen

De totale oppervlakte van de bossen bedraagt 17 ha. Het parkbos, met een uitgestrektheid van 17 ha. ligt voor 7,5 ha. op het grondgebied van Steenhuize-Wijnhuize.

Fokkerij

Anno	Paarden	Vee	Varkens	Schapen	Bijenkorven
1956	95	385	635	140	5 tot 10

De paarden die hier geteeld werden zijn voornamelijk van inlandse rassen. Het Brabantse trekpaard was zeer geschikt voor het werk op het land.

Het kweken van rundvee was voornamelijk op de melkproductie gericht, op de tweede plaats op de verkoop en het vetmesten. Het vee behoorde tot het Oost-Vlaamse ras (witte - en rode vlekken).

De varkensweek voorzag voornamelijk in eigen behoefte en de behoeften van de stadsmarkt of de plaatselijke slagers.

Rond 1900 was het houden van geiten een belangrijke teelt: van 1906 tot 1911 werd zelfs in Steenhuize een "*Kweeksyndicaat van geiten*" vermeld.

Het aantal schapen was nog steeds aanzienlijk (melk voor eigen gebruik).

Het houden van kippen was overal verspreid. De eieren werden door handelaars opgekocht om ze op de markt te verkopen. Tot de best gekende leg - en braadkieskens behoren de witte leghorn, de mechelse koekoek en het Ardenner ras. Rond 1910-1911 was het houden van kippen een belangrijke teelt geworden: er was zelfs in Steenhuize een grote kiesenbond die zich "*Altijd vooruit*" noemde.

Eenden, ganzen en kalkoenen werden slechts sporadisch aangetroffen.

Ook de konijnenweek werd voor persoonlijk gebruik fel ontwikkeld.

Het houden van bijen is intussen sterk verminderd.

VERDERE EVOLUTIE

In de verdere jaren volgt de landbouwevolutie de algemene trend in Vlaanderen².

De crisis in de landbouw heeft een steeds intensere en bredere exploitatie van het landbouwersbedrijf teweeg gebracht. Van de 144 kleine boeren in 1956, zijn er vandaag slechts een tiental grote boeren overgebleven.

---

¹ De teelt van haver neemt af. Paarden werden door tractoren vervangen.

² N.I.S. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek deelt mee dat de landbouwgegevens uit de jaren 1970 -1975 verder niet betrouwbaar zijn, omwille van de demagnetisatie van de P.V.C. -banden.

DE INDUSTRIELE REVOLUTIE

In de 18de en 19de eeuw werd een begin gemaakt met onze moderne geïndustrialiseerde maatschappij. Snelle en grote veranderingen in industrie, landbouw en vervoer wijzigden het leven van de mensen ingrijpend: oorzaken met belangrijke gevolgen. Wij maken een tocht door het industrieel erfgoed van onze voorouders.

DE MOLENS

*Geen mens die niet van molens houdt,
zoals ze daar staan, trots, kop in de lucht
en voor geen wind beducht.*

(J. Dezitter).

DE WATERMOLEN VAN HET ZWADDERKOT (Sectie A, nr. 273)

Deze graanwatermolen¹ op de Schauwendries was ongetwijfeld zeer oud.

Bij het overlijden van Filotea De Vos op 23 mei 1825, echtgenote van Alinus Van Den Noortgate, werd een boedelbeschrijving opgesteld en werd het goed als volgt beschreven²: *“Een behuisde hofstede met eenen watermolen, onlangs hersteld en verbeterd, groot 39 roeden en 70 ellen gelegen te Steenhuize daer men t’noemt Zwadderkot, palende oost het Hagelstraetje en west de beke”*.

In 1844 hoorde de watermolen toe aan Karel Lodewijk Van Den Noortgate, die toen ook de stenen Kosterstsmolen bezat³. In 1860 werd de Zwadderkotmolen niet meer vermeld: hij was omstreeks 1847 reeds afgebroken⁴.

PRINSENMOLEN (Sectie B, nr. 270)

Prins Lodewijk van Brugge bouwde in 1476 een windmolen – (periode tussen 1476 en 1578 - 1595)

In 1476 liet Lodewijk, prins van Steenhuize, op de Nederkouter een graanmolen oprichten, die in 1477 werd voltooid. Twee molenmeesters kwamen in 1477 de nieuwe molen “prijzen” en controleren of hij⁵ *“gemaect was alsoe ’t betaemde naer d’inhouden van de vorwaerden”*.

---

¹ H. Holemans, *Oost-Vlaamse wind- en watermolens (1835-1980)*, niet uitgegeven.

² R.A.R., Notariaat L. De Deyn, Akte van 5 oktober 1827, minuut nr. 408.

³ G. Souffreau, *Wind – en watermolens in HERZELE*, niet uitgegeven.

⁴ H. Holemans, *Oost-Vlaamse wind- en watermolens (1835-1980)*, niet uitgegeven.

⁵ R.A.R., *Het archief van de Heer (1348-1811), het leenhof ((1366-1794) en de schepenbank (1616-1793) van Steenhuize*, Rekeningen nr. 150 (1453-1500).

De molen werd in de jaren 1479-'80 verpacht aan Adriaan Van Brantegem en Jan Wasteel voor 60 lb. paris. De molenaar stond in voor het onderhoud van "*alle de drayende wercken sonder die asse*" (huurceel van 1489).

In 1484-1485 voerde Maximiliaan van Oostenrijk een open strijd met de Vlamingen, die vasthielden aan de Vrede van Atrecht: hij onderwierp Brugge en uiteindelijk ook Gent, het centrum van de opstandelingen. Steenhuize had van de troepen veel te lijden: de molenpacht werd omwille van de oorlogsomstandigheden in 1484-'85 gehalveerd. In 1491-'92 werden, eveneens als gevolg van oorlogsschade, herstellingen uitgevoerd. In de rekening werd gemeld dat Hendrik Lanckbeen de molen anderhalf jaar en zes weken "*heeft beseten paissivelic*", tot half augustus 1492: "*doen quam de gaerde van Gherautsberghe, doen moeste hij weg en de mullen stond stille een jaer. De temmerman moet de mullen kommen reparerene en maeckene datter in sticken was (...) van wercke dat de gaerde ghebrocken hadde inden mullen ende andere quader boeven*".

In slechte tijden liet de heer de molenpacht in natura voldoen. In 1496 en 1497 bedroeg de pacht 26 zakken graan. Tot in 1506 werd de pacht deels in speciën en deels in graan betaald, dat echter meteen "*verdingd*" werd, d.w.z. te gelde gemaakt.

In 1514 en 1534 werden nieuwe molenstenen te Antwerpen en te Aalst aangekocht.

Aan het einde van de 16de eeuw brachten de oorlogen voor de godsdienstvrijheid dood en vernieling over de Nederlanden. Wij zijn over de troebelen te Steenhuize summier ingelicht, maar vast staat dat de Prinsmolen tussen 1578 en 1595 door muitende troepen werd vernield¹. Nog in 1624 werd gemeld²: "*Et comme par les guerres de Flandres, ledict molin est dévalisé et ruiné, de fahon quil ne reste que la seule motte*".

Een nieuwe windmolen (1625-1763)

De heroprichting van de verwoeste molen liet nog lang op zich wachten, zelfs tot na de afloop van het Twaalfjarig Bestand. In 1624 liet de prinses van Steenhuize aan de Grote Raad van Mechelen weten dat ze "*pour la meillieure commodité de ses manans*" een "*nouvelle mote et moulin à vent*" wilde oprichten. Ze wees daarbij op de vernieling van de molen tijdens de oorlogen in Vlaanderen en beklemtoonde het bijzonder statuut van de vrijheerlijkheid Steenhuize: "*Il est que la dame de la Chaux comme Princesse de Steenhuyse, at à cause de ladite Principauté, toute justice, haute, moyenne et basse, censses, rentes, ung moulin à vent et estant neantmoins icelle terre et Principauté enclavée en Flandres, et franche de toutes impositions quelconques que l'on paye audict Flandres, ne subject à personne, hors quelle se relieve de la pairie de Silly*". Twee advocaten van de Grote Raad te Mechelen lieten op 21 november 1624 aan de prinses weten dat de molen mocht herbouwd worden.

De prinses van Steenhuyse deed een beroep op de Gentse molenaar Pieter D'Hollander. Die richtte aan de huidige Bergestraat in 1625 een nieuwe staakmolen op en zou hem bij het beëindigen van twee huurtermijnen van 12 jaar aan haar overdragen. Vanaf 1649 verhuurde de prinses Joanna de Richardot de graanmolen.

---

¹ In de rekeningen van 1595- '96 werd de molen niet meer vermeld.

² R.A.R., *Het archief van de Heer op. cit.*, Goederen nr. 126.

*Prinsenmolen - staakmolen heropgebouwd in 1763
(Verzameling: Jean-Paul Ritserveldt)*

achterkant

In 1625 werd ook nog het tarief vastgesteld waartegen de dorpelingen hun graan konden laten malen op maximum één zestiende van het te malen graan.

Deze windreus was evenwel geen lang leven beschoren¹, “mits dat den selven meulen ten jaere 1763 door den heere proprietaris is nieuwe opgebouwts”. De reden van deze herbouw is ons niet bekend. Waarschijnlijk is de vorige molen per ongeluk afgebrand.

De staakmolen uit 1763 (tot 1927)

In 1763, onder heer Jan Alexander De Wolff, werd de molen herbouwd voor de som van 500 gulden courant. De molenmaker was Martinus De Neve.

In Steenhuyse verschenen in de tweede helft van de 18de eeuw nog twee nieuwe windmolens. Aan Martin Van Der Steen, molenaar, werden daarom in 1774 en 1782 achtereenvolgende pachtverminderingen verleend.

De Prinsenmolen bleef nog lang behoren tot het rijke patrimonium van de adellijke families D'Hane-Steenhuyse (tot 1879), Maelcamp (tot 1882) en de Clerque-Wissocq (tot 1919). Deze laatste verkocht de molen op 20 december 1919 aan huurder-molenaar Albin Sterck². Na de sloop van twee andere windmolens te Steenhuize-Wijnhuize, volgde in 1927 ook de Prinsenmolen. Hij had met enige intervallen, ruim 450 jaar bestaan!

Molenaars: zie “*Heren en Prinsen te Steenhuyse*”, Steenhuize 2004/2006, p. 37-38.

EEN WINDMOLEN MET STAMPKOT TE WIJNHUIZE (Sectie A, nr. 506)

Op 10 mei 1645 ontving Gaspar Damman, Heer van Sint-Lievens-Esse en de Schonenberg, de toelating om in Sint-Lievens-Esse een standaardmolen op te richten³. De molen bezat twee steenkoppels (tarwe en zwijnaard) geschikt tot het malen van graan. Deze windmolen werd gebouwd ten zuiden van de Gentweg met de huidige Erwetegemstraat.

Gaspar Damman liet in een niet gedateerd stuk opmerken dat⁴ “*De molen van Wijnhuize staat aan het einde van de parochie van Sint-Lievens-Essche en werd nieuw gebouwd in 1645 of daaromtrent en is sedertdien door de stormen omvergevallen. De molen was eigendom van het Land van Zottegem*⁵. *In 1642 werden de eigendommen van Egmont aangeslagen en sedertdien werd er aan de molens niets meer gedaan. Daarenboven is Wijnhuize maar schaars bevolkt en is er maar één grote hoeve*”.

In een latere verpachting, in mei 1672, werd de korenmolen als volgt omschreven: “*staende binnen Essche daerment heedt Wijnhuizen neffens den Gentschen Heerwech*”. De molen die in mei 1674 tijdens een hevige storm omverwaaid werd later terug opgebouwd.

In 1677 maakten Franse troepen “*gecampeert tot sinte goorickx haudenhove ende strijpen*” het maar al te bont op de molen: nog in datzelfde jaar werden o.a. herstellingen uitgevoerd aan de rem (band rond het vangwiel) en werd er een nieuw slot op de deur geplaatst. Maar bij de herbouwde Wijnhuizemolen volgden weldra meerdere reparatiewerken:

¹ R.A.R., *Her archief van de Heer op.cit.*, Goederen nr. 126.

² H.J. Herpelinck, *Heren en prinsen te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 37-38: lijst molenaars.

³ R.A.G., Familiearchief De Preudhomme d'Hailly, nr. 417 en nr. 418.

⁴ G. Souffreau, *Wind – en watermolens in HERZELE*, niet uitgegeven.

⁵ Het Land van Zottegem: meierij in het bezit van de familie van Egmont.

- in 1694 werkte molenmaker Michiel Van Lierde enige tijd op de molen. Het betrof nu “*het trechte setten vanden voornoemden wintmeuken tot Wijnhuise als over t’setten van vier windschoiren met een cruyssteert en met noch andere reparatien*”.
- tijdens de Franse oorlogen moest Wijnhuizemolen meerdere malen stilstaan. In 1709 was de staak vervaarlijk gebarsten: in de maand augustus van dat jaar plaatste Francies Van Der Massen een nieuwe standaard¹.
- in 1730 zette voornoemde molenmaker drie steekbanden en een “*nieuw cruys onder den meulen*”, in 1731 “*hebbe ick ghemaect eenen boom dienende om eenen balck daer de meulenasse op rust*”. In 1733 werd nog een nieuwe trap geplaatst.

Wijnhuizemolen werd in 1645 gebouwd. Het was een standaardmolen geschikt voor het malen van graan. Om aan de stijgende concurrentie het hoofd te bieden liet Bernard De Pryck in 1895 nog een stoommolen bijbouwen². Maar na de Eerste Wereldoorlog was de gouden tijd van de windmolens en de oliemolens voorbij.

Eigenaars

1645: Gaspar Damman, Heer van Sint-Lievens-Essche en de Schonenberg.
Omstreeks 1692: De burggraaf van Oombergen.

.....

.....: Prudhomme, Graeve van Nieuwpoort, verblijvende te Gent.

Vanaf 1834 vinden wij als eigenaar De Pryck Benedictus, molenaar, te Steenhuize-Wijnhuize. Na zijn overlijden in 1859 zette zijn zoon Bernardus de molenaarsstiel verder. Bij de verdeling van 1898 behield Bernardus de molen, zijn zoon Livien kreeg de hofstede met de stoommolen. Maar reeds in 1904 kwam de molen bij schenking toe aan Livien, landbouwer te St.-Lievens-Esse. Deze laatste verkocht in 1915 zijn schenking aan Pieter De Vuyst, landbouwer te Steenhuize-Wijnhuize. In 1925 volgde de gehele afbraak³.

In 1935 liet Jules De Vuyst in de nabijheid van de vroegere windmolen “eene mechanieke maalderij “ oprichten (Sectie A, nr. 504 C.)⁴.

Molenaars⁵

Coorde Pauwels (vóór 1670), Gillis Bettens (1670), Lieven Van Der Stockt fs. Thomaes (1672), Jan Van Den Berghe fs. Pieters (1673), Marcus Van Berlamont fs. Hendriks (1675), Jan Compagnie fs. Jans (1682), Lieven Van Waeyenberghe (1688), Jan Compagnie fs. Jans (1690), Symoen Lambrecht (1694), Lieven Van Waeyenberghe (1695), Marcus Van Berlamont fs. Hendriks (1698), Lieven Van Waeyenberghe (1709), Hendrik Van Elsen (1717), Joannes De Vleeschouwer (1719), Jan De Wulf fs. Willems (1726), Ludovicus Van Den Hole (1727-1739 en 3 jaar), Judocus Bettezoone (1767), Benedictus De Pryck (1834), Bernardus De Pryck (1859), Livien De Pryck (1904), Pieter De Vuyst (1915).

¹ G. Souffreau, *Wind – en watermolens in HERZELE*, niet uitgegeven.

² Ad. Mertens & Rozet, *Annuaire du commerce et de l’industrie de Belgique*, Province de Flandre Orientale, anno 1840- 1970.

³ H. Holemans, *Oost-Vlaamse wind- en watermolens (1835-1980)*, niet uitgegeven.

Kultureel jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen, 1960 Derde band, Gent 1962, p. 97.

⁴ G.A.H., Steenhuize-Wijnhuize, Archief 752 1 / 2.

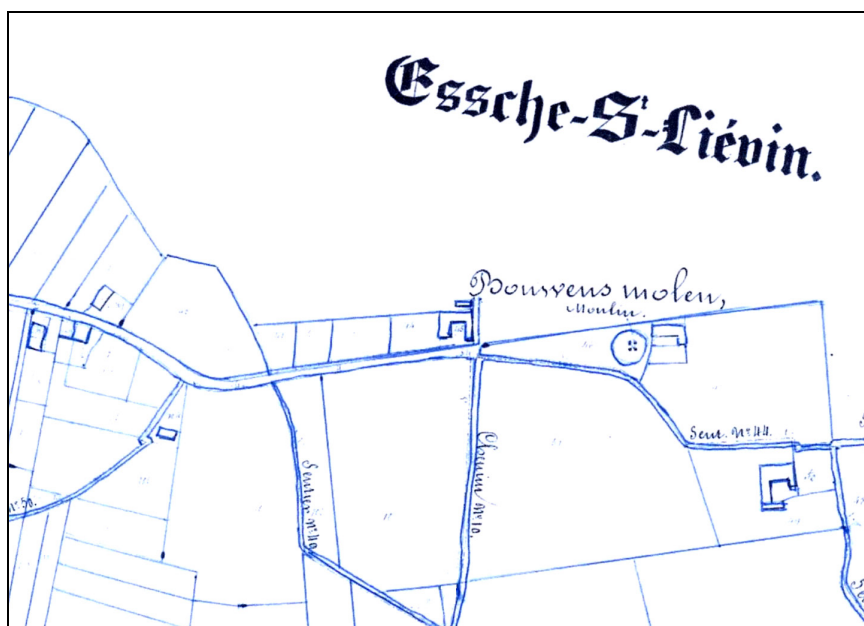
⁵ G. Souffreau, *Wind – en watermolens in HERZELE*, niet uitgegeven.

Plan L. Capitaine (1772-1774)

1. Prinsenmolen 2. Bouwensmolen 3. Wijnhuizemolen.

BOUWENSMOLEN - KOUTERMOLEN (Sectie A, nr. 68)

Atlas der Buurtwegen van Steenhuize-Wijnhuize, anno 1844 (Gemeentearchief HERZELE).

In 1771 richtte “eenen besonderen persoon genampt Josephus Morre, inwoonder van Steenhuysen” een verzoek aan keizerin Maria Theresia om een graanmolen te mogen oprichten¹ “op ofte nevens den bouwens Cauter”.

In 1780 werd de molen als volgt beschreven²: “eenen Hollandschen steenen Wind-Molen en Stamp-Kot met de Huyzingen, Schueren, Stallingen en den grond groot 3 bunder (12 dagw.)”.

Vóór 1834 was de stenen graan- en oliemolen in het bezit van de weduwe van Petrus Antonius Van Den Hende, landbouwster wonende te Steenhuize-Wijnhuize.

Na het overlijden van de weduwe kwam de molen op 2 juli 1878 door erfenis toe aan Hortensia Lauwaert, herbergierster te Steenhuize-Wijnhuize. Zij verkocht de molen op 9 maart 1907 aan Désiré Pieter De Clercq, notaris te Geraardsbergen³. Deze laatste verkocht Bouwensmolen op 8 oktober 1923 aan Petrus Van De Wiele, landbouwer.

In 1926 was de molen reeds tot puin vervallen en in de periode 1926-1931 volgde de totale afbraak⁴.

Molenaars⁵

Petrus Van Den Hende (vóór 1835), Donatus Van Lierde en zijn zoon Edmond (vóór 1870), Edmond Van Lierde (1890-1901).

¹ A.R., *Raad van Financiën*, nr. 1885, anno 1771.

K. Lemmens, *Inventaris van de octrooiaanvragen van de Molens voor de jaren 1731 tot en met 1794 (voor de provincies Oost- en West-Vlaanderen en Vlaams Brabant)*, Heemkundekring De Root, anno 1988, p. 9.

² *Gazette van Gent*, 11 mei 1780: de molen wordt op 24 mei verkocht in het Nederhof van het Kasteel.

³ Mtr. Van Lierde, *Verkoopakte 9 maart 1907*.

⁴ H. Holemans, *Oost-Vlaamse wind- en watermolens (1835-1980)*, niet uitgegeven.

⁵ G. Souffreau, *Wind – en watermolens in HERZELE*, niet uitgegeven.

D O O R N B R O E K M O L E N

Doornbroekmolen of Kostersmolen , anno 1984 (Foto: John Verpaalen – Collectie Stichting Levende Molens, Roosendaal)

achterkant

DOORNBROEKMOLEN (KOSTERSMOLEN) (Sectie A, nr. 332)

Op 28 april 1774 werd octrooi verleend¹ “*pour l'érection d'un Moulin a vent à moudre grains en faveur de Pierre Joseph Morre, ...qu'il devra faire construire ladite moulin endans l'an, a peine d'être échu du present Octroi* ».

Deze molen heeft oorspronkelijk toebehoord aan Jan Baptist Van Den Noortgate en later (tot 1827) aan diens weduwe². De stenen graanmolen ging bij testamentaire beslissing van 12 oktober 1827 over op Charles Louis Van Den Noortgate, molenaar te Steenhuize-Wijnhuize³. Deze laatste liet omstreeks 1850 de stenen romp 3 m. opmetsen teneinde de vindvang te verbeteren⁴.

Bij gift van 10 juli 1871 kwam de Kustersmolen in het bezit van Aimé Van Den Noortgate, landbouwer te Steenhuize-Wijnhuize. Na het overlijden van Aimé (1909) en zijn weduwe (1919), werden de goederen in 1920 onder de zes kinderen verdeeld.

In 1928 werden de wieken, de molenas en de askop verwijderd. De stenen molenromp werd later met een betonplaat afgedekt en er werd een elektrische maalderij geïnstalleerd⁵.

Maar in 1936 verkochten de twee overblijvende zonen Karel-Jozef en Hector⁶ hun zorgenkind aan Oscar Van Den Noortgate, landbouwer te Steenhuize-Wijnhuize. Omstreeks 1947, even na de Tweede Wereldoorlog, werd de stenen beltmolen stilgelegd. Het verval kon beginnen.

Bij deling van 22 juli 1971 werd de molen toegewezen aan Abel Van Den Noortgate, handelaar te Steenhuize-Wijnhuize. De begroeide romp stond sinds 1972 als huis beschreven.

Molenaars⁷

Jan Baptist Van Den Noortgate, Wed. Jan Baptist Van Den Noortgate (tot 1827), Charles Louis Van Den Noortgate (1827), Aimé Van Den Noortgate (1871), Oscar Van Den Noortgate (1936 tot 1947).

KOSTERS OLIEMOLEN (Sectie A, nr. 330 d)

In 1857 liet Charles Louis Van Den Noortgate een oliemolen bouwen, die door paarden in beweging werd gebracht. Vanaf 1865 werd na vereniging van de percelen, de windmolen met de molenberg, samen met de rosmolen, als één geheel beschreven⁸.

DE OLIEMOLEN AAN DE GENTWEG (Sectie A, nr. 1123 bis)

Omstreeks 1860 bevond er zich aan de Gentweg nog een kleine oliemolen. Deze werd uitgebaut door Marcelinus Van Lierde, landbouwer te Steenhuize⁹.

¹ A.R., *Raad van Financiën*, nr. 1897, anno 1774.

² H. Holemans, *Oost-Vlaamse wind- en watermolens (1835-1980)*, niet uitgegeven.

³ Deze testamentaire beslissing werd in 1835 uitgevoerd.

⁴ P. Bauters, *Eeuwen onder wind en wolken*, Gent 1985, p. 337.

⁵ P. Bauters, *Eeuwen onder wind en wolken*, op. cit.

⁶ G.A.H., Steenhuize-Wijnhuize, Archief 752 1 / 2 :Hector Van De Noortgate begon in 1935 op de Sectie A, nr. 337 A een mechanische maalderij.

⁷ G. Souffreau, *Wind – en watermolens in HERZELE*, niet uitgegeven.

⁸ H. Holemans, *Oost-Vlaamse wind- en watermolens (1835-1980)*, niet uitgegeven.

⁹ K.B., Brussel, *Plan Cadastrale de P.C. Popp*, Steenhuysen.

DE OLIEMOLEN AAN DE KROMMESTRAAT (Sectie A, nr. 1241)

Omstreeks 1860 bevond zich aan de Krommestraat, ter hoogte van de latere koffie- en cichoreibranderij, nog een kleine “paerde oliemolen”. Hij werd toen uitgebaat door de erfgenamen van Livinus De Clippele.

DE STOOMMOLEN VAN HET DORP

Molenaar J.B. Van Peteghem¹ liet op het Dorp omstreeks 1899 “*een machien plaatsen bewogen door den stoom en dienende voor eene graanmalderij*”.

BROUWERIJEN

Men weet reeds dat er op het einde der 18de eeuw² “*alhier niet min dan vier en twintig brouwerijen en achttien stokerijen zouden bestaan hebben*”. Zonder enige twijfel moet men het verhaal naar het rijk der fantasie verwijzen. Maar wat er ook van zij, vast staat dat menige Steenhuizenaar in die dagen voor eigen behoefte bier brouwde of likeur stookte zonder het minste industriële karakter.

HERBERG EN BROUWERIJ “DE POLLEPEL” (Sectie A, nr. 1127 bis)

In 1772 werd de Pollepel als herberg vermeld en later als brouwerij opgeschreven. Begin van de 19de eeuw was Joannes-Baptista Causia de meester-brouwer. Hij werd van 1847 – 1860 door zijn weduwe als brouwster opgevolgd. Het lekkere bier van de Pollepel werd ver buiten Steenhuize gesmaakt.

DE BROUWERS

Aan het dorp, boven de kerk, vinden wij de bierbrouwerij “De Brouwers”. Het bedrijf was van 1835-1870 in het bezit van M. De Smet³. In de periode 1879-1895 was de brouwerij eigendom van de familie Van Den Noortgate. Zij ging in 1895 over op Oscar Bogaert. Deze laatste poogde in 1912 de brouwerij van de hand te doen⁴, maar kon met de eventuele kopers niet tot een overeenkomst komen. De brouwerij was tijdens de Eerste Wereldoorlog inactief. In 1921 werd de uitbating stopgezet.

LIKEURSTOKERIJ DE KLOK

Deze stokerij bevond zich in het eerste kwart van de 20ste eeuw op de hoek van de Eikestraat met de Krommestraat.

Er was ook een handelaar in sterke dranken en likeuren, die later naar Zottegem ging wonen om er een bloeiende zaak op te bouwen: “*Elixir Edgard was de beste Gezondheidslikeur*”.

---

¹ R.A.R., *Hedendaagse archieven van Gemeenten*, Brussel 1975, Deel 1, Steenhuize-Wijnhuize nr. 256.

² H.J. Herpinck, *Heren en Prinsen te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 29.

³ Annuaire de la Province de Flandre Orientale, 1835 ; Nouvel annuaire de la brasserie Belge.

⁴ De Beiaard 13/1/1912: “*Uit de hand te koop , eene bierbrouwerij aan het Dorp te Steenhuize-Wijnhuize. Zich bevragen bij de eigenaar Oscar Bogaert*”.

GEZONDHEIDSSUIKERIJ TE STEENHUYSE

Omstreeks de jaren 1900 begon Alphonse Van Oudenhove¹ een “suikerijfabriek” aan de Krommestraat, nr. 1 (Sectie A. nr. 1240). Na zijn overlijden in 1947 nam zijn zoon Josephus de bloeiende cichoreibranderij Van Oudenhove over. In 1936 werd ook een koffiebrandderij toegevoegd². Omstreeks 1973 ging Josephus op rust en werd de uitbating gestopt.

HET BEREIDEN VAN DE CICHOREI

Het drogen

De landbouwers brachten de gewassen cichoreiwortel naar de branderij. De wortel werd in stukken gesneden en via de elevator naar de bovenste droogplaat van de ast gevoerd³. Na een voordroging van 24 u. werd de lading naar de onderste plaat gebracht voor een volledige droging die nog eens 24 u. duurde. De gedroogde cichorei was nu klaar voor het branden.

Het branden

De cichoreibranderij beschikt vandaag nog over de twee trommels, respectievelijk van 300 en 350 KG.. Onder de draaiende trommel werd een cokesvuur gestookt om de vereiste warmte voor het branden op te wekken. Na het branden werden de cichoreibonen gekoeld en naar de molen gebracht.

Het malen

De gebrande cichoreibonen werden nu fijn of grof gemalen: de poeder (fijne chicorei) of grove chicorei (voor de filter). De baalmolen scheidde tenslotte de fijne en de grove cichorei van elkaar.

Het product was nu klaar om te verpakken in hoeveelheden van 1/2 KG., 5 KG. en 10 KG.

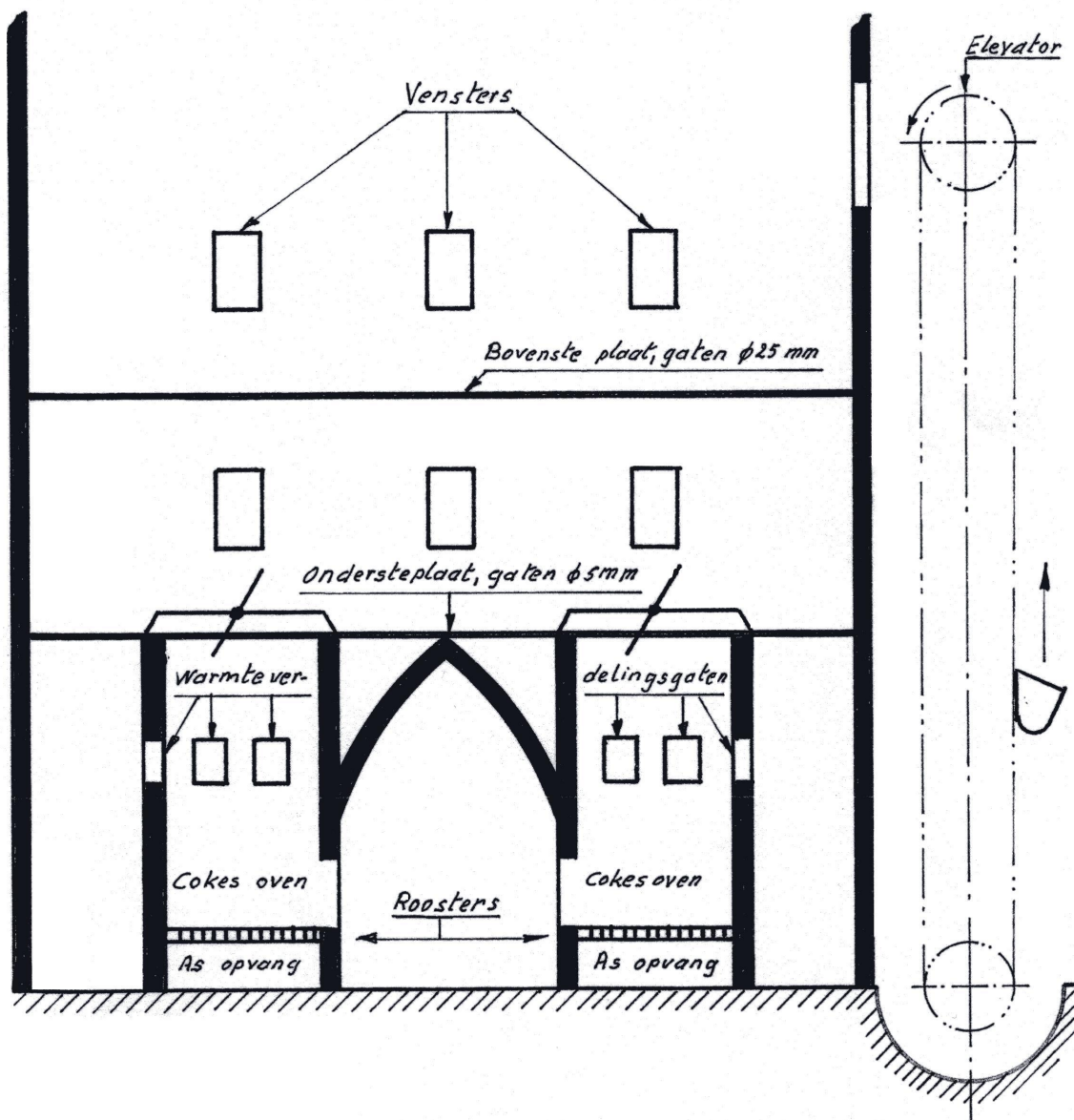
---

¹ H.J. Herpelinck, *Heren en Prinsen te Steenhuyse*, Steenhuyze 2004/2006, p. 36.

² De koffietrommel werd in 1936 in de totale installatie betrokken.

³ In 1947 werd de ast omgebouwd van één naar twee droogplaten.

*LANGSDOORSNEDE VAN DE AST
MET PRINCIPE VAN DE ELEVATOR*

De ast met onderste- en bovenste plaat dateert van 1947 (Doorsnede: Jules Van Oudenhove)

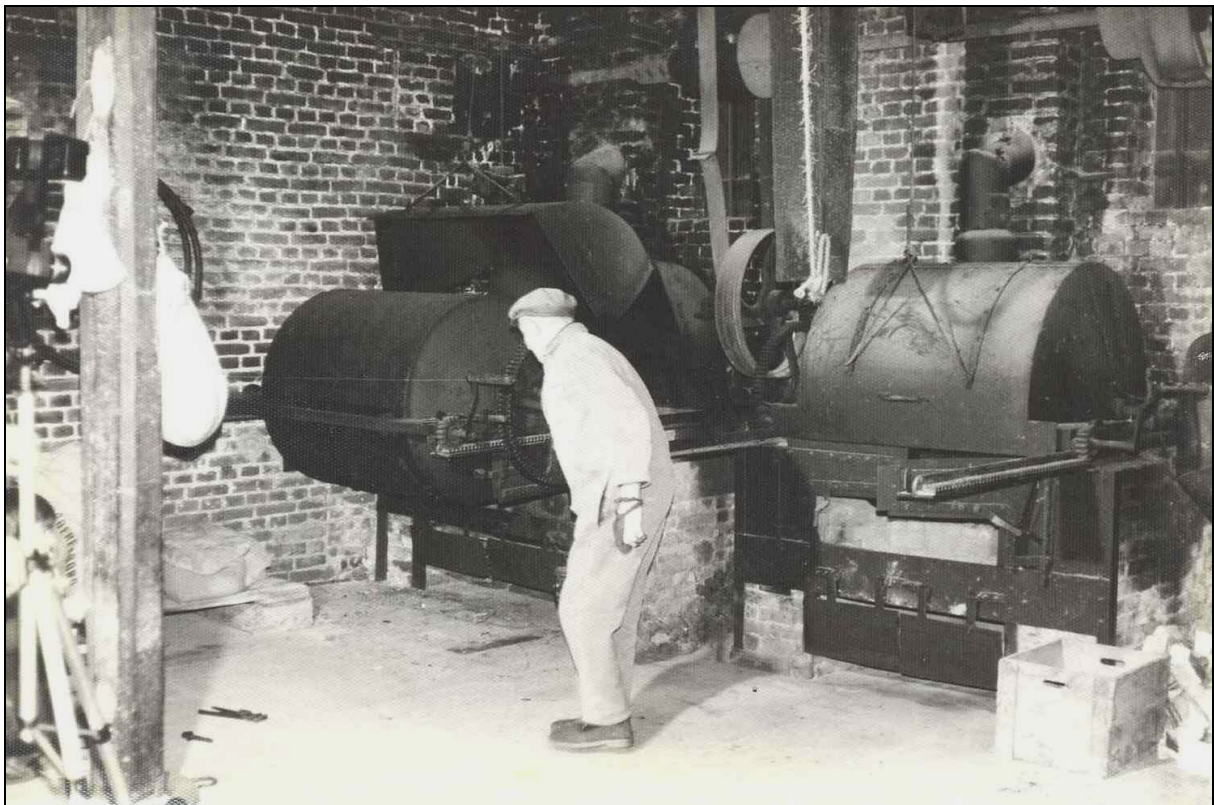

Links: Alphonse Van Oudenhove liet omstreeks 1900 aan de Krommestraat een cichoreibranderij oprichten.

Onderaan: De branderij, met de trommels van respectievelijk 300 en 350 KG. Bij de opname uit 1970 herkent men Josephus Van Oudenhove.

*In 1936 werd er een derde trommel bijgeplaatst voor het branden van koffie.
(Verzameling Van Oudenhove)*

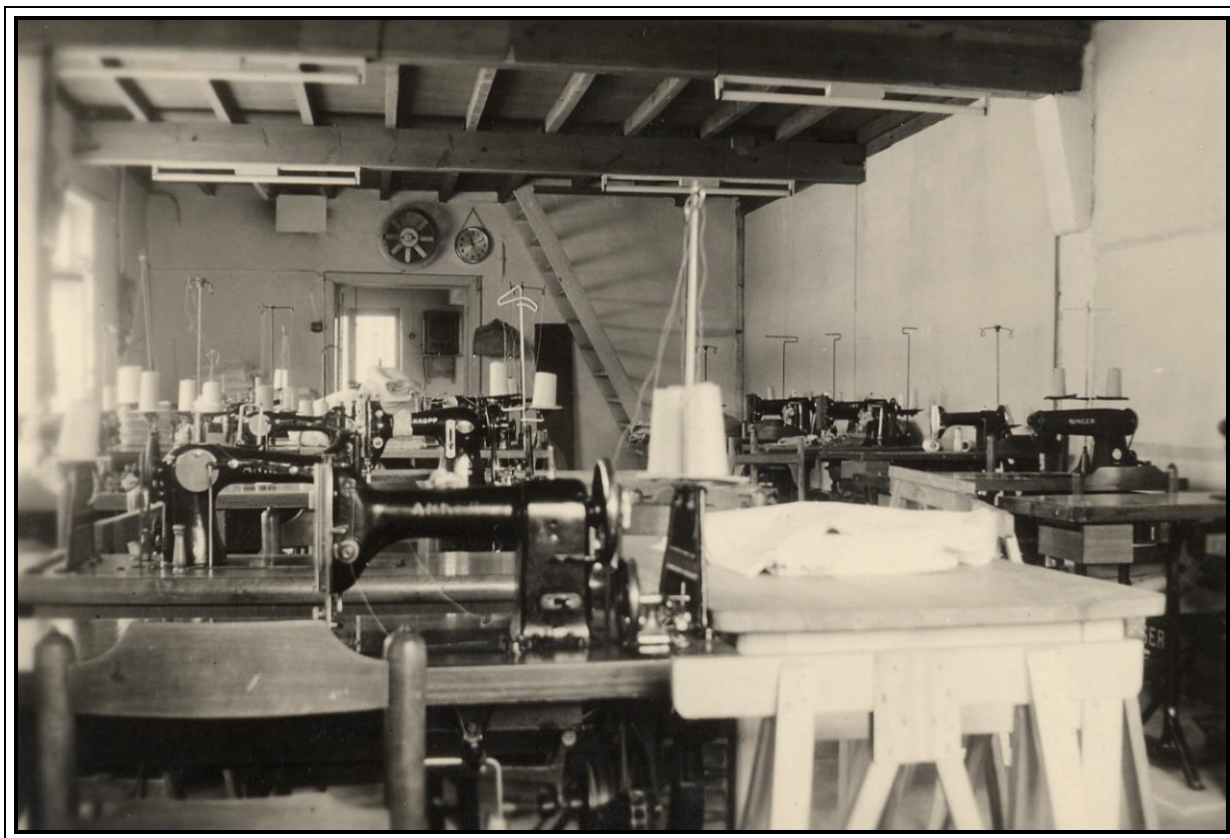
HET CONFECTIEBEDRIJF TUYPENS

De familie Tuypens – De Schepper richtte omstreeks 1936 aan de Bergestraat onder de familieleden een bedrijf op dat 5 of 6 mensen telde, maar dat na enkele jaren reeds werk verschaft aan een twintigtal werksters.

Na de Tweede Wereldoorlog nam de productie van huishoudlinnen, lakens, borduurwerk, e.a. een sterke uitbreiding. In 1947-1948 werden nieuwe stikmachines bijgeplaatst en de firma “*Tuypens – De Schepper, Confectie*” breidde uit tot 50 werkmeisjes, die allen uit Steenhuize en de onmiddellijke omgeving afkomstig waren.

In 1953 werd de firma een naamloze vennootschap onder de naam ATTEX NV. (Alfons Tuypens Textiel). Vanaf 1965 zetten de gezusters Christiane en Denise Tuypens het bedrijf van hun ouders verder.

In 1974 werd alle activiteit stopgezet. De firma was in de streek befaamd voor haar goede en kwalitatieve producten.

Confectiebedrijf Tuypens: het atelier (Amateuropname - Verzameling Mevr. Tuypens)

MANUFACTURE DE DENTELLES VERITABLES

*De kantwerksters De Leeuw Hermenie, Van Droogenbroeck Valentine, ...
Rechtstaande: De Lange Yvonne en Haelterman Gaston (Archief: Haelterman Martine)*

Het kantwerk van het huis De Lange.

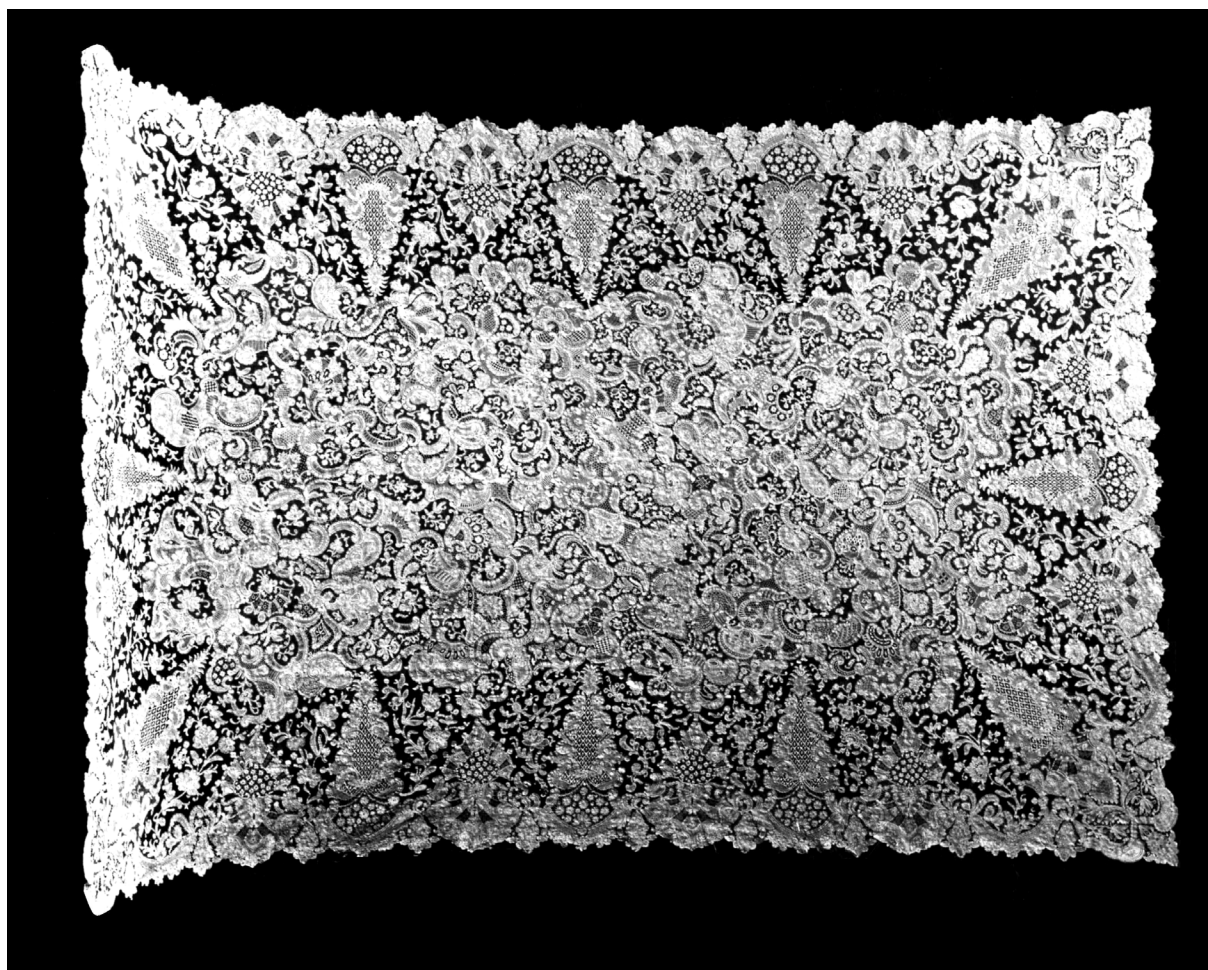
In 1909 begon Remi De Lange en zijn echtgenote Valentine Van Droogenbroeck een “*Manufacture de Dentelles Véritables*” aan de Tolstraat te Steenhuize. Het huis genoot vrij spoedig een grote bekendheid. In de periode tussen beide Wereldoorlogen 1918-1940 werden op piekmomenten 1600 meisjes¹ te werk gesteld.

In 1939 werd de bedrijvigheid naar de Holmanstraat overgebracht. Tijdens de Tweede Wereldoorlog 1940-1944 vervaardigde het huis handschoenen in vlasdraad.

Later nam de dochter Yvonne langzaam aan het bloeiende bedrijf over. Maar door een tekort aan kantwerksters werd omstreeks 1960 alle activiteit stopgezet.

Remi De Lange overleed te Steenhuize in 1964.

HET KANTWERK HAEILTERMAN

Het kantwerk van Maria Ludovika Haelterman (Photo J. Hayois, Bruxelles).

---

¹ Getuigenis Martine Haelterman, dochter van Gaston en Yvonne De Lange.

In het gezin¹ van landbouwer Karel Lodewijk Haelterman (1832 – 1879) en zijn echtgenote Bernarda Van Ruyskensvelde (1829 – 1906) werd op 28 februari 1872 een flinke zoon geboren: Petrus Jozefus. Vader Karel Lodewijk overleed reeds in 1879, op 47-jarige leeftijd, aan de gevolgen van een zware ziekte. Moeder Bernarda trachtte als naaister voor het gezin de kost te verdienen.

Petrus Jozefus, landman, huwde op 29 december 1906 met bloemenmaakster Melania Vandenberge² uit Steenhuize (de wijk Bossche). Het echtpaar Haelterman – Vandenberge begon in dat jaar aan de Bergestraat met een uitbating van kantwerk³, granen en zaden. Tijdens en na de Eerste Wereldoorlog verwierven deze bloemstukken⁴ bekendheid o.a. te Brussel, Parijs en andere.

Op 25 oktober 1907 was in het gezin van Petrus Jozefus de enige dochter Maria Ludovika⁵ geboren. Reeds in 1929 besloot zij zich op het kantwerk toe te leggen. Zij exposeerde op de Algemene Wereldtentoonstelling te Brussel in 1935. Wanneer Maria op 14 september 1937 te Steenhuize in het huwelijk trad met Honoré Van Muylem (afkomstig uit Okegem en daar geboren op 23 augustus 1907) stond zij dus reeds als “kantenuitgeefster” geregistreerd.

Op 20 december 1946 nam Honoré Van Muylem de leiding van het bedrijf over. Hij exposeerde o.a. in Brugge (1947), Londen, Praag, Lausanne, 's Hertogenbos (1948), Chicago (1950), Kansas City, New Orleans, ...

Onnodig te zeggen dat de bestellingen zorgden voor een onvoorstelbare uitbreiding: de prachtige kant Haelterman uit Steenhuize vond zijn weg naar New-York (1946), Sao Paulo (1948-1974), Rio de Janeiro (1949), Montevideo, Uruguay (1951), Washington D.C. (1953), Londen (1956), enz .....

Op 15 juli 1954 nam Honoré Van Muylem de kantuitgeverij met 572 thuiswerksters over, de bekroning van zijn onvermoeibare inzet. Ook in de derde industriële revolutie van de jaren zestig aanvaardde hij de nieuwe uitdaging en de bestellingen bleven toestromen: Koeweit (1963), Lugano (1965), Citta del Vaticano, New Orleans, Dusseldorf (1971), Hong Kong (1972), Canada, Parijs ....en vele anderen.

Omstreeks het laatste decennia van de 20ste eeuw liet een gebrek aan kantwerksters en de strenge concurrentie uit China zich voelen.

Honoré Van Muylem overleed te Steenhuize-Wijnhuize op 26 mei 1984. Maria Ludovika en haar enige zoon Julien Van Muylem⁶ hebben nog getracht deze uitzonderlijke zaak te redden, maar hielden het uiteindelijk voor bekeken op 16 februari 1999.

Maria Ludovika Haelterman overleed te Steenhuize-Wijnhuize op 11 januari 2000. Met haar heengaan werd één der prachtigste en laatste bladzijden uit onze roemrijke kantgeschiedenis omgeslagen.

---

¹ G.A.H., Bevolking – Akten van Geboorten van Steenhuyse- Wijnhuysse : anno 1872, akte nr. 4.

² G.A.H., Bevolking - Akten van Huwelijken van Steenhuyse-Wijnhuysse: anno 1906, akte nr. 12.

³ Aan de huidige Bergestraat, 9, werden nog 2 kantkussens teruggevonden. Zo'n kussens van vroegere thuiswerksters werden ook in meerdere gezinnen aangetroffen.

⁴ “Bloemstukken: tafeltapijt, scholpen kussenwerk, ronden, band kanten, entre deux, kussenkant, volant, motif, triangle, lijnen, schouders, cols, écharpe, rosoline typen”.

⁵ G.A.H., Bevolking – Akten van Geboorten van Steenhuyse- Wijnhuysse : anno 1907, akte nr. 51.

⁶ Dhr. J. Van Muylem , enige zoon van Honoré en Maria Ludovika Haelterman, staaft elk gegeven aan de hand van een overvloedig archiefmateriaal.

DE BOOMZAGERIJ

Petrus Saelens (°Steenhuize-Wijnhuize, 7 maart 1855) was een noeste werker. Hij werd houtzager en houtkoopman. Uit zijn huwelijk met Sylvie De Vrieze sproten zeven kinderen. Om aan het toenemende werk het hoofd te bieden liet Petrus omstreeks 1900 een stoominstallatie plaatsen, die in 1904 volop in bedrijf was.

Zijn zoon Julius Romanus (°Steenhuize-Wijnhuize, 14 september 1891) nam in 1911 de leiding van de houtzagerij over¹. In 1929 was de stoominstallatie nog in werking, maar in 1936 werd op elektrische drijfkracht² overgeschakeld. Maar ook Julius was ongelukkig geen lang leven beschoren: hij overleed te Steenhuize-Wijnhuize op 11 juni 1942 aan de gevolgen van een zware longontsteking. Hij werd 50 jaar. Zijn echtgenote Emilia Zoë Van Den Noortgate en haar zonen Vital en René zetten gedurende enkele jaren de bloeiende zagerij verder.

Agnes Saelens (°Steenhuize-Wijnhuize, 2 februari 1925), de dochter van Julius, huwde op 3 december 1946 met Omer Urbain De Moor (°Herzele, 4 februari 1925). Omer De Moor en zijn verloofde Agnes Saelens hadden reeds in dat jaar, in het vooruitzicht van hun aanstaande huwelijk, het bedrijf overgenomen.

In 1980 stopte de zagerij elke activiteit.

---

¹ Petrus Saelens overleed te Steenhuize-Wijnhuize op 12 februari 1912, in de leeftijd van 56 jaar.

² Het gemeentebestuur vroeg op 16 mei 1929 de uitbreiding van het elektrisch laagspanningsnet aan voor de wijken den Bosch, de Bergstraat, den Hoek, Bekenhol, de Krommestraat en de Kruisweg. In 1936 was de elektrificatie van de zagerij een feit.

DE KUIPERS

Aan het einde van de 19de eeuw woonde aan de Eikestraat het jonge gezin van Petrus Van Waeyenberge en Rosalie De Leeuw. Petrus was landbouwer en zelfstandig kuiper, die zijn vak uitoefende in het naburige Erwetegem. Rosalie was huishoudster.

August Van Waeyenberge, de zoon van Petrus, trouwde te Steenhuize-Wijnhuize op 14 februari 1901 met Febronie De Koker (° Sint-Lievens-Esse, 3 maart 1877). August, die het vak van vader geleerd had, begon te Steenhuize een zelfstandig bedrijf voor het vervaardigen van kuipen. Febronie maakte bloemen en berekende de prijzen voor de kuipen van haar man. Het bedrijf van “de kuipers” is na de Tweede Wereldoorlog stilaan uitgestorven.

DE KLOMPENMAKERS

Aan het einde van de 19de eeuw had Steenhuize meerdere klompenmakers: Delmotte A., De Paepe E. & J., De Roeck V., De Schampheler V., Schotte D., Van Den Berghe L. & J. In 1931 werden nog enkel Cuvelier E. en Van Den Berghe C. & H. als klompenmakers vermeld¹. In 1929 werd voor de eerste maal “de mekanieke kloefmakerij” van Hector Van Den Berghe vermeld². Door het in onbruik vallen van het houten schoeisel moest het familiebedrijf omstreeks de helft van de 20ste eeuw haar activiteit stop zetten.

De klompenmakerij Van Den Berghe aan het Hoekschen te Steenhuize – Ruimte waarin de klompen werden afgewerkt (schilderen, figuren trekken, samenbinden). Op de achtergrond Hector Van Den Berghe en Stefanie Cardoen (Fotokaart verzameling Willy Van Den Berghe).

¹ Ad. Mertens & Rozez, *Annuaire du commerce et de l'industrie de Belgique*, Province de Flandre Orientale.

² G.A.H., Steenhuize-Wijnhuize, Archief 752 1 / 2.

DE MELKERIJEN

Steenhuize – Melkery Sinte Catharina (Prentkaart Nels verstuurd in 1910 – Verzameling A. Labaere).

Aan het einde van de 19de eeuw verenigden de meeste boeren zich in coöperatieven om hun melk en afgeleide producten gezamenlijk te verwerken en te verkopen. De kleine plaatselijke handmelkerij was geboren¹ (omstreeks 1930 werden zij allen van elektriciteit voorzien). Na de Tweede Wereldoorlog konden de plaatselijke melkerijen niet meer concurreren met hun grotere collega's. De melk werd in kruiken opgehaald en vervoerd naar de grote geïndustrialiseerde melkerijen St.-Jozef te Idegem of de Volharding te Vollezele.

DE MELKERIJ SINT-CATHARINA

Gelegen aan de Eikestraat (tegenover de Krommestraat), ook “de melkerij van het Dorp” genoemd (Sectie A, nr. 315)². In 1899 was Petrus Chabert, uit de Krommestraat, bestuurslid der Samenwerkende Maatschappij St.-Catharina. Verwerking van melk en boter.

DE MELKERIJ SINT-PETRUS

Melkerij gelegen aan de Assestraat. Verwerken van melk en productie van industriële boter. In 1930 verwerkte de melkerij 1500 liter melk /dag. Zij werd toen uitgebaat door de weduwe van Petrus Muys. De melkerij was gerangschikt bij de hinderlijke inrichtingen 1ste klas.

DE MELKERIJ SINT-ANTONIUS

Gelegen aan de Winkelstraat, verwerkte de melkerij 700 liter melk /dag in 1930. Zij werd toen uitgebaat door René Cosyns³.

¹ Henri Thauvoye, *Annuaire spécialisé – Laiteries et beurseries*, Bruxelles 1935, p. 271.

² R.A.R., *Hedendaagse archieven van Gemeenten*, Brussel 1975, Deel 1, Steenhuize-Wijnhuize nr. 256. De melkerij stond op “un terrain appartenant à Mme. de Sousberghe de Virelles”.

³ G.A.H., Steenhuize-Wijnhuize, Archief nr. 752 1 / 2.

Ambacht en traditie in Steenhuize

STOELENMAKERIJ VAN DEN BOSSCHE

Alfons Van Den Bossche¹ was het derde kind dat in het gezin van Jan-Baptist² en Sylvia Theunen geboren werd te St.-Antelinks.

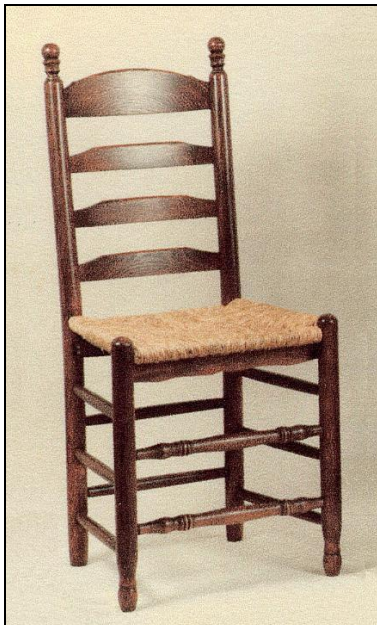
Alfons Van Den Bossche huwde te Steenhuize-Wijnhuize op 9 december 1908 met Maria Van Den Bossche. Het jonge gezinnetje vestigde zich in de Krommestraat. Op de dag van het voornoemde huwelijk werd de echtgenoot reeds als “stoelenmaker” aangegeven. Uit het huwelijk van Alfons en Maria sproten 5 kinderen³: Sylvia, Cyrille, Arthur, Joris en Paula.

In 1935 begon Alfons Van Den Bossche⁴ aan de Krommestraat, 22, “eene mekanieke stoelmakerij” (Sectie A, nr. 1232). Het familiebedrijf, waarin ook de zonen Cyrille en Arthur vrij spoedig meewerkten, verkreeg ruime bekendheid door het vervaardigen van kerkstoelen. In 1941 namen de “Gebroeders Van Den Bossche” de zaak over: zij vestigden zich veel later (in 1958) aan de Tolstraat, nr. 63.

Ook na het vroegtijdig heengaan van Arthur⁵ bleef Cyrille het bedrijf alleen voortzetten.

Cyrille Van Den Bossche (°1912- +1987) huwde te Steenhuize – Wijnhuize op 1 juli 1939 met Marie Vander Seypen. Hun enige dochter Cecilia huwde in 1963 met André Stradiot (°Geraardsbergen, 5 april 1938) die in 1976 het bloeiende bedrijf over nam. Diens zoon Emmanuel (°Zottegem, 12 juni 1964) zette in 2000 de traditie verder. Vandaag draagt het bedrijf aan de Tolstraat nr. 96 de naam “Ambachtelijke stoelen – en meubelmakerij STRADIOT”.

STOELEN MAKEN, EEN AMBACHT EN EEN TRADITIE

Kerkstoel, op oude wijze vervaardigd door de ambachtelijke stoelenmakerij Stradiot

¹ Alphonsus Van Den Bossche (° St.-Antelinks, 21 november 1881 +Steenhuize, 28 september 1957).

² Jan -Baptist Van Den Bossche, landbouwer, geboren te St.-Antelinks op 8 februari 1843.

³ M. Van Daele, *Overzicht van de afstammelingen van het echtpaar Jan – Baptist Van Den Bossche en Sylvia Theunen*, Herzele 1994 (niet uitgegeven).

⁴ G.A.H., Steenhuize-Wijnhuize, Archief 752 1 / 2 .

⁵ Arthur Van Den Bossche (°Steenhuize – Wijnhuize, 18 oktober 1913 +Opbrakel, 20 juni 1966).

Emmanuel verwerkt Franse eik tot een zitmeubel naar oud model met vlechten zittingen in Portugese biezen: *“De zittingen worden volgens de oude wijze aangevlochten bij het meubel. Losse zittingen zouden van een pseudo-techniek getuigen”*, zegt de stoelenkenner.

Het hout van de stoelen wordt in het eigen atelier bewerkt en in elkaar gelijmd. Daarna worden de zittingen gevlochten. Het vlechten vergt een speciale techniek. Om aan de biezen een zekere soepelheid te geven, worden ze op de vooravond nat gemaakt (het dampen). Het vlechten zelf begint aan de buitenrand van de stoelzitting. De biezen worden per twee of drie tot een streng samengebonden. Met deze streng begint het “rondvlechten”. Als enig werkmateriaal gebruikt men een stokje met afgeplatte kop: “de strijker” of “insteker”. Als de zitting bijna voltooid is worden de laatste biezen met de els op hun plaats getrokken.

De stoelen Van Den Bossche – Stradiot genieten vermaardheid in gans België: de stoelen zijn te vinden in de parochiekerk van Steenhuize, in de abdij der Benedictijnen van Dendermonde, in het slot Van Maele te Brugge, te Vlassenbroek ..... en in menige horecazaken over het hele land.

De stoelen Stradiot staan garant voor echtheid en kwaliteit.

**Emmanuel Stradiot, nauwlettend
werkend met de
contactschuurmachine voor
draaiwerk**
(Opname: André Stradiot)

FABRIEK

VAN

VÉLOS

FABRIEK

VAN

VÉLOS

Steenhuize, den 1 April 1897.

Ik heb de eer UED. te doen kennen, dat ik mij aanbiedt voor den verkoop van allerschoonste en allersoliedste nieuwe VELOCIPEDEN, van 1ste kwaliteit, gewicht te beginnen van 10 kilos, — eigen maaksel en met de laatste verbeteringen (sijsteem 1897), constructie volgens goesting van den kooper **gewaarborgd tegen alle breuken**, aan allerhande prijzen van **150 tot 300 FR.**

Groote keuze van **Occasie-machienen**. — Specialiteit van **Damenmachienen, Tandems, en Tripletten.**

Aan mijn Huis is een VELODROOM, waar de koopers mijner Vélós kosteloos kunnen leeren rijden.

Om aan het uitdrukkelijk verlangen te voldoen, mijner talrijke cliënten en voor hun gemak, heb ik het genoeg van hun te berichten, dat ik mij wekelijks ter hunner beschikking stel, voor alles wat Velocipeden betreft : **AANKOOP, REPARATIE, VERMANGELING, ENZ.,** te weten :

Te **Sottegem**, den MAANDAG van 8 tot 12 ure, bij den heer D. LONDERZEEL-De Roo, nabij de Statie.

Te **Aalst**, den MAANDAG. namiddag, van 4 ure tot 5 ure, bij den heer F. VAN DROOGENBROECK-V. CAUTER, 10, Kerkstraat.

Te **Geerardsbergen**, den DIJNSDAG van 8 tot 12 ure, bij de Weduwe DAVER, Statieplein.

Te **Nederbrakel**, den DINSDAG van 2 ure tot 5 ure, bij den heer HONORÉ DE STAERCKE, Viggenmarkt.

De overige dagen ben ik te huis, doch om geene verlorene reizen naar Steenhuize te doen, gelief in den namiddag te komen.

Den ZONDAG ben ik ook afwezig na 2 ure namiddag.

Ik durf hopen, Mijnheer, dat ik door mijne gematige prijzen en door mijn goed werk, uwe gunst zal verwerven, en bied U, mijne gevoelens van hoogachting aan

KAM. SCHOTTE,

WERKTUIGKUNDIGE TE STEENHUIZE BIJ SOTTEGEM.

 Er staat altijd eene groote keus van nieuwe Velocipeden van verschillende prijzen gereed.

MEUBELN DE CONINCK

In 1902 werd Paul De Coninck geboren te Aspelare. Zoals de meeste jongens van zijn leeftijd werd hij seizoenarbeider en trok geregeld de Franse grens over. De heer P. De Coninck had echter de echte koopmansgeest en het duurde niet lang tot hij een eigen handeltje op het getouw zette.

Het begon eigenlijk allemaal met koffie die hij zich rechtstreeks in de branderij ging aanschaffen om hem nadien van huis tot huis te gaan verkopen. Tijdens die tochten door zijn streek ontplooiëde zich het vakmanschap verder.

Later, in de jaren 1930 werd aan de “Kalvaar” in Steenhuize niet alleen een café geopend, maar daarnaast ook een winkel in meubelen en textiel: zijn echtgenote laafde intussen de dorstigen in het café.

Stilaan groeide de zaak uit tot er overwegend meubelen werden verkocht.

In 1966 beschikte men reeds over 1.000 m² toonzalen. Destijds betrok P. De Coninck ook zijn zonen Herman, Henri en Marcel in de zaak. In 1967 werden de toonzalen uitgebreid tot 2.000 m². en langs de overzijde van de Brusselbaan werden de ateliers en opslagplaatsen uitgebouwd.

In maart 1981 kwam er nog eens 2.000m². bij, zodat men over voldoende ruimte beschikte om de meubelen in optimale omstandigheden aan de klanten te kunnen tonen.

In 1991 werd gestart met een nieuwe uitbreiding van 1.500 m². toonzalen, overwegend voor slaapkamers op maat en kantoormeubilair. Door deze uitbreiding kreeg men niet alleen de kans het assortiment te vergroten maar tevens de mogelijkheid een volledige herschikking van het meubelassortiment te creëren. De vroegere toonzalen gaven uit in de nieuwe en vormen als het ware één geheel.

In de hall werd een infobalie geïnstalleerd met een verlicht grondplan van het complex, waar duidelijk op vermeld staat waar men zich bevindt. Verder wordt het bezoek vereenvoudigd door de richtingaanwijzers, zodat geen enkel hoekje van de winkel onbezocht blijft. Op verschillende plaatsen vindt de klant hetzelfde grondplan terug zoals in de hall met de aanduiding waar hij zich bevindt, zodat hij zich kan oriënteren.

Langs de buitenzijde werd de winkel helemaal opgefrist. De muren kregen een nieuwe witte laag verf. De ingang werd bordeaux met daarop de lichtreclame. De voor- en zijgevels van het gebouw komen tot uiting door de luifels in bruine tint onderbroken door een groene strip, de kleur die men terugvindt in het embleem van de onderneming. Langs de andere kant van de Brusselbaan bevinden zich naast het atelier en het magazijn, nog 500 m². toonzaal die in 1985 geopend werden: hierin worden de keukens en het badkamermeubilair geëxposeerd.

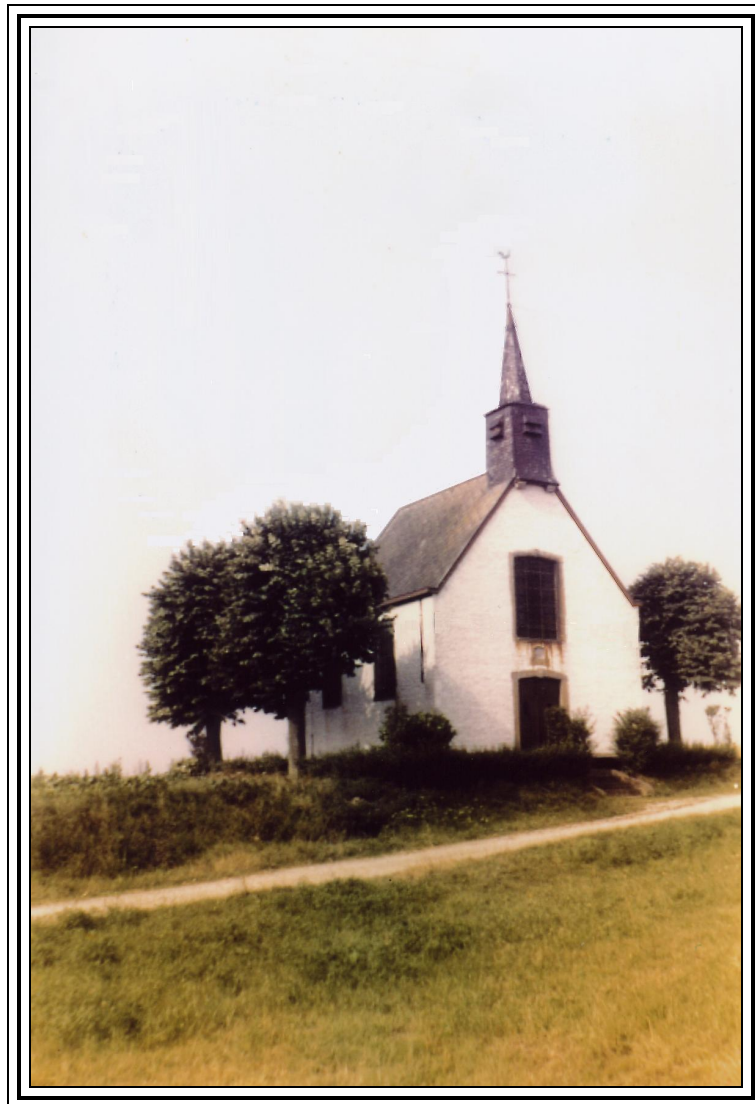
Men kan bijgevolg duidelijk stellen dat de N.V. Meubelen De Coninck het vooropgestelde doel bereikt heeft en bijgevolg de heer P. De Coninck alle eer heeft aangedaan.

Peter De Coninck
(kleinkind Paul De Coninck)

EEUWEN VOLKSDEVOTIE

DE SCHREIKAPEL

*Het wemelt in de mei van blonde kleinen,
nabij de veldkapel;
De takken van de grote linde deinen,
rondom de veldkapel;
Maria hoort de zoete litanieën
der boerenkind'ren en der honingbieën.
Ave Maria, Ave Maria !*

De Schreikapel

achteraan

DE VERSTE VERMELDINGEN

Precieze aantekeningen

Wij weten niet wanneer de eerste schreikapel gebouwd werd. Wij kunnen ons alleen steunen op enkele vroege vermeldingen, zoals deze in archieven en oude boeken opgetekend staan.

De verste vermelding¹ dateert uit 1576, toen op “*een stuck lant ende brouck geheeten tcappelevelt en tcappelebroucxken ghelegen ter Crimpt²*” een rente werd geheven van 1 ¼ hoop haver.

Een andere vermelding van de kapel werd in 1641-1644 door de beroemde historicus Sanderus³ opgetekend in zijn bekend boek “*Flandria Illustrata*”. De schrijver geeft in zijn onvolprezen werk, sprekende over Steenhuize, slechts twee religieuze gebouwen weer: de kerk en de schreikapel. Wij moeten dus aannemen dat de kapel als herkenningspunt wel degelijk van enig belang was.

Steenhuize en de Schrey Cappel, in het beroemde werk van Antoni Sanderus - *Flandria Illustrata*, anno 1644, Deel II, p. 506-507. (Copyright: Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel).

Wanneer Anne Reguwaert, dochter van Adriaen, in 1677 haar testament opstelde, schreef zij⁴: “..... voorts maeke ick aen de capelle te schreye van onse Live Vrouwe van seven Weeën op Steenuysen, een rente van een pond groote sjaers, mij van ghelijcke competeerende int voorseyde sterfhuys van mijnen heer oom (deken en pastoor van Schorisse) ..... op den laste van in de capelle jaerlickx ten eeuwentlighen dage gecelebreert te worden twee gesongen missen, één ter eere van den H. Antonius van Padua..... d’ander ter eeren vande seven weeen van onse lieve vrouwe, den vrijdagch voor palmsondach..... .

¹ R.A.R., O.G.A. Steenhuize, *Minute van den nieuwen Cartulair der Princelickheyt van Steenhusen..*

² Landerijen gelegen ten oosten van de kapel, naar de Eersbrugghestraete (nu Holmanstraat) toe.

³ A. Sanderus, *Flandria Illustrata*, Amsterdam 1641-1644, Boek II, p. 506-507.

⁴ K.A. O.-L.-V.-Hemelvaart Steenhuize, testament oogst 1677 (+ 31.08.1677).
M. Van Den Berghe, *Oostvlaamse Zanten*, 54 jg., nr. 6, p. 205.

Verder geve ick aen tvoorsejde cappelleken van Steenhuysen een partye saylant ghelegen binnen de meyerije van Winhusen ... op last van int cappelleken te doen jaerlickx twaelf ghelezen missen tot mijne intentie.

Den celebrant sal hebben (uit de ghemeyne collecten) neghen stuyvers, den coster twee voor ieder messe, de rest tot onderhoud van t'cappelleken”.

In 1694 beval Claude II de Richardot, Prins van Steenhuize, aan de beëdigd schatter Van Oudenhove, een opmeting uit te voeren van het kaphout in zijn bossen, gelegen rond de kapel. Wij citeren¹: *“Op desen 20sten feb.s 1694 hebbe ick ghemeten het slachaut staende inden bosch bijde capelle, suyt den cleeuwe, noort den cleenen voetwech .... es ale te saemen groot bevonden tot IIII dacht XI R. XV”.*

Op 9 februari 1703 werd in de parochiekerk van Steenhuize een broederschap² opgericht van Onze Lieve Vrouw van Zeven Weeën. Een aflaat werd toen toegekend aan allen, onder de gewone voorwaarden van biecht en communie *“in ecclesiam, seu cappellam, vel oratorium ...”*.

Nog een andere vermelding dateert uit 1725 en werd door Cornelius Van Gestel³, opgetekend in zijn bekend werk *“Historia sacra et profana archiepiscopatus Mechliniensis”*. Hoewel van een latere datum, krijgen wij hier een nog betere voorstelling van de oude kapel.

Besluit

Het lijkt dus niet de minste twijfel dat Steenhuize vroeger dan 1781 een grote kapel bezat, toegewijd aan O.L.V. van Zeven Smarten en gelegen in het Prinsenbos. De oprichting van de eerste kapel moet dus minstens 200 jaar vroeger worden gesitueerd, dus ten laatste in het midden van de zestiende eeuw.

Deze bidplaats heeft ongetwijfeld veel geleden tijdens de godsdienstoorlogen uit de XVIe eeuw⁴. De kapel werd door de geuzen volledig verwoest, maar de mildheid van de parochianen schoot ook na de troebelen niet tekort om haar, mooier en groter dan voorheen, terug op te bouwen.

De verste vermelding die wij terugvonden, dateert slechts uit 1576.

DE HEDENDAAGSE SCHREIKAPEL

De legende van de hedendaagse boskapel

De huidige boskapel werd gebouwd in 1781. Tientallen jaren later ontstonden tal van verhalen rondom haar oprichting en haar eminente geschiedenis. Het volksgeloof dikte de overgeleverde vertellingen aan en weldra ontstond er een bewonderenswaardig verhaal: de legende van de schreikapel.

---

¹ R.A.R., O.G.A. Steenhuize, Processen verbaal van houtschatting door beëdigd schatter Van Oudenhove.

² *Register des Broederschaps van Onse Live Vrouwe van VIIen Ween Inghestelt binnen de prochiele kercke van Steenhuyse desen eerbedachten Ilen Sondag van September 1703.*

³ C. Van Gestel, *Historia sacra et profana archiepiscopatus Mechliniensis*, La Haye 1725, kaart vooraan.

⁴ Wij lezen in de annalen dat tijdens de beroerten van deXVIe eeuw, de kapel door de geuzen werd verwoest en dat ze pas later op een grotere schaal werd herbouwd.

Ziehier hoe Marc Van Den Berghe in “Oostvlaamse Zanten” deze legende vertelt¹:

“Toen de velden op deze plaats nog Prinsenbos waren, bezet met een dichte begroeiing van bomen en struiken, paradijselijk verblijf voor herten, everzwijnen en een rijk bestand aan klein wild, zocht, steunend en uitgeput, een man zijn weg tussen het kreupelhout. Zijn klederen waren vuil en gescheurd. Zijn aangezicht en handen vertoonden bloedende striemen van de takken en de doornen die zijn weg versperden: een moordenaar, op de vlucht, gevolgd door de wetsdienaars die hem zouden doden ofwel gevankelijk medevoeren om terecht te laten stellen. Zijn naam: Lieven De Vrieze. Zijn heimat: Balegem. Zijn noodlot: Frankrijk en de moord er bedreven. Zijn toekomst: foltering en dood ... Terwijl hij uitgeput neervalt, flitsen deze gedachten door zijn geest. Dan wordt alles duister, zinkt hij weg in een bodemloze diepte.

Wanneer hij bijkomt, hoort hij stemmen die luid galmend de stilte in het bos verstoren. Het eerst ziet hij zijn belagers, geboeid, onder de hoede van enkele mannen. Hij richt zich op en wordt aangesproken door een heer in jachtkostuum. Hij antwoordt, vraagt op zijn beurt en verneemt dat hij zich op Steenhuyse bevindt. God zij dank ... Degene die hem aansprak, wijst naar de trotse man op het schitterend paard die zonder stemverheffing zijn bevelen heeft uitgedeeld en nu aandacht aan hem wil wijden. Lieven stort zich voor hem neer en smeekt om zijn leven. De heer zegt: Je leven zal worden gespaard en over je vrijheid zal ik beslissen.

De spanning is gebroken. De vluchteling barst uit in tranen en belooft ter plaatse een kapel te bouwen ter ere van Maria, die zijn bede om redding heeft verhoord ...

Anno 1781 verrijst er een kapel, opgedragen aan O.L.V. van Zeven Weeën”.

In een tweede bijna analoge versie, laat de verteller zijn fantasie de vrije loop: hij laat nu zijn verhaal afspelen tegen de achtergrond van de gehate Franse oorlogen. Ziehier dan een variërende en meer romantische benadering²:

“Steenhuize bezat eertijds een grote onafhankelijkheid en was machtiger dan elke naburige burcht.

Toen de genaamde Lieven De Vrieze uit Balegem in Frankrijk een moord bedreven had, werd hij hiervoor veroordeeld tot onthoofding met de valbijl. Enkele dagen echter voor de terechtstelling moest plaats grijpen wist hij te ontsnappen, spoedig achtervolgd door Franse rijkswachters te paard.

Uitgeput kwam hij op het grondgebied van St.-Lievens-Esse aan en vroeg aan de bevolking hulp en raad. Zij raadden hem aan, zich onverlet op het grondgebied van de heer van Steenhuize te begeven. De ongelukkige, die door de gevangenis en de vermoeiende tocht zeer zwak geworden was, volgde die raad onmiddellijk op en daar hij in het laatst niet meer kon gaan, rolde hij zich tot op het grondgebied van Steenhuize.

Nauwelijks was hij hier beland of de Franse ruiters waren daar. Ze vatten Lieven bij de lurven en wilden hem terug meevoeren naar Frankrijk. De ridders van de heer van Steenhuize die juist op jacht waren en van het incident hoorden, spoedden hen onmiddellijk naar de aangewezen plaats.

Rijkswachters en Lieven werden naar de burcht gevoerd. Omdat Steenhuize een vrije heerlijkheid was, werd Lieven in vrijheid gesteld. Maar de rijkswachters echter werden in de vergeetput geworpen”.

Uit dankbaarheid bouwt Lieven De Vrieze³ in 1781 deze kapel, toegewijd aan O.-L.-Vrouw van Zeven Smarten.

---

¹ M. Van Den Berghe, *Oostvlaamse Zanten*, 54 jg., nr. 6, p. 202.

² B.I., *Het Volk*, 16 juni 1972: Vandalisme in historische Schreikapel te Steenhuize-Wijnhuize.

³ Opmerking: Deze legende voert een zekere Lieven De Vrieze ten tonele, een moordenaar uit Balegem, die uit dankbaarheid in 1781 de schreikapel liet bouwen. In Sint-Lievens-Esse werd een Lieven De Vrieze begraven “in zyn Leven Borgemeester van den Lande van Sotteghem, overleden in 1765 in den ouderdom van 85 jaeren”.

De reële feiten

Aan het einde van de 18de eeuw was de tweede schreikapel meer dan tweehonderd jaar oud en werd er op dezelfde plaats een nieuwe kapel gebouwd.

Onder het herderschap van E.H. Antonius Andres Sophie, pastoor van Steenhuize (1771-1788) vervingen enkele vrome lieden de oude kapel door een nieuwe. Een zekere Lieven De Vrieze droeg grotendeels de financiële last. De geburen gaven hout, enigen brachten met kar en wagen de bouwstoffen aan, nog anderen werkten weken zonder enig loon te eisen, en in 1781 waren de werkzaamheden beëindigd: in een kleine nis boven de ingang van de kapel staat vandaag nog te lezen: “ CAPELLE VAN ONSE LIVE VROUW VAN SEVEN WEEN 1781, DE 4 WEE”.

Alhoewel de kapel vandaag volledig door landerijen wordt omgeven, is in de volksmond ook de benaming van “boskapel” blijven voortleven. Zij werd in rode baksteen opgetrokken en is nu uitgekalkt met een zwarte rand onderaan. Zij is vandaag omgeven door 6 prachtige geleide zilverlindes en beheerst van op haar lichte heuvel de omliggende velden en weiden.

De aanpassingen in 1926-1927

Bij het begin van de 20ste eeuw begon het oude bouwwerk zorgen te baren. Maar ook nu sloegen de parochianen de handen in elkaar om de historische schreikapel terug in haar volle luister te herstellen.

De bedevaartplaats werd grondig opgeknapt en er werden ook vijf brandramen geplaatst: het eerste raam links stelde de H. Jozef voor en was een gift van de familie Pieyens¹; het eerste raam rechts stelde de H. Theresia voor en was een gift van Achille De Frenne²; het tweede raam links stelde de H. Magdalena voor en was een gift van de familie Nuttinck³; het tweede raam rechts stelde de H. Amandus voor en was een gift van Amandus Roman⁴; het raam boven de ingang stelde O.-L.-Vrouw voor en was een gift van de parochianen.

De schrijnwerkers Desiré en Victor De Roeck plaatsten een nieuwe deur.

Amandus Roman maakte een gedicht dat door August De Vuyst (muziekmeester) op muziek werd gezet. De bevolking van Steenhuize had de schreikapel in haar vroegere luister hersteld.

Het beeld van O.-L.-V. van Smarten

Het houten O.-L.-V.- beeld met polychromie, dat zich tot 1972 op het altaar van de kapel bevond, dateert uit het einde van de 18de eeuw en is het werk van een onbekende meester⁵.

Een serene gelaatsuitdrukking draagt het onuitsprekelijk lijden. De tere handen, tot gebed samengevouwen, smeken de hulp af van de Allerhoogste. Een dolk doorboort het gebroken hart van de Lieve Vrouw van Zeven Smarten, waarbij de kunstenaar ons herinnert aan de woorden van de oude Simeon⁶: “*Een zwaard van droefheid zal Uw hart doorboren*”.

---

¹ ST. JOSEPH, DE FAMILIE PIEYENS. ANNO 1927. (E.H. J. Pieyens, onderpastoor Steenhuize).

² H. THERESIA, DONO DEDIT MR. ACHILLE DE FRENNE. ANNO 1927.

³ SANTA MAGDALENA, DONO DEDIT PAST. NUTTINCK. GEZ. ANNO 1927.

⁴ H. AMANDUS, DONO DEDIT MR. AMAND ROMAN. ANNO 1927.

⁵ Het beeld draagt op de rug, noch op het voetstuk, enige aanduiding.

⁶ De opdracht van Jezus in de tempel (Lucas II, 35).

*De Schreikapel*¹

Gedicht: Amandus Roman.

Muziek: August De Vuyst.

I.

*Er klonk een stem in dit gewest,
Geef wel en bid en doet Uw best,
Voor het herstel der Schreikapel,
En 't kristen volk gaf zonder tel.
Heb dank, heb dank, in nood of lij,
Ons Lieve Vrouwe staat U bij (bis).*

II.

*Vol eerbied voor Ons Lieve Vrouw,
Wij haar vereerders in der trouw,
Huldigen nu met blijden zin,
Haar prachtig heiligdom erin.
Maria's lof wordt hier verkond,
Op dezen heugelijken stond (bis).*

III.

*O, Moeder van den Opperheer,
Wij knielen smekend voor U neer.
Aanhoor genadig onze bee,
Dikwijls zijn in druk en wee.
Maria met uw wondermacht,
Schenk aan die lijden , troost en kracht (bis).*

IV.

*Dank God, het is zeer wel geschied,
op dit geheiligd grondgebied.
Maria troont nu weder schoon,
In haar versierde reine woon.
Te midden van Haar eind'loos wee
Verheugt haar deze kristen zee (bis).*

---

¹ De tekst van dit oude lied kregen wij van Agnes Van De Wiele.

Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Smarten te Steenhuize-Wijnhuize behoort tot één der merkwaardigste religieuze beeldhouwwerken die het dorp en onze Vlaamse Ardennen sieren. Het gratieuze Mariabeeld bevindt zich in een goede staat. Niettemin is het polychroom op enkele plaatsen geschonden, de dolk is afgebroken en bij een Mariale processie¹ te Lede in 1975 werd de sluier ernstig beschadigd². Enkele kleine restauraties dringen zich dus op: aan het voetstuk, de mantel en de sluier, de afgebroken dolk.

O.-L.-Vrouw van Zeven Smarten: houten beeld met polychromie, uit het einde van de XVIIIe eeuw. Hoogte: 70 cm. Kunstenaar onbekend. (Opname 2001).

Vandalisme in de historische schreikapel

In de lente van 1972 stortte het slanke klokkentorentje tijdens een geweldig onweder naar beneden, waardoor het uitzicht van de kapel zijn majestueuze schoonheid verloor. Om verdere schade te voorkomen, werd de opening dicht gemetseld zonder het torentje te vernieuwen: de smid Georges Bruylandt plaatste nog alleen het vroegere metalen kruis terug.

In de meimaand van datzelfde jaar 1972 werd het eeuwenoude bedevaartsoord het mikpunt van vandalen³: *“de offerblokken waren opengebroken, de brandramen ingegooid. Al wat breekbaar was werd tegen de grond aan scherven gegooid. De kapel verdient nu volop haar naam”*.

¹ Mariale processie te Lede op zondag 1 juni 1975, naar aanleiding van 560 jaar “Broederschap van O.-L.-Vrouw van Zeven Weeën”. Meerdere historische O.-L.-Vrouwbeelden werden in de stoet megedragen.

² Mededeling van Mevr. Martine Haelterman, dochter gewezen burgemeester Gaston Haelterman.

³ Liber memorialis, parochie Steenhuize-Wijnhuize (ab anno 1961), aldus pastoor M. Temmerman.

Ook het dagblad “Het Volk” publiceerde een aangrijpend artikel over deze vandalenstreken¹: *“ De mooie glasramen die in 1927, bij de algehele herstelling, door parochianen werden geschonken, zijn op talloze plaatsen stuk. Ook binnenin werd er aan beeldstormerij gedaan: offerblokken, kandelaars en beelden zijn verbrijzeld en stoelen stuk geslagen. Er werd een onderzoek ingesteld”*.

De eigenaar, burgemeester Gaston Haelterman², liet uit voorzorg het eeuwenoude Mariabeeld uit de kapel wegnemen, om het bij hem thuis in veiligheid te brengen.

Op zondag 11 juni werd er een parochiale ommegang gehouden, gevolgd door een plechtigheid van eerherstel voor het gedane onrecht.

In mei 1976 kreeg de kapel opnieuw het bezoek van vandalen: beschadigde brandramen werden nu door opgroeiende jeugd totaal stuk gegooid, ook het houten altaar moest het ontgelden. Zij was nu totaal onbruikbaar.

Het vandalisme in de historische schreikapel kadert in de godsdienstige onverschilligheid die in het vroeger zo religieuze Vlaanderen en ook in het landelijke Steenhuize-Wijnhuize, had toegeslagen. Het binnenzicht van het bedevaartsoord bood een aanblik van één schreiende warboel, waar wind en regen hun vernietigende werk deden.

Ook omstreeks die tijd werd de jaarlijkse bedevaart van de kerk naar de kapel afgeschaft. Tot dan werd er een H. Mis opgedragen, waarna een speciale zegening plaats had van de moeders met hun kinderen.

“Het Volk” schreef nog in 1982³: *“De kapel die inmiddels in particuliere handen is overgegaan⁴, werd geruime tijd niet meer onderhouden en was in staat van verval. Het klokkentorentje, zo typisch, stortte neer, de klok is stuk, vandalen braken deuren en de prachtige brandramen zodat vogels en ongedierte er hun stal van maakten. Beelden werden stuk geslagen, het altaar vernield, offerblokken open gebroken, alles onteerd”*.

Steenhuize-Wijnhuize was O.-L.-V. van Zeven Smarten een beetje vergeten.

De kapel, eigendom van voorname geslachten

Door de eeuwen heen bleef de kapel het bezit van adellijke geslachten: D’Hane Steenhuyse, Maelcamp, de Clerque Wissocq de Sousberghe, Pycke de Peteghem, de Crombrugghe de Picquendaale.

In 1956 kwam de Schreikapel in het bezit van de Familie Haelterman⁵ en in 1978 werd zij aangekocht door de Familie De Winter A⁶.

Gelet op het ononderbroken privébezit, geniet de kapel van O.L.V. van Zeven Smarten een eigen status. De eigenaars dienen het bouwwerk, op eigen kosten, in goede staat te onderhouden en het in dienst te stellen van de katholieke eredienst.

---

¹ B.I., *Het Volk*, 16 juni 1972: Vandalisme in historische schreikapel te Steenhuize-Wijnhuize.

² Mededeling Martine Haelterman, dochter Gaston Haelterman.

³ B.I., *Het Volk*, 25 maart 1982: Steenhuize is zijn schreikapel wat vergeten.

⁴ Wij verbeteren een interpretatiefout van de reporter: de schreikapel is altijd een privébezit gebleven.

⁵ Mtr. R. Verstraete, notaris, verblijvende te Lotenhulle. Verkoopakte van 20 december 1956. Notaris P. De Sutter, eveneens verblijvende te Lotenhulle, bewaarder der minuten.

⁶ Mtr. M.C. Chevalier, notaris, verblijvende te St.-Maria Lierde. Verkoopakte van 9 februari 1978. Notaris L. Van Vaerenbergh, verblijvende te Lierde, bewaarder der minuten.

Historische kapel van Steenhuize-Wijnhuize in zijn vroegere luister hersteld

Nadat de Schreikapel nagenoeg 15 jaar buiten gebruik was, herstelde de familie De Winter A. begin 1986 de onvergetelijke bedevaartplaats. Eindelijk kon vanaf 1986 de jaarlijkse parochiale bedevaart terug doorgaan.

Pastoor R. Eeckhout schreef¹: *“Voortaan wordt elke zondag het rozenhoedje gebeden. Een 25-tal bedevaarders zijn steeds aanwezig. Willy Riterveldt maakte een kaarsenrek en schonk deze aan de kapel. Kan. Delmotte schonk een gepolychromeerde kalvaar”*.

Door toedoen van de Zusters der H. Harten uit Nederbrakel verscheen een nieuw O.L. Vrouwbeeld op het altaar. En zoals weleer werd de Schreikapel opnieuw een enig mooi sieraad van parochiale volksdevotie.

De klassering van de Kapel van zeven Weeën met haar onmiddellijke omgeving

Bij besluit van de Vlaamse Executieve van 27 oktober 1982 werd de kapel ter Schreien, alsook haar omgeving, om reden van haar historische en volkskundige waarde gerangschikt als monument en als dorpsgezicht (Decreet van 3 maart 1976).

---

¹ Liber memorialis, parochie Steenhuize-Wijnhuize (ab 1961), aldus pastoor R. Eeckhout.

FOLKLORE

Het begrip “folklore” is eigenlijk nog heel jong. Het werd door de Engelsman Thoms in 1846 in het leven geroepen voor een gemeenschappelijke studie van volkskunsten, volksgebruiken en volksbijgeloof. In Steenhuize-Wijnhuize leefde een rijke folklore waar wij tot op heden graag aan terug denken.

GODSDEEL

Op 31 december, dus op de laatste dag van het jaar, trekken de kinderen met hun spaarpot van bij het ochtendgloren tot 12 u. en soms langer van deur tot deur, roepende “*Godsdeel, Godsdeel, ...*” Deze benaming alleen al wijst waarschijnlijk op het feit dat wij hier te doen hebben met een van oorsprong christelijk gebruik. Waarschijnlijk werd er vroeger op die dag een inzameling gedaan ten voordele van de armen en de minst bedeelden van de gemeente.

Op de vooravond van het Nieuwe jaar werden gewoonlijk wafels gebakken en zong men nog

*Nieuwejaarke zoete,
ons varken heeft vier voeten,
vier voeten en éénen staart,
is dat nog geen wafel waard ?*

Een verheugend feit is het, vast te stellen dat dit folkloristisch gebruik heden ten dage geen neiging vertoont te zullen verdwijnen, integendeel !

Van Den Berghe Willy.

DRIEKONINGEN

Op Driekoningenavond, d.i. de avond van 5 januari wordt zoal overal in de omliggende gemeenten “*koning gelopen*”. U moet niet denken dat uitsluitend die avond de gemaskerden en verkleed op stap gaan. Neen, vanaf Nieuwjaar en soms nog vroeger zijn het de kinderen die hun hartje naar hartelust mogen ophalen. En zij zingen van deur tot deur

*Driekoningen, driekoningen
geef mij n'en nieuwen hoed.
Mijnen ouden is versleten,
mij moeder mag 'et nie weten.
Mijn vader heeft het geld
op den rooster geteld.*

De groten wachten tot 5 januari. Hele benden doorkruisen dan het hele dorp, begeleid door een accordeon of een mondharmonica.

WALMKENBRAND

De Oudenberg (Geraardsbergen) was in het verre verleden een offerplaats van onze heidense voorouders. Hun lentefeest, waarbij zij de overwinning van het licht op de duisternis vierden, is thans een algemeen aanvaarde hypothese van de oorsprong van de krakelingenworp en tonnekensbrand.

Jaarlijks vindt op de laatste zondag van februari tonnekensbrand plaats: 's avonds creëert een brandend tonneken in berkenhout, dat met pek en stro is omgeven en op een mast vastgepind, een spookachtige sfeer. De Oudenberg tonnekensbrand is te zien in al de omliggende dorpen van de fiere stede. Deze buitengemeenten beantwoorden het vreugdevuur op hun eigen joviale manier door het aansteken van een grote walm: walmkenbrand. En ook¹ Steenhuize maakt walmkenbrand tot een waarachtige belevenis.

Dagenlang vóór de gebeurtenis halen de knapen allerlei brandbaars op om de walm zó groot mogelijk te maken, zingend van deur tot deur

*Talu, talu, een bolleken struu
Talou, talou, een bolleken hout.*

De dag van walmkenbrand zelf stijgen de jubelkreten op, soms nog vóór de vuurgloed van de Oudenberg de hemel kleurt. Dansend en zingend begint in de dorpskom het grote feest.

*Walmken, walmkenbrand
Zeven zakken op 't dagwand,
Veel struu, weinig kruid,
Mee Paschen is de vasten uit.*

“Om 19 uur werd de avond geopend met een plechtige misviering, opgeluisterd door het Gents Jachthorengeselschap. Zoals eerder werd aangekondigd dat de kerk volledig bezet zou zijn als in de vroegere tijden werd volledig bewaarheid. Geen stoel bleef onbezet en zelfs het doksaal diende gedeeltelijk ingenomen. Het werd een prachtige misviering waartoe de

---

¹ Davidsfonds, afdeling Steenhuize-Wijnhuize: M. Van Den Berghe, *Steenhuize-Wijnhuize maakt walmkenbrand tot een waarachtige belevenis.*

feestelijke en tegelijk weemoedige en weidsheid suggererende klanken van de jachthoorns ongetwijfeld hebben bijgedragen.

Een uur later werd door Voorzitter Dr. Van De Roy het welkomstwoord gesproken op het kanseltje tegenover de “walm”. Spreker wees op het bijzondere en belangrijke van de gebeurtenis, niet alleen op folkloristisch vlak maar tevens op gebied van samenwerking en samenhang van onze dorpsmensen. E.H. Temmerman, pastoor, zegende daarna de toortsen waarmede dan de houtstapel langs de zijden van de vier windstreken tegelijk werd aangestoken. Terwijl afwisselend dan “Het klompke” uit Hillegem vlot hun volksdansen demonstreerden en ook het publiek in de zaak betrokken en anderzijds het jachthoorngezelschap opnieuw zorgde voor een speciale toets in deze hele gebeurtenis kon menigeen zich genoeglijk voldoen aan de warme wafels en zagen wij hier en daar een romantische ziel dromerig staren in de gloed van hoog naar de hemel reikende vuurtongen van het offervuur.

Naar traditie werd dan de avond afgesloten met een stevige drink in de rond het dorp gevestigde herbergen”.

DE PAASKLOKKEN

Op Witte Donderdag vertrokken de klokken onder denderend gelui naar de eeuwige stad Rome om er hun mantel te vullen met heerlijke paaseieren. Na een lange vermoeiende reis van drie dagen vlogen ze eindelijk weer naar onze spitse kerktoren. Bij het binnenkomen van Steenhuize-Wijnhuize lieten die goede klokken al hun chocolade eieren vallen achter bloemen en struiken van de tuin waar brave kinderen woonden.

Wanneer op die Paaszaterdag de klokken vanuit Rome terug kwamen, kondigde het denderend gelui hun aankomst aan. Op dat ogenblik stormden de kinderen naar buiten op zoek naar paaseieren. En of die brave klokken ook mij niet vergeten waren ... .

SINTERKLAAS, DE KINDERVRIEND

Sinterklaas, de Heilige man, die naar men vertelt 3 kinderen uit een beenhouwerskuip gered heeft, wordt vandaag te Steenhuize-Wijnhuize gevierd zoals weleer. Op de vooravond van het grote kinderfeest, dit is 5 december, mogen alle brave kinderen een wortel aan zijn ezel aanbieden. En of ook dat gebaar niet beloond wordt. De Sint die door de schouw allerlei lekkers laat vallen mag zich gelukkig nog beroepen op de hulp van Zwarte Piet: hoe zou de lieve man zo een enorm werk anders alléén gedaan krijgen ?

In afwachting dat de Sint ook bij U komt, lieve kinderen, zingen maar:

*Sinterklaas kapoentje,
Leg wat in mijn schoentje
Leg wat in mijn laarsje
Dank U ! Sinterklaasje.*

DE GEMEENTERAADSVERKIEZING VAN 12 OKTOBER 1958

In het verleden gaven gemeenteraadsverkiezingen te Steenhuize-Wijnhuize (en andere gemeenten) aanleiding tot hilarische – soms ook droevige - taferelen die op andere tijdstippen ondenkbaar waren. Verhitte discussies op straat of in het café, een verkiezingscampagne waarbij het programma nauwelijks aan bod kwam, een strijd waarbij de vuile was van de kandidaten werd buiten gehangen, ... het waren slechts enkele ingrediënten van de manier waarop onze voorouders aan plaatselijke politiek deden.

In die dagen werd het anders zo vredige dorp opgedeeld in twee categorieke groepen: de partij vóór en de partij tegen de burgemeester. De eigen partij was nog nooit zo formidabel geweest en .... de tegenpartij was nog nooit zo slecht geweest. Nachtelijke “plakkers” trokken er op uit om de pamfletten van hun idool op inrijpoorten, elektriciteitspalen, op de muur van het kasteel of aan de kerk, goed zichtbaar op te hangen. De straatstenen werden wit gekalkt met STEM NR. 1, soms overkalkt met STEM NR. 2.

In de gemeenteschool werden de stemlokalen ingericht. De plaatselijke politie hield toezicht op het stemverloop. Eminente personaliteiten keken toe op de stemverrichtingen en eigenlijk kon er niets mislopen. Of toch .....

DE KANDIDATEN VOOR DE VERKIEZINGEN VAN 12 OKTOBER 1958

Bij de naoorlogse gemeenteraadsverkiezingen van 1946 kwam de partij van E.G. Haelterman als overwinnaar uit de stembus. Gaston Haelterman volgde nu Jozef Van Oudenhove op als burgemeester van Steenhuize-Wijnhuize.

In 1958 dienden zich terug twee partijen aan: bij de trekking van het rangnummer kreeg de lijst van oud-burgemeester Gaston Haelterman het lijstnummer 1 toegewezen, de nieuwe lijst aangevoerd door Dr. P. Vantilborgh onder de benaming van “*Kristelijke vrijheids- en vredespartij*” kreeg het nr. 2 toegewezen.

Op de lijst nr. 1 stonden negen kandidaten: Haelterman Edmond-Gaston, De Mulder Hector, Van Den Noortgate Fr.-Achiël, Herregods Jules, Kiekens Prosper, Haegeman D-Denis, De Beer René, De Vuyst Hector, Schotte René.

Op de lijst nr. 2 stonden de volgende negen kandidaten: Vantilborgh Pol, Van Den Noortgaete Jules, Van Waeyenberge Florent, Gaublomme Robert, De Vuyst Gilbert, Stradiot Denis, Devrieze Achiël, De Vos Gaston, Bogaert Paul.

DE STRIJD VOOR DE VERKIEZINGEN VAN 12 OKTOBER 1958

Uit de bundel verkiezingspamfletten¹ viel af te leiden dat beide partijen zeer sterk naar buiten traden. De uitslag der aanstaande verkiezingen was nog nooit zó onvoorspelbaar geweest en

---

¹ Onze dank gaat hier naar Van Laethem S. uit Groot-Bijgaarden die ons het lijvige bundel pamfletten uit 1958 toestuurde.

de grote middelen werden ingezet om de tegenpartij in een slecht daglicht te plaatsen. Vooral de kopmannen, maar ook de andere kandidaten, moesten het ontgelden.

Voor lijst nr. 1 was Vantilborgh een chef dresseur met 9 clowns¹, een tweedrachtzaai² die “*de C.V.P. wil kelderen of in de grond boren*”, de spitsbroeder van Fritz (gestapo onder W.O. II) en andere, iemand die mensen uitkocht³ en nog meer.

Voor lijst nr. 2 was Haelterman een blauwbaard, een liberaal die de kerk bekampt, een paling⁴ “*die zijn rode en blauwe vriendjes naäapt*”, een dictator en nog meer.

Het programma kwam in deze verkiezingsstrijd slechts sporadisch aan bod. Lijst nr. 1 beklemtoonde het herstel van de schreikapel, het grotere kerkhof, de verbeterde wegen en rioleringen, de opbeuring van de handel⁵. Lijst nr. 2 weerlegde al deze argumenten als eigenbelang en onwaarheden⁶.

DE DAG VAN DE VERKIEZINGEN

In een krantenartikel⁷ van januari 1986 vertelde de 78-jarige Florent Van Waeyenberge over de dag van de verkiezingen te Steenhuize-Wijnhuize en dat zowel in 1946 als in 1958. Wij citeren: “*Na de oorlog ontbrandde hier een hevige strijd voor het burgemeesterschap: Jozef Van Houdenhove enerzijds, die gedurende de oorlog het ambt van burgemeester vervulde, en de lijst Haelterman anderzijds. Deze laatste was voorstander van verjonging en wou in Steenhuize meer leven in de brouwerij brengen. Bij de verkiezingen van 1946 werd Haelterman geklopt met enkele stemmen, maar er waren onregelmatigheden gebeurd. De gleuf in de stembussen was te groot, een oproepingsbrief was per ongeluk in een stembus terecht gekomen en werd door één van de getuigen met een “stoof tang” opgevist, waardoor na klacht de verkiezingsuitslag werd verbroken. Dit speelde natuurlijk in het voordeel van de lijst Haelterman, die bij de tweede uitgave van de verkiezingen de meerderheid behaalde. Gedurende 12 jaar moesten de inwoners van Steenhuize niet meer naar de stembus trekken. In 1958 kwam er toch een lijst op tegen burgemeester Haelterman o.l.v. Dr. Van Tilborgh. Ik liet mij door vrienden bepraten om als kandidaat op deze lijst te fungeren. .... Met een tekort van een 20-tal stemmen werd onze lijst in de oppositie verdrongen met een 5-4 verhouding in de gemeenteraad. De verkiezingsstrijd was hard geweest, af en toe op het randje van het toelaatbare*”.

BESLUIT

Hopelijk zullen de volgende generaties het extremisme van hun vroegere gemeente gauw vergeten. Vandaag kunnen wij die wrange manier van politiek voeren alleen maar betreuren, maar dat belet niet dat dit ééns bittere ernst was⁸. Vandaag behoort ook deze kleingeestige, onverdraagzame gemeentepolitiek tot het domein van onze rijke folklore.

---

¹ Verkiezingspamflet: Aan de Chef dresseur en zijn 9 clowns.

² Verkiezingspamflet: Open brief aan kopman VANTILBORGH.

³ De jeugd interesseert U! HITLER deed dat ook.! Is het daarop dat gij aan een schepenen van mijn bestuur een aanbod deed van 10.000 Fr. om U te stemmen als schooldokter ?

⁴ Kiesmanifest van lijst nr. 2.

⁵ Verkiezingspamflet aan de bevolking: Waarde dorpsgenoten (lijst nr. 1).

⁶ Verkiezingspamflet van lijst nr. 2: Wat wij beloofden is gebeurd.

⁷ Ten huize van Florent Van Waeyenberge.

⁸ Zie ook BIJLAGE 4: De gemeenteraadsverkiezingen van 12 oktober 1958, p. 144-147.

HET MANNEKEN UIT DE MAAN

Er was eens een jongentje dat liever lui dan moe was. Op een zachte winteravond als de sterren sierlijk stonden te blinken aan het wijde firmament en de volle maan lachend naar beneden keek, nam vader zijn zoontje bij de arm om het weetgierige ventje van het heerlijke schouwspel te laten genieten. “Vader” vroeg het zoontje “waarom staat er een manneken in de maan?”. En vader zette het ventje op zijn knie en vertelde hem ..... over het manneken uit de maan.

“Er was eens een manneken dat voor moeder en vader hout ging sprokkelen in het bos. De bomen langs de weg echter, de bloemen en de vlinders, verstrooiden het jongetje dat slechts slenterend verder trok.

Toen hij in het bos aankwam was het al vrij laat geworden. Nog maar een onbenullig bundeltje stokjes verzameld, verschenen de maan en de sterren aan het hoge firmament. Door vermoeienis overmand zette Jantje zich neer tegen een dikke eikenboom. Ik wenste zei hij dat ik nooit meer hout moest rapen en het manneken uit de maan mocht zijn.

En zulks geschiede. Met zijn busseltje hout op de rug vloog het mannetje de maan in om aan alle kinderen op deze wereld te tonen wat er met luie en dromerige kinderen gebeurt”.

En ..... beste kinderen, wanneer ge deze avond eens nauwlettend naar de maan kijkt, dan staat het manneke uit de maan daar nog.

ZUSTERKE BEGIJN

Op de hoeve van A. Nica aan het Kloosterberg (nu bewoond door Roger Eeckhout) woonde vroeger een begijn, nl. Adeline Nuttinck. Zij verbleef er samen met haar zuster Nelleken en haar broer, een rustend pastoor.....

Het gebeurde vaak dat de pastoor uitreed in een open koets, met een steenezel ervoor gespannen. Het was een koppige en wispelturige ezel, zoals heel het ezeldom trouwens. De knapen en deugnieten van het dorp wisten dit maar al te goed en telkens als de diligence van pastoor Nuttinck kwam aangebeld rolden ze zich op de grond, altijd maar “*inca, inca*” roepend. Als de ezel dit hoorde liet hij zich door zijn poten zakken en rolde dan omver tot groot jolijt van de bengels en het volk, maar tot grote woede van de pastoor en de begijn, die nu eenmaal de zachtheid en de bekoorlijkheid van een vrouwelijk wezen miste.

Toen het fruit rijp was verkocht de begijn heel haar boomgaard vruchten. Snaken en jonge lieden die dit “*schepsel*”, zoals ze de begijn noemden, niet gunstig gezind waren zetten een samenzwering op touw en besloten met een hele bende al de appels, peren en al de andere vruchten, af te plukken en ze nog dezelfde nacht naar de koopman te brengen. Toen de begijn de volgende morgen de “schurkenstreek” ontdekte, stikte ze bijna van verbazing en woede. Ze haalde een ladder en plukte zelf de nog resterende hoeveelheid vruchten. Wijn ze bezig was, kwamen nu dezelfde jonge mannen die het waagstuk opgevoerd hadden en namen de ladder weg. Hoe de eerbiedwaardige begijn tenslotte het avontuur heeft beëindigd, hoe zij van de boom geraakt is, wordt niet verteld. Het is echter zeer waarschijnlijk dat zij vele schietgebeden ten hemel zal gezonden hebben en vele paternosters aan ons Heer zal beloofd hebben.

Van Den Berghe Willy.

STRAATZANGERS BRENGEN DE GEHEIMZINNIGE ZAAK VAN STEENHUIZE

Tijdens het interbellum had te Steenhuize een geheimzinnige moord plaats waarover weldra de wildste geruchten de ronde deden. Op 19 maart 1934 werd het 19-jarige meisje Valeria De Roeck, dochter van Arthur en Julia Goeman, levenloos in de kasteeldreef teruggevonden. Het volk wees de vermeende moordenaar aan, waartegen evenwel geen vervolging werd ingesteld.

Straatzangers brachten na de hoogmis aan de kerk, het lied van “*De Geheimzinnige Zaak van Steenhuize*”, waarin het arme slachtoffer medelijdend werd bezongen. Het ouderlijk huis bevond zich op enkele tientallen meter van de kerk en de ouders, door verdriet overmand, hoorden ontelbare keren het smartelijke moordlied. Louis Van Der Plancke, een straatzanger uit Gent die zelf de teksten schreef, deelde na de zangstond zijn liederenteksten uit.

De Geheimzinnige Zaak van Steenhuize

Louis Van der Plancke

Stemme: Plaisir de Bois

1

Een zeer droevig beeld
Te Steenhuis' gespeeld
Op een meisje zoo lief en zacht
Wat zal er nu van zijn
Van het huisje klein
Die in rouw gedompeld zijn.

REFREIN

Hoe droevig is het niet
Daar zit een moeder in 't verdriet
Zit te denken aan haar kind zoo zoet
Helaas haar droef geweën
t' Is te laat, het baat niet meer
Nu rust het meisje onder d'aarde neer.

2

Ach! wie hoort die kreet
Van haar ziele leed
Toen zij lag ten gronde neer.
Wat had zij toch misdaan?
Elk spreekt in getraan
't Gerecht zal moeten begaan.

3

Schrikkend trof men daar
Het droevig tooneel
Boeiend lag het lijk daar neer.
Met een droef getraan
Werd zij weggedaan
En zij minden haar zoo teer.

SLOTREFREIN

De vrouw denkt aan haar teer
Ik zie haar nooit niet meer
Och! wat kan er toch op aarde zijn
't Gerecht zal moeten schiën
Voor zulk een brave liën
Als men daar 't slachtoffer ziet.

EINDE

Verboden nadruk.

LOUIS VAN DER PLANCKE
20, Ottergemsche steenweg, GENT
Heuvelpoort

Druk. HUSSEYN Gebr. Zwijnaardestw. Gent. Tel. 108.81

HERBERGEN EN AFSPANNINGEN

HERBERGEN

Steenhuize telde in 1796 veertien herbergen, waarvan het merendeel aan het dorp gelegen waren. De overheid hield streng toezicht op de verkoop van bier en brandewijn die er gesleten werden¹. In 1933 telde Steenhuize-Wijnhuize 24 cafés en estaminets².

Allerhande feesten en kermissen waren hoogdagen voor de vele cafés, herbergen of estaminets van het dorp: nadat men er alle drankgelegenheden bezocht had, kon men moeilijk nog met een droge keel naar huis lopen.

Café IN 'T POTJE DEK

André Van Muylem en zijn vrouwtje Angèle Marginet poseren vóór de herberg van hun ouders, uitgebaat door Jozef en Irène Van Waeyenberge. De amateuropname dateert uit 1936.

(Verzameling H. Van Muylem).

In de wintermaanden had de grote jaarlijkse kermis van het 'T Potje Dek plaats met "te dier gelegenheid groot bal en allerlei volksspelen". Men dronk er de lekkere bieren Meiresonne.

Sommige herbergen werden genoemd naar het uithangbord en voerden een prachtige naam: wij herinneren hier aan de Pollepel³, het Neerhof⁴, het Casino (bij Siske Vijver⁵), de Far West, café Rome, l'Abeille, de Mooie Wandeling, de Palmtak, In 't Potje Dek, enz... maar in Steenhuize waren die cafénamen minder in trek.

¹ 1 vat bier = 50 stopen = 100 potten = 200 pinten. 1 pint = 0,6525 L.

² Boumon R., De Henau A. & F., De Leeuw A., De Koker C., De Paepe V., De Pril P., De Roeck F. & J. & R., De Turck Frères, De Witte E., Ghuusse Ve et enfants, Haegeman P., Hysselinckx D., Nica A., Saelens J., Schampheler J., Schollaert enfants, Schoupe E. & A., Van Cauwenberge D., Van Damme R., Vande Maele E., Van Der Linden R., Van De Sype A., Van Waeyenberge A. & Alf., Watté Aug. (enf. J., maison communale).

³ In 1772 staat de herberg "De Pollepel" in de hoek van de Gentweg met de Tolstraat. (De herberg staat vermeld op de kaart van landmeter Jean-Baptiste Vander Massen).

⁴ Het Neerhof was vroeger ongetwijfeld een onderdeel van een veel groter geheel. Aan het einde van de achttiende eeuw werd het lemen huisje door een bakstenen constructie vervangen en vrij vlug als herberg verhuurd. En ook in 2006 noemt het Neerhof zich "café – restaurant".

⁵ Siske Vijver, Siskezen Roger of De Roeck Roger.

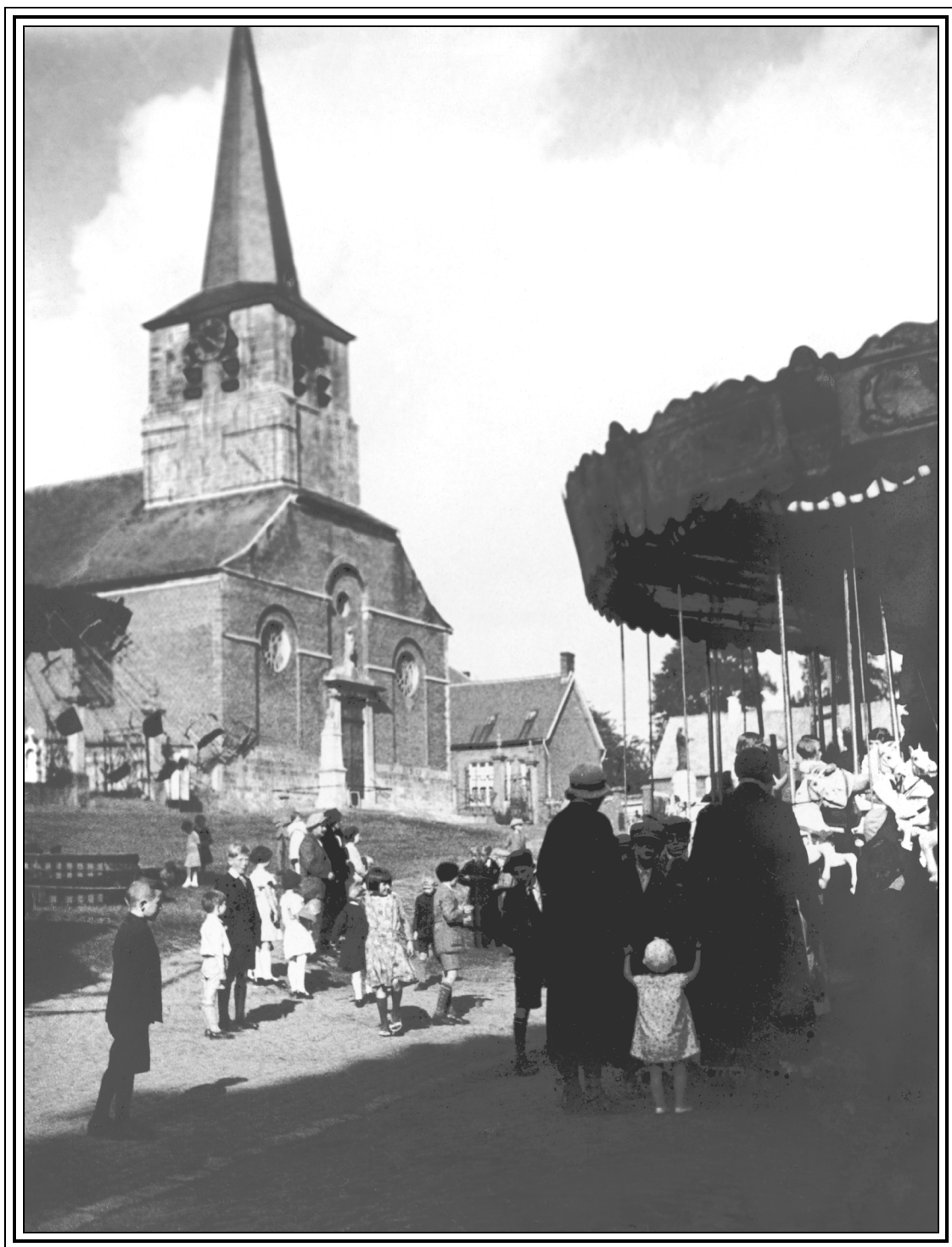

“Het Neerhof” of het oud gemeentehuis (Luchtopname 2004).

“De Pollepel” eeuwenoude herberg aan de Gentweg (Opname 2006).

KERMISSEN EN MARKTEN

*Anno 1935 - Het is grote kermis te Steenhuize
Jongen uiterst links: André Van Lierde
Jongen in het midden met strohoed: Paul Hysselinckx
(Verzameling: Mevr. Hysselinckx-De Bruyne)*

achterkant

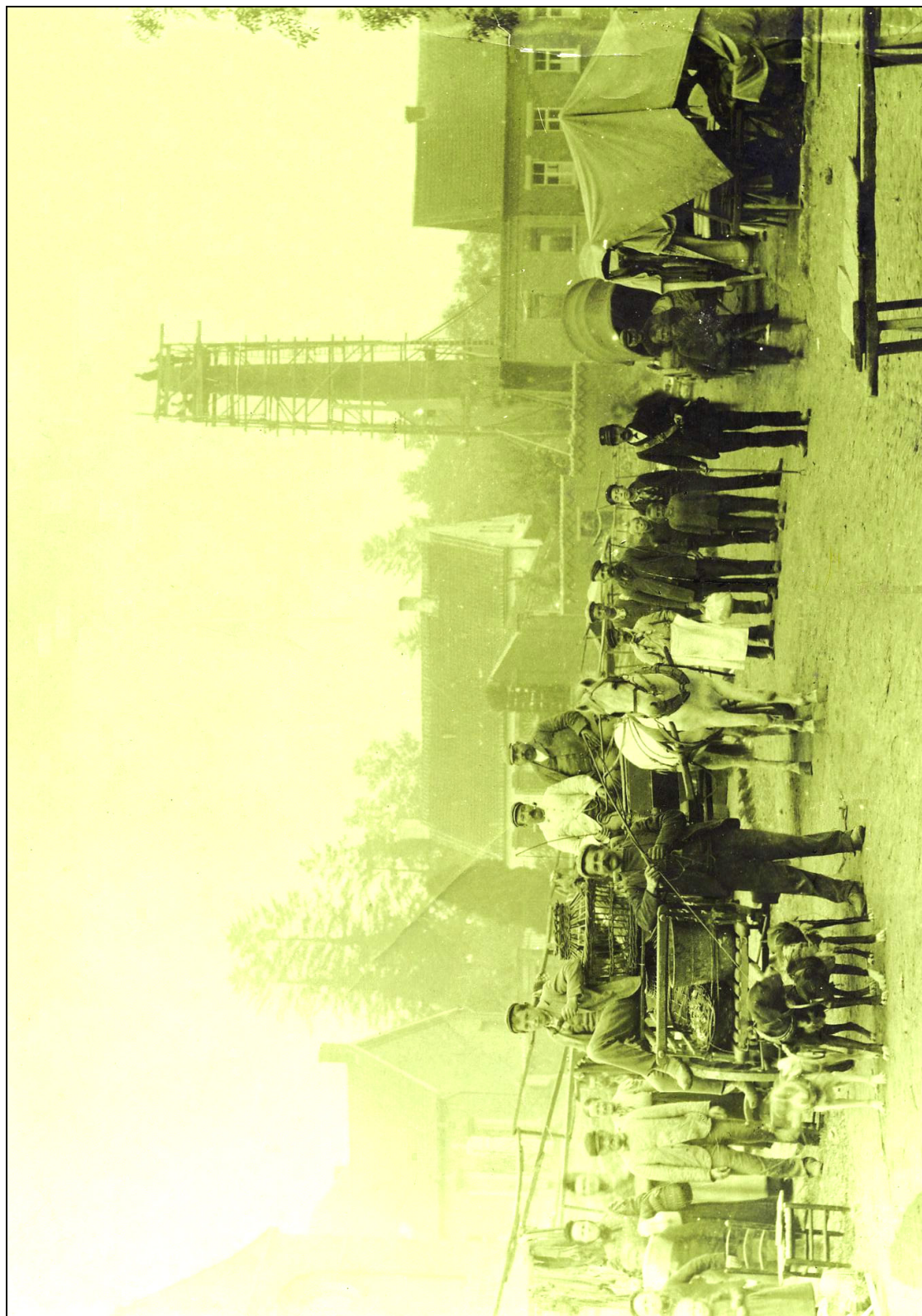

Jaarmarkt te Steenhuize-Wijnhuize omstreeks 1910
 (Opname: Fl. Van Laethem – Verzameling: Dr. J. Van De Roy)

achterkant

De wekelijkse markt te Steenhuyse-Wijnhuysse, anno 1899 (Verzameling Jean-Paul Ritserveldt)

achterkant

Men ging een pintje drinken bij “Tavie uit de Bie¹”, bij Gaublonne (Duivenmaatschappij “De Toekomst”) of bij “Lange Mong” (Van Der Linden Raymond).

AFSPANNINGEN

Een afspanning is een herberg met stalling. Destijds waren er aan de “*heyerwegh van Geeraarsberghe naar Gendt*” meerdere afspanningen: de Kat te Ophasselt, Den Hert te Steenhuize, het Schipken te St.-Lievens-Esse, enz... Hier kon de koetsier of de vermoeide pelgrim na een dagenlange reis overnachten, konden de paarden gestald worden en de haverzak bijgevuld.

Voor een kort oponthoud kon de reiziger hier ook wat rust vinden en de dieren konden even uitblazen aan de ringen in de muren.

KERMISSEN EN MARKTEN

Reeds in 1825 had Steenhuize-Wijnhuize twee kermissen:

1. De grote kermis op de zondag na Sint – Jans onthoofding , dit is de zondag na 29 augustus (septemberkermis genoemd).
2. De Catharina – of winterkermis op de zondag na het naamfeest van de H. Catharina van Alexandrië, dit is de zondag na 25 november (Catharinakermis genoemd).

Deze kermiskalender bleef onveranderd² tot in 1948: Omstreeks die tijd werd ook een kleine kermis of “*meikermis*” vermeld, die gehouden werd de laatste zondag van de meimaand.

Eindelijk werd in 1960 beslist dat er twee gemeentelijke kermissen waren³:

1. De laatste zondag van de maand mei (de meikermis).
2. De zondag na Sint – Jans onthoofding, dit is de zondag na 29 augustus (septemberkermis genoemd).

Kermismaandag was de dag bij uitstek voor een spannende wielervedstrijd en op de dinsdag na de kermis werden allerlei volksspelen ingericht: darts per fiets, zaklopen, de patattenkoers, bakschieten, mastklimmen, enz ...

Allerhande wijkkermissen verhoogden nog het saamenhorigheidsgevoel van de inwoners zoals: kermis Holmanstraat, kermis Dries, de dorpskermis, kermis Wijnhuize, enz .....

De jaarmarkt ging door op de donderdag vóór – of op het Feest van Maria Geboorte, dit is op 8 september. De jaarmarkt bestond nog in 1965.

De wekelijkse markt ging door elke donderdag. Zowel vóór als na de Tweede Wereldoorlog stond deze markt bekend als “*redelijk belangrijk*”. De wekelijkse markt is omstreeks 1950 stilaan uitgestorven.

---

¹ Op het uithangbord van de herberg stond “L’Abeille” vermeld.

² Merk op dat de oorlogsjaren zowel kermissen als jaarmarkten verstoorden.

³ G.A.H., Deelgemeente Steenhuize-Wijnhuize, Gemeenteraad van 22 januari 1960.

DE PROCESSIE GAAT UIT

Vroeger ging de processie in Steenhuize tweemaal per jaar uit:

- 1) op de zondag na Sacramentsdag (Sacramentsdag valt de tweede donderdag na Pinksteren).
- 2) op het Feest van O. L. V.- Hemelvaart (15 augustus) .

Het uitgaan van de processie werd aanzien als een grote gebeurtenis en het volk liet zich ook niet onbetuigd. Alle huizen waren met vlaggen en bloemen versierd. Overal werd voor de vensters of in de deuropening een beeld geplaatst met kaarslicht en bloemen. Mensen stonden langs de weg ingetogen te wachten tot de religieuze stoet voorbij was. De straten waren bestrooid met kleurrijke papiersnippers, bloemen en welriekende kruiden. Soms werd met wit zand een bloemen- of zandtapijt gelegd.

Het vertrek begon, onmiddellijk na de hoogmis van tien uur, aan de kerk (dus omstreeks tien uur en vijfenveertig minuten).

Vanaf 1957 trok de kleine processie langs de Bergestraat, de vroegere trambaan, de gewezen tramhalte aan de Eikestraat, het rustaltaar aldaar waar een kleine plechtigheid plaats vond, verder via de Eikestraat terug naar de kerk.

De grote processie van 15 augustus trok via de Tolstraat naar het Hoekschen. Aan het rustaltaar dat aldaar was opgesteld, werd een korte plechtigheid gehouden. De processie keerde langs de genoemde Tolstraat terug en deed een rondgang door het dorp alvorens in de kerk binnen te treden.

De processie werd gewoonlijk voorafgegaan door de kerkbaljuw (Eerbied voor Gods Huis), gevolgd door het processiekruis, en geflankeerd door twee misdienaars met kandelaars en kaarslicht. Dan volgden de verschillende groepen, waarvan in de loop der jaren de samenstelling (en de volgorde) steeds lichtelijk veranderde. Bij de eerste groepen vonden wij steeds een knaap met lam, Jezus, vergezeld van een andere knaap met kruis, St.-Janneken. Jezus en St.-Janneken werden omgeven door herderkens: kleine jongens in korte witte broek en witte blouse, die een schopje droegen met blauwe strik. De H. Theresia, een populaire volksheilige, trok in levende lijve in de stoet voorbij, enz...

Er volgden meerdere Koninginnen, waaronder O.-L.-Vrouw, Koningin van Vlaanderen met het vaandel van "Sancta Maria O.P.N.". Een indrukwekkende groep jonge meisjes van de Congregatie van O.-L.-Vrouw (later de Hosannagroep genaamd) in witte kledij en blauwe lendenband met klompen aan de voeten loofden de Heer in velerlei religieuze gezangen. Meerdere beelden werden in de stoet meedragen, o.a. het beeld van het H. Hart, gevolgd door de leden van de H. Hartbond; het beeld van de H. Rochus, pestheilige; het beeld van de H. Barbara, patrones der goede dood gedragen door de mijnwerkers; de H. Catharina van Alexandrië, patrones van de parochie; enz ...

Pages of edelknappen kondigen de komst aan van de Heer - v.l.n.r.: De Vulder Marc, Marginet Herman, Standaert Marc, Van Lierde Eddy, De Frenne Pierre Joseph (Amateuropname omstreeks 1960).

Hosannagroep - v.l.n.r.: Cecile Van Den Berghe, Lisette Galle, Lucienne De Decker, Magda Wallez, Cecile De Smet, Maria Schollaert, Godelieve De Waele, Yvonne Van Laethem, Godelieve Hysselinckx, Suzanne Hysselinckx, Lisette Bauwens, Eliane Schollaert, Lea Hysselinckx, Eliane Coppens, Mariette Van Cleemputte (Fotokaart Livinusstoet St.-Lievens-Esse, anno 1957 – Verzameling De Roeck-De Decker).

Daarna volgde de H. Cecilia met harp in levende lijve, gevolgd door de fanfare “Vreugd en Eendracht”. Vóór de hemel zwaaiden de koorknapen met het wierookvat en één liet de bel weerklinken. De hemel zelf werd gedragen door vier heren van de kerkfabriek en onder de hemel stapte Z.E.H. Pastoor met de zonnemonstrans en de H. Hostie. De hemel was omringd door vier grote lantarens, op hoge stokken gedragen door vier heren van de kerkfabriek en nog omgeven door een groot aantal heren die drager waren van kleine flambouwen. Bij het voortbijtrekken van de hemel knielden de mensen.

Een grote praalwagen, die door de werklieden aan het hof van de familie Pycke-Ascoop werd versierd, besloot de religieuze stoet. Getrokken door twee paarden, met bloemen en planten getooid, troonde de Madonna met scepter (19de eeuw) als patrones over Haar vrome parochie. Midden op de praalwagen, bevond zich nog een beeld van de H. Catharina van Alexandrië (19de eeuw). Tot slot volgde de biddende menigte.

Bij de terugkeer van de indrukwekkende stoet en in het zicht van de kerktoren begonnen de drie klokken feestelijk te luiden. Bij het aanheffen van het loflied “Hosanna, Filio David” kwam de Hosannagroep met wuivende palmen de kerk binnen. Nu volgde er een kort lof. Wanneer de jubelende orgeltonen van het Tantum Ergo, in de ronde gewelven van de hoge O.-L.-V. kerk uitstierven, liep een schone en verheven plechtigheid ten einde.

Het is alweer zólang geleden dat de processie in Steenhuize uitging. Met een beetje weemoed in ons hart kunnen wij nog alleen zeggen: “In de tijd wanneer Jezus met St.-Janneken, zovele lieve herderkens en heel wat gevleugelde engeltjes door onze straten trokken, toen was het nog oprecht feest ...”.

DUIVENMAATSCHAPPIJ “DE TOEKOMST”

Steenhuize had destijds wel duivenliefhebbers, maar geen duivenbond. In 1924 stichtte Eugene Gaublonne, echtgenoot van Stefanie Muys, op het Dorp de duivenmaatschappij “De Toekomst”. Eugene was slachter en caféuitbater. Spoedig was de duivenbond een groot succes. Er werd gevlogen op St.-Quentin, Noyon, St.-Denis, Dourdan, e.a. Wekelijks zetten 50 tot 60 duivenliefhebbers hun diertjes in, maar met de kermis kwamen meer dan 100 “melkers” hun geluk beproeven op de speciale kermisvluchten. Op de westerlijn werden de duifjes van Steenhuize meestal gelost door de intussen legendarisch geworden Cyriel De Meyer. Eugene werd opgevolgd door één van zijn zonen, Jozef. Omstreeks 1970 werd de maatschappij stop gezet.

DE FANFARE

De fanfare "Vreugd en Eendracht" omstreeks 1930 (Verzameling Wed. Willy Ritserveldt)

achterkant

DE FANFARE

“VREUGD EN EENDRACHT”

Van oudsher staat “de fanfare” bekend als het orkest dat al musicerend door de straten van een dorp trekt bij feestelijke gebeurtenissen. Een fanfare bestaat -in tegenstelling tot een harmonie - uit koperblazers, saxofoons en slagwerk.

Onze fanfare ging uit met kermissen en blijde gebeurtenissen. Zij stapte ook mee in de processie waar zij processiemarsen en geestelijke liederen speelde.

De fanfare “**VREUGD EN EENDRACHT**” uit Steenhuize werd bij akte van 21 maart 1869 op initiatief van de familie D’Hane-Steenhuysen¹ opgericht. In dat jaar schonk gravin Virginia Colleta de Kerckhove d’ Ouselghem (1801-1871) het vaandel dat uit fluweel en goudbrokaat vervaardigd was, versierd met de wapens van de grafelijke familie.

De maatschappij² behaalde in 1870 de medaille van Leopold II op het muziekfestival te Zottegem en zij nam deel aan het “Internationaal Festival voor Fanfaren” te Brussel (1900). Zij was aanwezig bij de inhuldiging van het vaandel te Zottegem (1892), bij de inhuldiging van het vaandel “Kunst en Liefde” te Idegem (1902), op het muziekfestival te Herzele (1907), op het vaandelfeest te St.-Martens-Lierde (1907), op het vaandelfeest te Geraardsbergen (1908), op het feest van de fanfare “Handig in Hand” te Ophasselt (1912), op het eeuwfeest van de Koninklijke Harmonie St.-Cecilia te Herzele (1943), enz...

Omstreeks 1909, 1913 tot 1930 telde de maatschappij ongeveer 35 spelende leden. De heer van het kasteel was voorzitter. De dirigent omstreeks 1909-1913 was H. De Leeuw.

De Tweede Wereldoorlog was een trieste tijd voor alle muziekverenigingen. Ook bij ons liepen de uitvoeringen sterk terug. Wanneer in 1948 voorzitter Achiël Eduard De Frenne overleed, stapte zijn geliefde fanfare in de stoet van het kasteel naar de kerk mee, onder het spelen van verheven rouwmarsen. Maar toen was de gouden tijd van onze muziekmaatschappij al lang voorbij.

Na 1948 was burgemeester Gaston Haelterman voorzitter van “Vreugd en Eendracht” en de dirigent was toen Hector De Vuyst. De repetities vonden plaats op het Dorp bij Tavie uit De Bie. Omstreeks 1945 - 1950 telde de maatschappij nog 17 spelende leden³.

Muziekmeester H. De Vuyst was de laatste dirigent. Door het inrichten van muziekllessen⁴ voor jonge mensen, heeft hij getracht het elan van de muziekmaatschappij nog op te krikken, evenwel tevergeefs. “Vreugd en Eendracht” stierf een langzame dood.

---

¹ H.J. Herpinck, *Heren en prinses te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 63-64.

² Het vaandel van de maatschappij, evenals meerdere medailles die “Vreugd en Eendracht” behaalden, zijn nog in het bezit van Mevr. Marcella Van Droogenbroeck, weduwe van Ritserveldt Willy.

³ Collage Victor, De Roeck Jules, De Schampheleere Georges, Fierens Alfons, Ritserveldt Achiël, Ritserveldt Jules, Ritserveldt René (vaandeldrager), Ritserveldt Willy (roefelen), Schouppe Adriën, Temmerman Julien, Van Daele Albert, Van Den Berghe Marcel, Van Den Berghe Jules, Van Den Bossche Arthur, Van Den Bossche Georges, Van Waeyenberge Forent, Van Waeyenberge René.

⁴ Het gemeentebestuur kende in 1952 aan H. De Vuyst, dirigent van de muziekmaatschappij, een vergoeding toe voor het geven van deze lessen.

DEMOGRAFIE

In dit hoofdstuk bestuderen wij de demografische situatie te Steenhuize-Wijnhuize en omgeving. Er valt over een bevolking heel wat te zeggen: hoe groot zij is, haar gemiddelde dichtheid, hoe zij is samengesteld naar leeftijd en geslacht, de actieve bevolking, ... en - vooral - in hoeverre dit soort eigenschappen veranderen.

VOORGAANDE TIJDEN

Het verste verleden

Om de oudste geschiedenis van Steenhuize-Wijnhuize en daaromtrent te benaderen beschikken wij over bodemvondsten en de toponymie.

In de verzameling van de Gentse Universiteit bevindt zich een hardstenen bijltje dat te Steenhuize werd gevonden. Het werd gedateerd tot de periode 5500 tot 3700 voor onze tijdrekening (prehistorie). Waarschijnlijk moet de vondst in verband worden gebracht met een lokale nederzetting¹.

Onlangs werden sporen van Gallo-Romeinse aanwezigheid langs de St.-Antelinksstraat te St.-Lievens-Esse aangetroffen: op basis van het schervenmateriaal werd een datering van de eerste tot de tweede eeuw aangenomen² en ook hier moet deze vondst op een vroege bewoning wijzen.

Te Herzele werden Romeinse en Gallische munten ontdekt in een Romeins graf.

De plaatsen waar Romeinse voorwerpen werden opgegraven zijn nog talrijker dan deze met prehistorische vondsten.

Voorals de Frankische landname of de Merovingische periode, waarin sommige dorpen reeds ontstonden, drukte haar stempel op het Land van Aalst. Uit die tijd dateren ook de namen eindigend op *-zele*, die wijzen op een kleine hoeve of zaal: v.b. Herzele.

Anderen groeiden uit tot wijken³:

te Borsbeke: Keteghem (ook op Ressegem)

te Sint-Lievens-Esse⁴: Sterthem (Strijthem)

te Steenhuize: Ophem

te Ressegem: Baerdegem, Keteghem en Ruelegem

In de vroege middeleeuwen schijnt het Land van Aalst het dichtst bevolkt geweest te zijn. Deze bevolkingsaan groei kende een sterke teruggang als gevolg van de invallen van de Noormannen die het Land van Aalst onder de voet liepen, voornamelijk in 879 en 880.

Precieze bevolkingscijfers uit die periode van onze verste geschiedenis ontbreken.

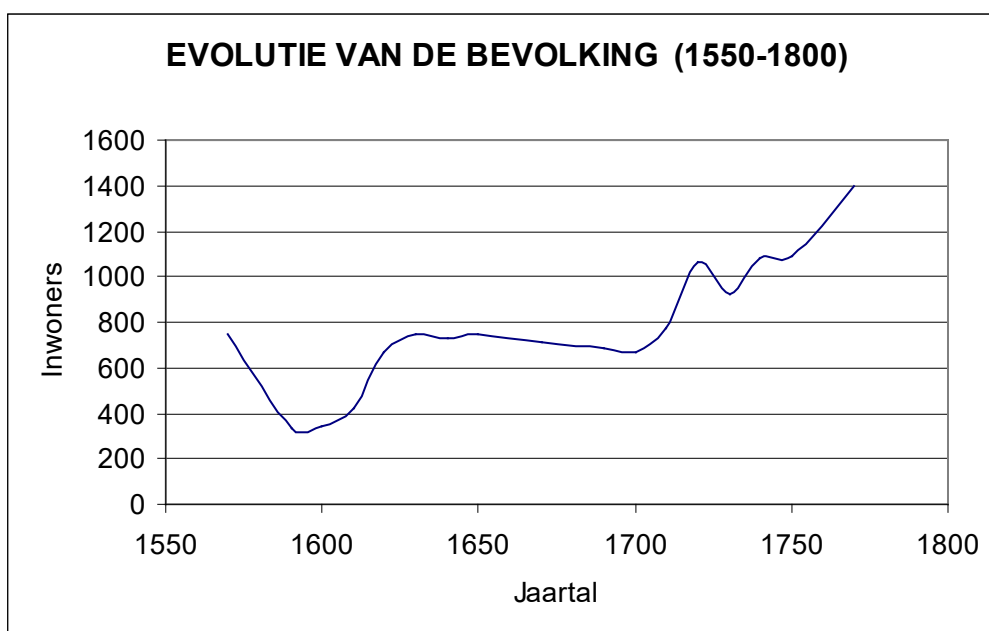
---

¹ L. Beeckmans en Geert Welleman, *De Hellebaard*, Een hardstenen bijltje uit Steenhuize-Wijnhuize, jg. 1, nr. 4, p. 46-47.

² L. Beeckmans, G. De Mulder en L. Van Durme, *De Hellebaard*, Sporen van Gallo-Romeinse aanwezigheid te Sint-Lievens-Esse, jg. 1, nr. 3, p. 34-35.

³ De Brouwer J., *Demografische evolutie van het Land van Aalst 1570-1800*, Pro Civitate 1968, p. XIV-XVIII.

⁴ Een Keltisch en Oud Germaans element is terug te vinden in de naam (Sint-Lievens) **Esse**.

De woelige late 16de eeuw - ontvolking en ziekten

Omstreeks 1550 drong het calvinisme de Nederlanden binnen vanuit Frankrijk en Italië. Tot in 1566 waren de motieven van aansluiting nog van zuiver godsdienstige aard. Philips II, voor wie een diep katholicisme en het staatsbelang primeerden, eiste de uitroeiing van de ketters waartegen hij scherpe “plakkaten” uitvaardigde. Met een leger van 10.000 man moest Fernando Alvarez de Toledo, Hertog van Alva, alle rebellie de kop indrukken; de opstandelingen straffen, de ketterij uitroeien en het absolutisme invoeren. De Raad van Beroerten of Bloedraad werd ingesteld: het regende circa 12.000 verbanningen en doodvonnissen.

Ook in onze streken had het protestantisme vaste voet gekregen. De ketters hadden de keuze tussen de strop of verbanning. Velen sloegen op de vlucht naar het tolerante Noorden, vooral nadat de graven Egmont en Hoorn op 5 juni 1568 op de Grote Markt te Brussel werden onthoofd.

Steenhuize telde in 1571 ongeveer 565 inw. en Wijnhuize telde toen ongeveer 310 inw. Steenhuize en Wijnhuize samen verloren in de daaropvolgende periode tweederde van hun inw¹.

Ophasselt had in 1570 een bevolking van ca. 565 inw. maar verloor er ca. 300 gedurende de tien volgende jaren; Sint-Antelinks telde in 1570 ca. 450 inwoners, waarvan slechts 1/5 aan de ontvolking tussen 1576 en 1585 ontkwam; Sint-Lievens-Esse had in 1570 ca. 1.100 inwoners, maar slechts een 300-tal overleefde diezelfde periode.

Sint-Maria-Lierde telde in 1570 ca. 870 inwoners, waarvan niet eens ¼ gespaard bleef; Voorde had in 1570 ca. 580 inwoners, maar de periode 1576-1585 blijkt ook hier catastrofaal, want slechts 1/5 van de ingezetenen bleef over.

Herzele telde in 1570 ca. 610 inwoners, maar omstreeks 1580 was dit aantal tot 300 of minder gedaald.

¹ Dekanale visitaties van het dekenaat Geraardsbergen: benaderende berekeningen gesteund op de communicantencijfers.

De Brouwer J., *Demografische evolutie van het Land van Aalst 1570-1800*, Pro Civitate 1968, p. 170 e.v.

De pestepidemie van 1667-1669

In de jaren 1667-1669 verscheen de gevreesde en dodelijke pest opnieuw in onze gewesten. De geneeskunde stond machteloos tegen deze kwaal. De gelovigen smeekten God dat de epidemie spoedig voorbij zou gaan.

Steenhuize telde in 1653 ca. 690 inwoners. Een honderdtal pestlijders lag ziek te bed, waarvan de helft overleed aan de ziekte. In 1671 telde Steenhuize nog ca. 615 inwoners¹.

Ook Sint-Maria-Lierde had in 1653 ca. 690 inw. en na de epidemie nog slechts 615. Het duurde vier decennia vooraleer de nadelige invloed van de ziekte was uitgewist.

Voor St.-Antelinks en St.-Lievens-Esse, waar de pest minder slachtoffers maakte, duurde het nog dertig jaar vooraleer alle wonden geheeld waren.

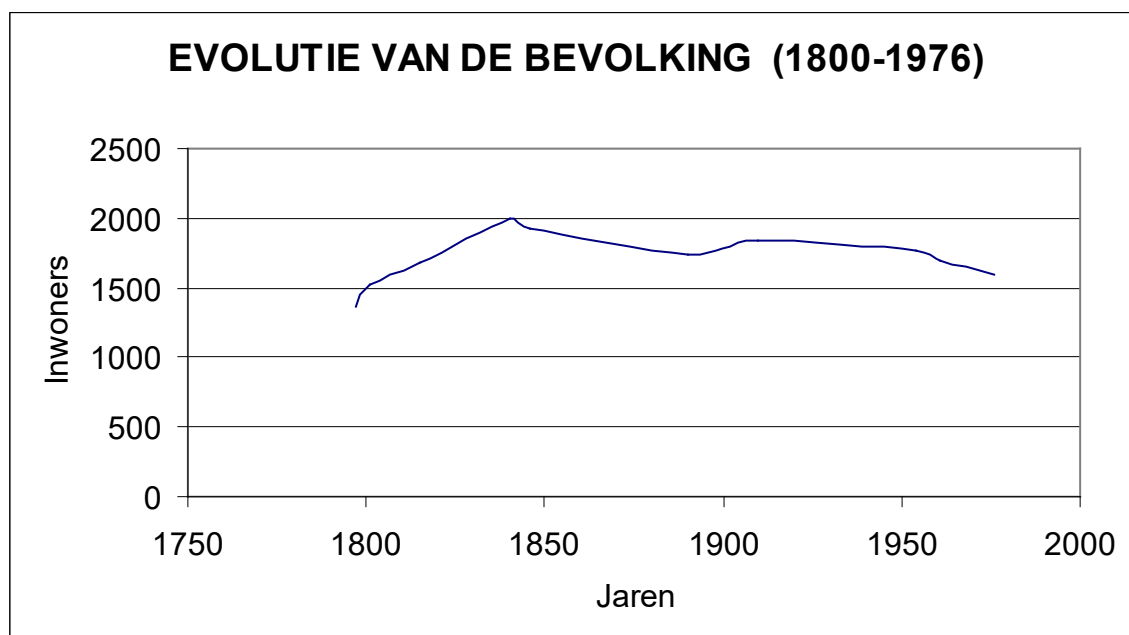
In onze dekenij had te Geraardsbergen de gesel het meest toegeslagen: in de stad woonden in 1653 ca. 2.460 mensen. In 1674 waren dat er nog amper 1.075², of een daling van 56 %.

Ninove had in 1653 ca. 1.690 inwoners en in 1671, na de doortocht van de pestepidemie, nog amper 1.075. Dat is een daling van 36 %.

HEDEENDAAGSE TIJDEN³

1. ALGEMENE BESCHOUWINGEN

De evolutie van de bevolking te Steenhuize-Wijnhuize (1800-1976)

Jaartal	1797	1801	1815	1840	1846	1890	1910	1954	1961	1976
Inwoners	1364	1524	1687	2000	1921	1740	1836	1774	1701	1592

¹ De visitaties van de dekenij Geraardsbergen vermelden in 1653 voor Steenhuize ca. 450 communicanten, dit is 65% van de totale bevolking. Steenhuize telde in 1653 bij benadering $45.000 / 65 = 615$ inwoners.

² De dekanale visitaties van 1671 voor de stad Geraardsbergen ontbreken.

³ GAH. , Deelgemeente Steenhuize-Wijnhuize, Bevolking.

De evolutie van de bevolking te Steenhuize-Wijnhuize vertoont een vlakke karakteristiek voor de 19de en 20ste eeuw. In 1801 telde de gemeente 1524 inwoners en in 1976 slechts 1592: in 1843 riep de tyfusepidemie een halt toe aan een toenemende bevolking¹; in 1914 barstte de Eerste Wereldoorlog uit en reeds in 1940 dompelde Adolf Hitler de mensheid in een tweede wereldoorlog. Vanaf 1950 zochten vele jonge mensen werkgelegenheid in Zottegem, Ninove, Aalst, Gent, Brussel, enz... en verlieten het dorp.

Bevolkingsdichtheid (1976)

Onder bevolkingsdichtheid verstaat men het aantal inwoners per vierkante kilometer. Daar de oppervlakte van een gemeente constant is, is de karakteristiek van de evolutie en de dichtheid identiek.

Op de vooravond van de fusie in 1977 was Steenhuize-Wijnhuize een gemeente van middelmatige oppervlakte met een gemiddelde bevolkingsdichtheid.

Gemeente	Inwoners	Oppervlakte (km ²)	Dichtheid (inw./km ²)
Erwetegem	2503 (1961)	9,57	261,5
Ophasselt	1510	7,49	201,6
Sint-Antelinks	615	3,46	177,7
Sint -Lievens-Esse	2.134	11,68	182,7
Sint-Maria-Lierde	2.408	8,88	271,2
Steenhuize-Wijnhuize	1.592	7,49	212,5
Voorde	1.178	5,03	234,2

2. DE RECESSIE IN DE PERIODE 1960-1976

Het vlakke verloop van de bevolkingsevolutie in de hedendaagse tijden vond zijn verklaring in meerdere oorzaken: epidemieën en oorlogen remden de normale volkstoeename.

Niettegenstaande de gunstige economische vooruitgang vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw stelt men te Steenhuize-Wijnhuize toch een verdere daling van de bevolking vast.

Nataliteit en mortaliteit

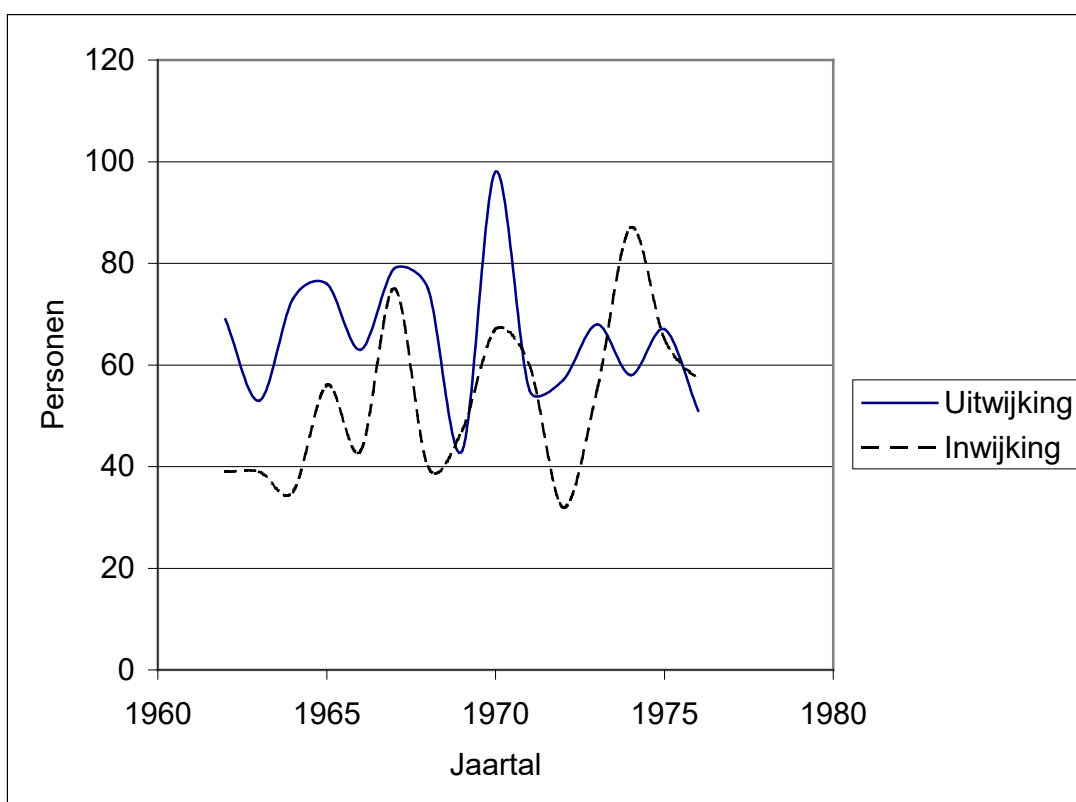
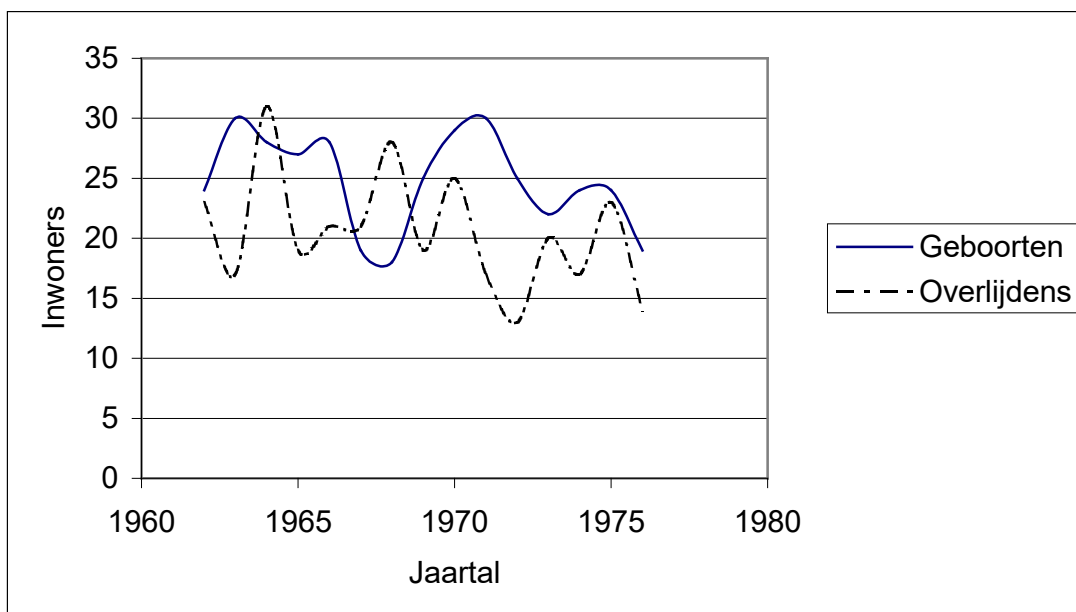
Jaartal	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Geboorten	24	30	28	27	28	19	18	25	29	30	25	22	24	24	19
Overlijdens	23	17	31	19	21	21	28	19	25	17	13	20	17	23	14

In de beschouwde periode werden 372 kinderen geboren. In diezelfde periode telde men 308 overledenen. De bevolkingstoeename bedroeg: $+372 - 308 = +64$ inwoners.

Inwijking en uitwijking

Jaartal	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Uitwijking	69	53	73	76	63	79	75	43	99	55	57	68	58	67	52
Inwijking	39	39	35	56	43	75	40	47	67	60	32	55	87	65	57

¹ H.J. Herpelinck, *Heren en prinses te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 86 voetnota 4.

In de beschouwde periode weken 985 inwoners uit, terwijl in diezelfde tijdspanne 797 personen in Steenhuize-Wijnhuize kwamen wonen¹. De bevolkingsafname bedroeg: $-985 + 797 = -188$ inwoners. Het zijn voornamelijk de jonge gezinnen die het dorp verlaten.

Men stelt vast dat in 14 jaar tijd de bevolking met $-188 + 64 = -124$ inwoners was gedaald. Dit stelt over de beschouwde periode een procentuele vermindering van $124/1650 = 7,5\%$.

¹ Nationaal Instituut voor de Statistiek, Brussel.

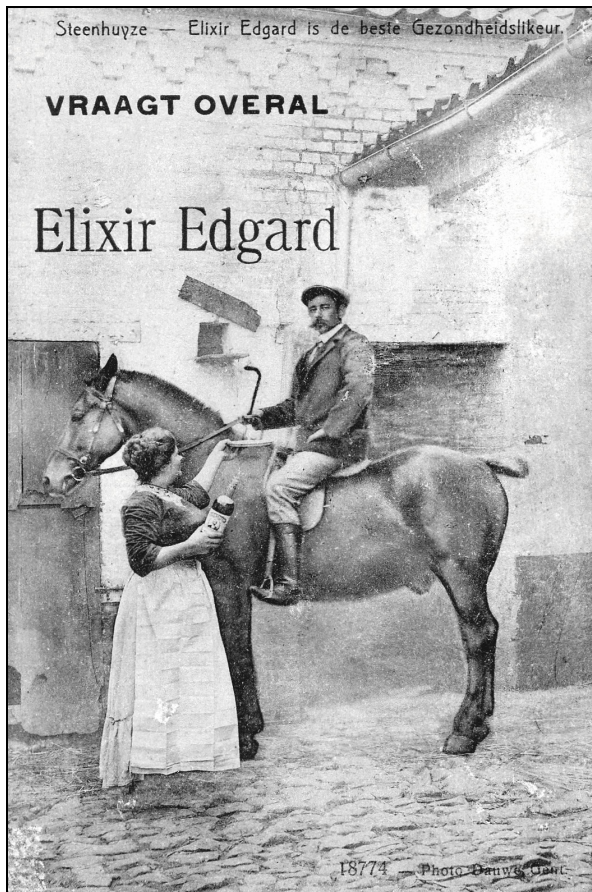

Steenhuyse: Kerk en Dorp
(Prentkaarten Nels, Bruxelles. Zwart-wit opnamen met de hand ingekleurd, uitgegeven begin 1900)

achterkant

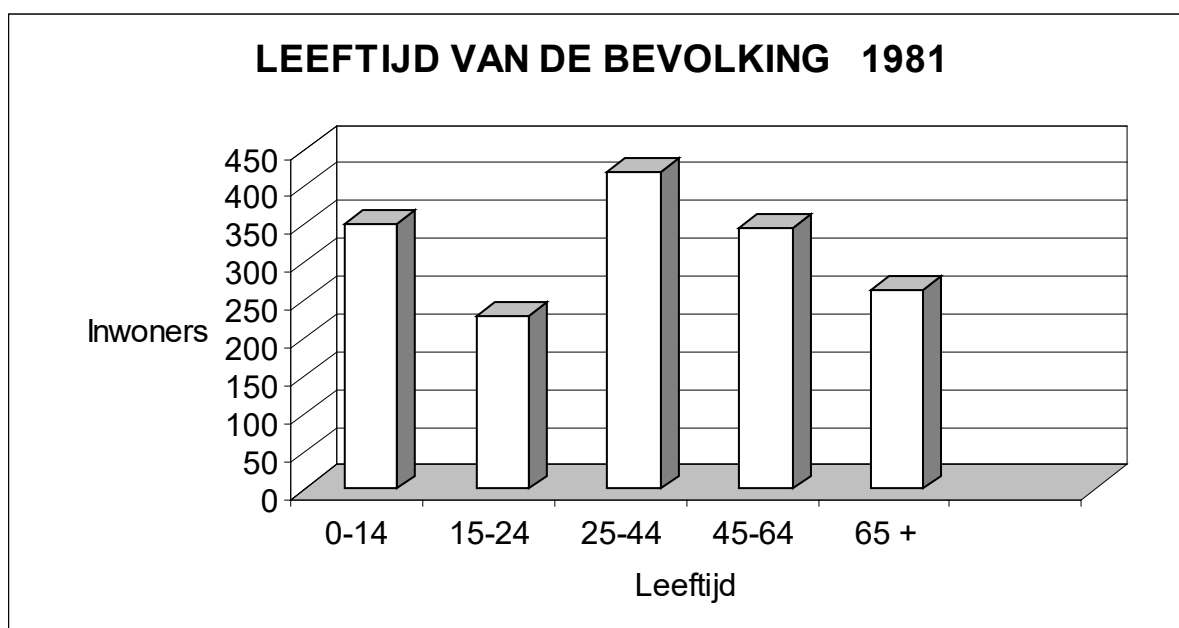
***Steenhuyze — Elixir Edgard is de beste
Gezondheidslikeur. Vraagt overal
ELIXIR EDGARD. (Fotoprentkaart
18774 — Photo Dauwe, Gent)***

***BERNARD DESMET, (Nare Klodde)
Musicien à Steenhuyze-Wijnhuyze,
Flandre Orientale. (Fotoprentkaart
Phototypie Préaux, Ghlin)***

***BERNARD DESMET, Musicien à Steenhuyze-Wijnhuyze
Flandre Orientale***

achterkant

Indeling van de bevolking naar leeftijd, anno 1981

Leeftijd	0-14	15-24	25-44	45-64	65 +
Inwoners	350	228	420	346	264

BESLUIT

De evolutie van de bevolking in de vrijheerlijkheid Steenhuyse (Ancien Régime) volgt grotendeels de algemene trend, gangbaar in het Land van Aalst.

In de hedendaagse tijden stagneert voor Steenhuize-Wijnhuize deze evolutie ingevolge tyfus (1843) en oorlog (1914-1918 en 1940 -1944). Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw daalt de bevolking door uitwijking: op de landbouw en enige kleine industrie na was er geen werkgelegenheid meer, waardoor de jonge bevolking het dorp verliet. Ook na de fusie had de deelgemeente een schrijnend gebrek aan jonge mensen (zie: Leeftijd van de bevolking in 1981). Arbeiders die in de gemeente bleven wonen, aanvaardden een langdurige verplaatsing naar- en van het werk: in 1970 pendelde 54,5 % van de beroepsbevolking¹.

De bevolkingsdichtheid, die vanaf 1900 bijna niet meer fluctueerde, bedroeg 212,5 inw./km². in 1976. Hiermee beklemtoont Steenhuize-Wijnhuize, gelegen aan de poort van de Vlaamse Ardennen, zijn sterk landelijk karakter. De gemeente is een oase van rust en groen in het zuiden van Oost-Vlaanderen.

¹ H. Hasquin, *Gemeenten van België*, Gemeentekrediet 1980, p. 1060.

STEENHUIZE-WIJNHUIZE ZENDT ZIJN ZONEN UIT

Op het “Hoekschen”, aan de oude Gentweg, vinden wij de roze getinte doening van de Meesters Lodewijk (1797-1875)¹ en Hubert De Deyn (1829-1904).

Meester HUBERT DE DEYN

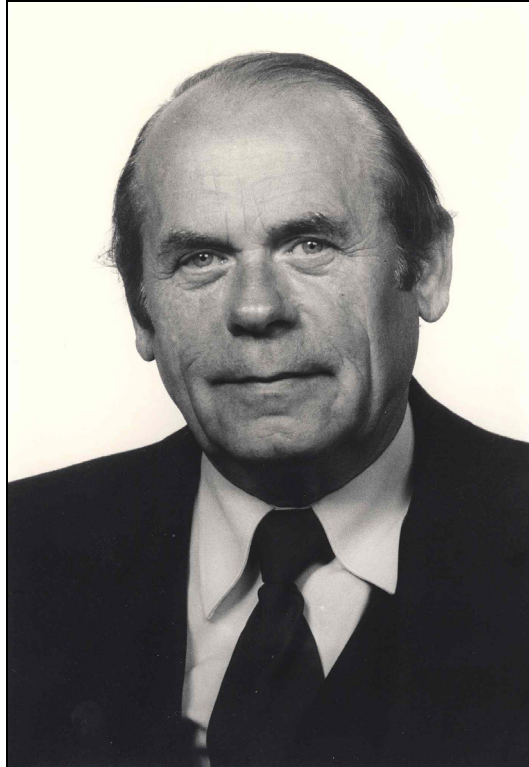

Meester Hubert De Deyn werd geboren te Steenhuize-Wijnhuize op 24 september 1829. Hij was advocaat aan het Hof van Beroep te Gent, Provinciaal raadslid van Oost-Vlaanderen, Ridder in de Leopoldsorde, “*vereremerkt*” met het Burgerlijk Kruis 1ste klas. Hij overleed te Steenhuize-Wijnhuize op 5 februari 1904.

---

¹ H.J. Herpelinck , *Heren en prinsen te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 101.

Ondernemer CAMILLE VAN WAEYENBERGE

Begin 1981 werkte Camille Van Waeyenberge aan een lezing getiteld “Nieuw exportbeleid voor landbouwproducten”, voor een studiedag aan de Gentse universiteit. Hij sprak over zijn ervaringen met handel in grote markten zoals de VS, Canada en de EEG. De lezing hield hij niet meer zelf. Hij overleed enkele maanden later op negenenzestig jarige leeftijd. Europese collega’s herdachten hem als “één der stichters van de melkpoederhandel en een spilfiguur in de industrie.”

Van Waeyenberge vond dat Vlaamse handelaars niet te honkvast mochten blijven: “Wij moeten overal in de wereld commerciële *goodwill* en traditie opbouwen, van degelijkheid, vertrouwen en sobere levenswijze, van blijvende zorg om de belangen van leverancier en klant. Dit brengt de handel op hetzelfde niveau van productiviteit als alle andere menselijke economische bedrijvigheden.” Zelf was hij op die manier koopman geweest.

Camille Gaston Van Waeyenberge werd op 19 november 1911 in Steenhuize-Wijnhuize geboren als zesde kind in een gezin van elf. Zijn ouders waren eenvoudige handwerklieden die de streek tussen Zottegem, Ninove en Geraardsbergen nooit verlieten. “Blijf bij het gras” betekent in Steenhuize-Wijnhuize: vergeet de wortels niet. Van Waeyenberge vergat nooit zijn afkomst; meer nog, hij sprak er altijd met fierheid over.

In 1979 schreef hij: “Ik ben geboren en getogen in een dorp met een prinselijk verleden, in ‘t zuiden van ‘t Land van Aalst, helemaal in de Vlaamse Ardennen: Steenhuize,

een burcht op een beek.” Toen hij er kind was, telde het dorp “tweeduizend inwoners verdeeld over tweehonderdvijftig gezinnen met veel kinderen.” Handwerklieden en landbouwers maakten toen het gros van de bevolking uit. Ook pachters, landbouwers die ‘boer’ als eretitel voerden, en handelaars stonden hoger op de sociale ladder.

In het kasteel van Steenhuize rentenierde een Fransman. Twee van Van Waeyenberges zussen waren op het kasteel kinderoppas en zijn oudste broer was er tuinman. Toen het kasteel tientallen jaren later verkommerde, kocht Van Waeyenberge het met de wens het te restaureren. Zijn kinderen - hij en zijn echtgenote Julia Ennaert kregen er negen - hebben de restauratie voltooid.

Voor Van Waeyenberges voorouders die leefden van zelfstandige arbeid, bleef werken in loondienst of als bijverdienste geregeld aan de orde. In Steenhuize trokken Vlamingen voorgoed of tijdelijk naar steden, naar Wallonië en Noord - Frankrijk. Twee tantes van hem werkten als dienstbodes in Brussel. Vlamingen pendelden naar de Waalse steenkoolbekkens, waar hogere lonen te verdienen waren. De hoestende mijnwerkers van Steenhuize bleven tijdens de zondagsmis in het portaal. Van Waeyenberges grootmoeder vond dat beklagenswaardig en stuurde haar zonen August en Alfons Van Waeyenberge het kuipersvak in, naar het voorbeeld van hun vroeg overleden vader.

Camille Van Waeyenberges vader, August, huwde in 1901 met Febronie De Koker uit Sint-Lievens-Esse (HERZELE). August was tonnenmaker en secretaris van de kerkfabriek in Steenhuize. Hij had een verstandige vrouw die het huishouden leidde met strenge hand. Van Waeyenberges moeder verbleef twee keer als voedster bij een familie in Chimay. De oudere kinderen deden seizoenarbeid in Noord - Frankrijk.

Van Waeyenberge bezocht de moderne humaniora te Geraardsbergen en ging als enige van het gezin naar de universiteit. Het werd Gent, want dat was goedkoper, en landbouwingenieur, want hij was van landelijke afkomst. Nadien werd Camille twee jaar bestuurder van de coöperatieve melkerij van Lubbeek. Deze melkerij zocht een nieuwe leidende hand en Van Waeyenberge slaagde erin een verloren situatie in redding om te buigen. Hij kwam toen al in Brussel, waar Lubbeek onder zijn bestuur flessenmelk verkocht.

Na Lubbeek werd Van Waeyenberge assistent aan de Gentse universiteit, waar hij aan de basis lag van het proefzuivelstation van Melle. Hij werd er de eerste directeur. In Lubbeek had hij gezien hoe weinig kennis er bestond om melk te verduurzamen. Hij maakte studiereizen naar Nederland, Duitsland en Denemarken, waar hij de harde kaasbereiding leerde kennen als één van de oplossingen voor dit probleem. In Melle werd een proefinstallatie gebouwd en in 1939 was de eerste harde kaas gerijpt.

Tijdens de oorlog werd Van Waeyenberge te Gent docent voor het vak zuiveltechnologie. Ook werd hij gevraagd in Brussel om een bijdrage te leveren aan de voedselvoorziening. Dit weigerde hij, maar Brussel drong aan bij de Gentse universiteit en zo werd hij naast zijn taak te Gent onbezoldigd voorzitter van de afdeling “Zuivel, Vetten en Eieren” van de Nationale Landbouw - en Voedingscorporatie. Daar werd door Vlamingen en Franstaligen goed samengewerkt. Men tekende het zuivellandschap opnieuw voor een doelmatigere melkwinning: sommige melkerijen moesten verdwijnen, andere werden opgericht. Dit kon niet op ieders begrip rekenen.

Deze opdracht heeft Van Waeyenberges universitaire ambitie in de weg gestaan. Hij wilde professor worden, maar wegens het onderzoek naar zijn functie bij de Corporatie werd zijn professoraat te Gent in 1946 geschorst. Twee jaar later kon hij terugkomen, maar daar bedankte hij voor. In 1945 verkocht hij melkpoedermachines aan enkele Belgische zuivelfabrieken en leerde hen de technologie van het verpoederen. Weipoeder en later melkpoeder voerde hij uit naar Nederland: hij was ondernemer geworden.

Prof. MARCELIN RENAER

BIOGRAFIE

Marcelin Renaer werd geboren te Steenhuize-Wijnhuize op 16 november 1913. Hij was de enige zoon uit een landbouwersbedrijf dat door zijn ouders Hubert-Henri en Maria-Celina Renaer (zijn vaders' echte nicht) werd uitgebaat aan het einde van de Bergestraat.

Als "primus perpetuum" voltooide hij in 1931 zijn middelbare studies aan het St.-Catharina college te Geraardsbergen. Tot 1938 studeerde hij geneeskunde aan de Katholieke Universiteit van Leuven, waar hij promoveerde met de grootste onderscheiding. Van 1938 tot 1940 vervulde hij zijn legerdienst in het militair hospitaal te Leuven en tot 1948 bleef hij assistent van Prof. J. Schockaert.

Renaer werd in 1948 tot docent benoemd en was van 1955 tot 1983 hoogleraar aan de Katholieke Leuvense Universiteit.

Marcelin Renaer huwde op 15 augustus 1944 te Dendermonde met Marguerite Cooreman, aldaar geboren op 16 mei 1922. Uit het huwelijk sproten 4 kinderen:

Renaer Patrick, geboren te Leuven op 1 juni 1945.

Renaer Ann, geboren te Leuven op 4 september 1946.

Renaer Marc, geboren te Leuven op 4 januari 1949.

Renaer Martine, geboren te Leuven op 20 december 1949.

Prof. M. Renaer overleed te Leuven op 26 juli 2006.

BIBLIOGRAFIE¹

- M. Renaer, *Het ijzermetabolisme bij de zwangere vrouw*, Brussel 1942.
- M. Renaer & Joseph Schockaert, *La biennorragie chez la femme*, Louvain 1943.
- M. Renaer, *Het ijzermetabolisme bij moeder en kind*, Antwerpen 1945.
- M. Renaer, *De rol van de verloskundigen in de strijd tegen de mortinataliteit en de pasgeborenensterfte*, Verviers 1948.
- M. Renaer & Joseph Schockaert, *La leucorrhée*, Leuven 1948.
- M. Renaer, *Les responsabilités de l'obstétricien dans la lutte contre la mortalité et la mortalité néonatale*, Louvain 1950.
- M. Renaer & Joseph Schockaert, *Bijdragen tot de studie van de pijn in de gynaecologische kliniek*, Brussel 1952.
- M. Renaer, *Bijdragen tot de studie van de pijn in de gynaecologische praktijk*, Brussel 1955.
- Lodewijk Janssens, Albert Krielemans & M. Renaer, *Huwelijk en gezin*², Leuven 1955.
- J. V. Joossens & M. Renaer, *Theoretische en praktische beschouwingen over pariëtale pijn*, Brussel 1957.
- G. Buyse, Lodewijk Janssens & M. Renaer, *Geboorteregeling: technische, psychologische en morele aspecten*, Leuven 1968.
- P. Nijs, M. Renaer, H. Van Lier & Antoon Vergote, *Liefde en seksualiteit*³, Tielt 1970.
- G. Buyse, L. Janssens & M. Renaer, *Geboorteregeling: biologische, psychologische en morele aspecten*, Leuven 1970.
- J. Callaerts & M. Renaer, *Dystocie*, Leuven 1971.
- M. Renaer, *Chronische pijn in de gynaecologische praktijk*, Leiden 1971.
- M. Renaer, *Gynaecologie*, Leuven 1972.
- M. Renaer, *Gynaecologische endocrinologie*, Leuven 1972.
- M. Renaer, *De problematiek van de anticonceptie*, Leuven 1974.
- R. Dierkens, Victor Heylen & M. Renaer, *Geneeskundige deontologie*, Leuven 1978.
- L. Janssens, Piet Nijs & M. Renaer, *Problemen in verband met geboorteregeling*, Leuven 1980.
- Jacqueline Dana, Sylvie Marion, M. Renaer & C. Van den Broeck, *Negen maanden blij*, Tielt 1981.
- M. Renaer, *Chronic pelvic pain in women*, Berlijn 1981.
- R. Dierkens, Victor Heylen & M. Renaer, *Geneeskundige deontologie*, Leuven 1982.
- M. Renaer, *Omtrent abortus: de waarde van een mens in wording*, Leuven 1984.
- Jacqueline Bande-Knops, Roger Dillemans & M. Renaer, *Wegwijs gezondheid*⁴, Leuven 1985.
- M. Renaer, *Beschouwingen in verband met de evolutie van perinatale mortaliteit tijdens de laatste 25 jaren*, Brussel 1985.
- Bert Croux, Jan Kerkhofs, M. Renaer & P. Schotsmans, *Bio-ethische problemen in Vlaanderen en in West-Europa*, Brussel 1985.
- M. Renaer, *Beschouwingen over onderwijs en vorming in de ethiek van de gezondheidszorg in België*, Brussel 1995.
- M. Renaer, *Kritische beschouwingen over geneeskunde en gezondheidszorg*, Leuven 2000.
- M. Renaer, *Over de behandeling der normale stuitligging*.

---

¹ Katholieke Universiteit Leuven, Centrale Bibliotheek.

Prof. Renaer is ook auteur van 175 publicaties, voornamelijk in verband met genecologie.

² Meerdere heruitgaven.

³ Meerdere heruitgaven.

⁴ Meerdere heruitgaven.

**Senator en burgemeester
MARCEL VAN DAELE**

Dhr. M. Van Daele, burgemeester van HERZELE (1983 – 1994)

achterkant

Dhr. Marcel Van Daele werd geboren te Steenhuize-Wijnhuize op 23 maart 1937.

De oorlogsjaren 1940-1944 hebben op de jonge Van Daele een diepe indruk nagelaten. De roep naar een betere wereld heeft in hem, reeds heel vroeg, een sterke sociale bewogenheid gewekt. Hier ligt de kern van zijn levenslange inzet voor zijn onmiddellijke leefomgeving: zijn geliefd Steenhuize-Wijnhuize en de fusie HERZELE die hem nauw aan het hart ligt. Van Daele heeft een “humane levenshouding” altijd naar voor geschoven.

Na zijn humaniora voltooide Marcel zijn studies aan de Hogeschool te Gent. *“Ondertussen had ik Simona Schotte, een meisje van Steenhuize, leren kennen waar ik op 2 juli 1962 mee getrouwd ben. Wij zijn direct in mijn geboortehuis aan de Krommestraat gaan wonen. De kantwerksters zaten bij goed weer buiten te werken en de kleine meisjes kwamen aan de bosrand van het kasteel nog altijd beukennotjes zoeken om er een halssnoer van te maken”.*

Zijn schoonvader René Schotte, gemeenteraadslid, bracht Marcel met de politiek in contact. Vanaf 1 januari 1970 tot 31 december 1976 was M. Van Daele gemeenteraadslid van Steenhuize-Wijnhuize. *“De fusies van gemeenten hing toen in de lucht en ik stelde mij weer kandidaat bij de gemeenteraadsverkiezingen van het gefusioneerde HERZELE. Als kandidaat op de senaatslijst voor de nationale verkiezingen werd ik senator verkozen en legde de eed af op 17 november 1981. Nadien werd ik nationaal gecoöpteerd senator. Van 1983 tot 1994 was ik burgemeester van HERZELE en nu (anno 2006) ben ik nog gemeenteraadslid”.*

Onder M. Van Daele werd de spoedprocedure gestart tot de herwaardering en de klassering van de dorpskom te Steenhuize met de kerk, waarvan de bouwwijze aansluit bij de neoklassiek, en het 17de eeuwse kasteel.

“De kerk van Steenhuize was dringend aan herstel toe: de glasramen waren los gekomen, de voegen tussen de bakstenen waren grotendeels verpulverd, de lediaanse steen (hier zegt men Balegemse steen) van de kerktoren was verweerd. De schaliën van de spitse toren vielen naar beneden en betekenden een reëel gevaar voor de kerkgangers”. Burgemeester Van Daele en zijn gemeentebestuur zorgden ervoor dat “de kerk in korte tijd weer een goed bedehuis was”.

Baron Piet Van Waeyenberge deed zijn uiterste best om het historische prinsenkasteel en zijn onmiddellijke omgeving voor het nageslacht te bewaren.

Eindelijk werd bij besluit van 12 juni 1986 de dorpskom van Steenhuize als dorpsgezicht geklasseerd. *“Ik denk dat de resultaten gezien mogen worden”.*

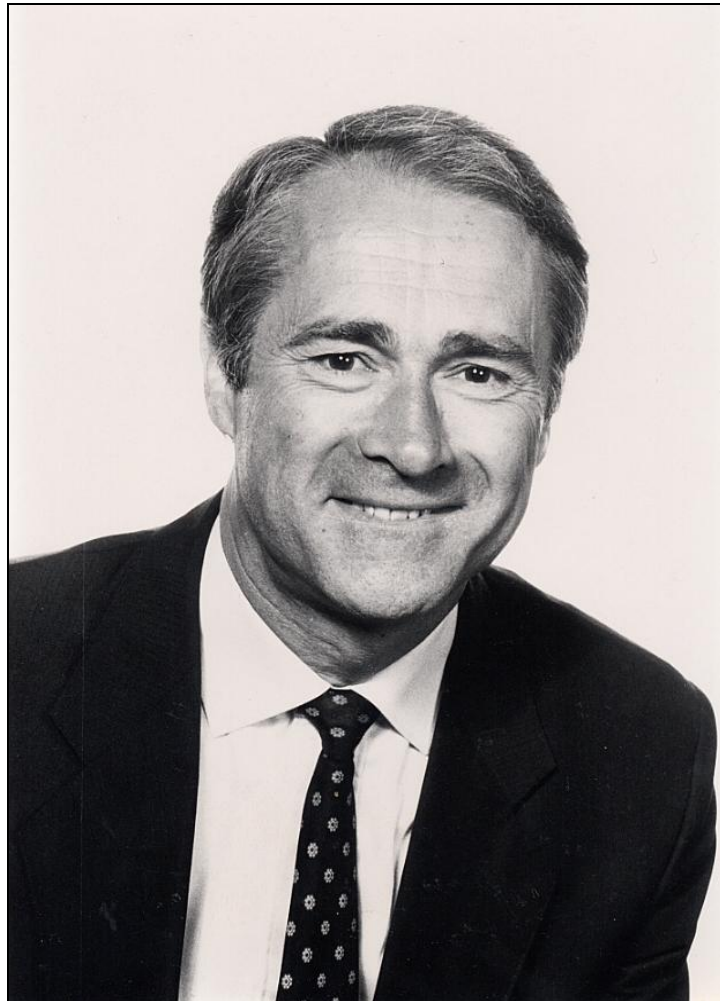
Ook de steeds wederkerende waterellende aan de Kasteelbeek, in het midden van de dorpskom, werd door Van Daele aangepakt: *“De oude ronde buizen met een doorsnede van 1 m. werden vervangen door buizen met een rechthoekige doorsnede van 1 x 1,25 m., waardoor de afwatering sneller kon verlopen. Dat was een grote stap in de goede richting”.*

Steenhuize was onder burgemeester Van Daele van de waterellende verlost en de Dorpskern bood een prachtige aanblik. Naar het voorbeeld van Steenhuize konden nu ook de andere dorpskernen aangepast worden.

Dhr. M. Van Daele werkt onvermoeibaar verder aan zijn bewonderenswaardig leven van inzet en sociale bewogenheid. Die inzet als gemeenteraadslid en zijn ten dienste staan voor

de kleine man ..... is een levensvisie die ver boven onze tijdsgeest uitstijgt. *“Wat zei vader zaliger mij ook weer: Doe wel en zie niet om”*.

Prof. dr. ROBERT VAN HOOLAND

Dhr. Bob Van Hooland werd geboren te Steenhuize-Wijnhuize op 27 april 1937.

Na de Grieks – Latijnse humaniora aan het St.-Catharina college te Geraardsbergen (1954) promoveerde hij aan de Rijksuniversiteit te Gent tot licentiaat in de bestuurswetenschappen (1958). Hij behaalde in 1963 de titel van “Master in Public Administration” aan de Harvard University (VSA) en doctorerde in de bestuurswetenschappen (1969) aan de RUG.

Dhr. Bob Van Hooland huwde te Gent op 8 augustus 1962 met Lea Meneve en uit het huwelijk werden drie kinderen geboren: Bart, Tine en Hans, en vooralsnog 7 kleinzonen.

LOOPBAAN

Sedert 1961 leidde Van Hooland aan de “VLERICK school” een honderdtal vormings- en vervolmakingsseminaries in management. Deze waren bestemd voor bestuurders en leidinggevende ambtenaren van alle bestuursniveaus.

Vanaf 1970 trad hij op als managementconsultant voor verschillende overheidsdiensten en non profit organisaties. Zo deed hij o.a. de totale herstructurering van het Belgisch Rekenhof (1970-1974). Verder was hij actief voor Familiehulp, zes medisch pedagogische instituten, het Ministerie van Sociale Zaken, het Ministerie van Financiën, de Vlaamse Milieumaatschappij, de provincie West-Vlaanderen, de steden Aalst, Antwerpen, Brugge, Gent e.a.

Hij deed onderzoek naar – en publiceerde over het beheer en het beleid van onze lokale besturen, de beleidsvoering door de Vlaamse Gemeenschap¹, de verloning in de overheidssector, het justitieel en strategisch management en organisatieontwikkeling.

Dhr. Van Hooland doceerde bestuurskunde en beleidswetenschappen aan de RUG (1980-2002), het Europa College te Brugge (1979-1985) en de Hogeschool voor Bestuurs- en Handelswetenschappen te Brussel (1975-1991).

POLITIEK EN BESTUUR

Bob Van Hooland is naast een wetenschappelijke waarde ook een sociaal gedreven mens:

- eerste schepen van St.-Martens-Latem (1977-1980)
- burgemeester van St.-Martens-Latem (1980-2000)
- senator en Vlaams volksvertegenwoordiger VU – Vlaamse Vrije Democraten (1987-1995)
- partner aan de Vlerickschool
- bestuurder van de RUG (1996-2000)
- is en/of was bestuurder van npo's zoals CIBE², BIBW³, TMVW⁴, VIBB⁵.
- gemeenteraadslid van St.-Martens-Latem (1977- .....).

BIBLIOGRAFIE

B. Van Hooland, *Nieuw publiek management: van Bestuurskunde tot Copernicus*, Gent 2003.

B. Van Hooland, *De bestuurlijke organisatie –adviesfunctie en de hervorming van de Belgische rijksadministratie*, SPSO-RUG, 1969.

B. Van Hooland, P. Dejaegere, *Het verloningsbeleid in de Belgische overheidssector*, Gent 1991.

---

¹ FKFO : Fonds voor Kollektief Fundamenteel Onderzoek.

² CIBE : Centrum voor Overheidscommunicatie vzw.

³ BIBW : Belgisch Instituut voor Bestuurswetenschappen.

⁴ TMVW: Tussengemeentelijke Maatschappij der Vlaanderen voor Watervoorziening.

⁵ VIBB4 : Vlaams Instituut voor Bestuurswetenschappen en Bestuurskunde.

STEENHUIZE-WIJNHUIZE DEELGEMEENTE VAN HERZELE

Herzele burcht – Opname: 2005 (GNU Free Documentation License)

Het K.B. van 17 september 1975 regelde de fusie der gemeenten over het totale Belgische grondgebied¹, wat de grootste operatie sinds de val van het Ancien Regime betekende. Rondom het midden van de 20ste eeuw waren sommige gemeenten op sterven na dood, voort ploeterend in tal van financiële problemen. M. Foulon en M. Poulain schreven² : “ Het lag in de eerste plaats in de bedoeling van de wetgever om via de fusies de levensvatbaarheid te verzekeren van iedere nieuwe entiteit door een voldoende aantal inwoners en de aangepaste oppervlakte en financiële mogelijkheden. De criteria van hergroepering hebben dan ook betrekking op de verdeling van de dicht bevolkte plaatsen, op aardrijkskundige factoren zoals

---

¹ Het voorstel van het gemeentebestuur van Steenhuize-Wijnhuize van 5 februari 1975 betreffende de fusie van Steenhuize-Wijnhuize, Sint-Lievens-Esse, Sint-Antelinks en Ophasselt werd niet aangenomen. Het voorzag in een nieuwe gemeente van 5.877 inwoners met een oppervlakte van 3.014 ha. Steenhuize-Wijnhuize werd hier uiteraard als pilootgemeente voorgedragen.

² M. Foulon & M. Poulain, *Répertoire historique des communes belges de 1831 à nos jours*, Université catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve 1981.

de afstand, verbindingswegen, vervoermiddelen, de locatie van diensten en industriële zones, evenals op de verwantschap tussen de desbetreffende bevolkingsgroepen”.

In uitvoering van genoemd K.B fuseerden Borsbeke, Herzele, Hillegem, Ressegem, Sint-Antelinks, Sint-Lievens-Esse, Steenhuize-Wijnhuize en Woubrechtgem met elkaar onder de naam HERZELE. Steenhuize-Wijnhuize heeft als zelfstandige gemeente dus geen twee eeuwen bestaan.

Burgemeester M. Van Daele schreef: *“Steenhuize-Wijnhuize is een parel in de kroon van HERZELE. Het is het mooiste eerbetoon dat ik U, mijn geliefd dorp, kan geven”*.

BIJLAGE 1

J.B. D' HANE - STEENHUYSE

Jean-Baptiste, comte d'Hane -Steenhuyse, seigneur de la principauté de Steenhuyse, intendant de la Flandre-Orientale en 1814 et 1815, chambellan de S.M. le roi des Pays-Bas, membre de la première chambre des Etats généraux et de l'ordre équestre de la Flandre-Orientale, chevalier de l'ordre du lion néerlandais, etc ... Ce digne gentilhomme, arrêté comme ôtage lors de l'entrée des Français en Belgique, en 1794, et enfermé au Temple, à Paris, vit par suite de cette persécution, s'accroître encore la considération et l'estime qui s'étaient attachées déjà à sa personne. Il eut l'honneur insigne de recevoir sous son toit, en 1811, le roi et la reine de Westphalie, et, en 1814, l'empereur de toutes les Russies. En 1815, son magnifique hôtel devint la résidence royale de la cour de France. Louis XVIII, contraint de regagner pour la seconde fois la terre d'exil, accepta l'hospitalité que le comte d'Hane- Steenhuyse lui avait si courageusement offerte, et il vécut dans sa demeure depuis le 19 mars 1815 jusqu'à ce qu'il eût appris que la couronne de saint Louis lui était rendue. Pendant toute la durée des cent jours, M. le comte d'Hane- Steenhuyse, comblé des plus délicates attentions du roi, du comte d'Artois, depuis Charles X, du duc de Berry, vécut dans la plus grande intimité avec des hommes illustres qui s'étaient faits les champions de la légitimité, tels que MM. le prince de Talleyrand, le vicomte de Chateaubriand, les ducs de Noailles, de Duras, de Blacas, de Feltre, Lally-Tollendal, etc., ainsi qu'avec d'illustres étrangers qui s'empressaient autour du monarque, et au nombre desquels le duc de Wellington doit être placé en première ligne. Il voyait aussi assidûment MM. Guizot et Bertin, qui partageaient avec Chateaubriand et Lally-Tollendal la rédaction du *Moniteur de Gand*, feuille célèbre, inspirée par le roi lui-même et imprimée aux frais de la cour. A la table du roi, M. le comte d'Hane- Steenhuyse avait le pas sur l'héritier de la couronne royale, et quoique sa modestie eût à souffrir de cette décision, il ne put la faire changer, Sa Majesté Louis XVIII voulant témoigner par là toute son estime envers celui qui l'honorait plus dans l'exil qu'il ne l'avait honoré sur le trône de Henri IV et de Louis le Grand. Louis XVIII honora toujours le comte d'Hane- Steenhuyse d'une affection toute particulière, et les riches présents qu'il lui adressa, à son retour en France, ne lui parurent pas suffire pour remplir les obligations qu'il avait contractées envers lui.

En 1816 et en 1818, le roi Guillaume I des Pays-Bas, et en 1818, le prince d'Orange, depuis Guillaume II, reçurent également l'hospitalité chez M. le comte d'Hane- Steenhuyse, de sorte qu'il eut l'honneur d'être l'hôte de la plupart des souverains qui, de son temps, ont séjourné dans la ville de Gand.

M. le comte J. B. D'Hane- Steenhuyse, né à Gand le 24 août 1757 et baptisé à l'église de Saint -Martin, mourut le 17 janvier 1826 dans la même ville, où il avait épousé, à l'église Notre-Dame, le 29 août 1783, Marie Madeleine Isabelle Rodriguez de Evora y Vega, née le 1er novembre 1760, décédée au château de Leeuwerghem le 11 juillet 1842, fille unique d'Emmanuel Joseph Antoine, marquis de Rodés, baron de Berleghem, souverain-panetier héréditaire de Flandre, et d'Isabelle Catherine Rose Maelcamp.

BIJLAGE 2

DE FUSIE STEENHUIZE-WIJNHUIZE

In het Ancien Régime hadden Wijnhuize en Steenhuize geen banden met elkaar: Steenhuize was een prinsdom met eigen privileges, Wijnhuize was één van de dorpen van het Land en de Vrije Eigendom van Zottegem.

Geestelijk werd Wijnhuize¹ nog verder opgedeeld in Groot Wijnhuize dat bij de parochie van St.-Lievens-Esse hoorde en Klein Wijnhuize dat bij de parochie Steenhuize hoorde.

STEENHUIZE EN WIJNHUIZE WORDEN BURGERLIJK ÉÉN GEMEENTE

Ten laatste vanaf 7 september 1794 ressorteerde Steenhuize onder de Administratie van het Land van Aalst. Op 13 februari 1796 werd Steenhuize ingedeeld bij het kanton Ninove. Omstreeks die tijd werd Wijnhuize (dat eerder tot het Land van Zottegem behoorde) bij Steenhuize gevoegd.

De inwoners van Klein Wijnhuize behoorden vanaf dan zowel burgerlijk als geestelijk tot Steenhuize. De inwoners van Groot Wijnhuize behoorden evenwel burgerlijk tot Steenhuize, maar bleven geestelijk bij de parochie Sint-Lievens-Esse.

ALLERHANDE MOEILIKHEDEN

De nieuwe situatie riep grote weerstand op en in 1798 stak een massale misnoegdheid overal de kop op: “*la commune de Wijnhuize faisant partie du pays de Sotteghem*” was een gehucht van Steenhuize geworden. Daarenboven werd het gehucht Wijnhuize door Steenhuize volledig verwaarloosd. Een zekere Lieven De Vriese vroeg de terugkeer van Wijnhuize als onafhankelijke gemeente naar het kanton Zottegem². Maar de Fransen hadden weinig oren naar de petitie van “*enkele ingezetenen*” van Wijnhuize.

Andere inwoners vonden de fusie met Steenhuize best aanvaardbaar. Het was vooral onder de impuls van de familie Van Ruyskensvelde dat dit standpunt verdedigd werd³: “*Wij verclaeren en attesteeren ons te vergenoegen met de unie aan Steenhuysen ende rejeteeren mits dezen als ter contrarien gedaen, de opstellen door den Borger Livinus De Vriese als zijnde bij de misleydinge van ditto De Vriese daartoe bedriegelyck aangewend...*”.

In 1804 vroegen meerdere inwoners van Groot Wijnhuize de vereniging met Sint-Lievens-Esse om aldus een gelijkvormigheid te bekomen tussen de wereldlijke en de geestelijke realiteit. De Fransen moesten vaststellen dat de jarenlange aanslepende problemen de verhoudingen tussen Steenhuize en Wijnhuize steeds meer en meer verzuurden: alles werd nu in het werk gesteld om een duurzame oplossing te vinden.

---

¹ H.J. Herpinck, *Heren en prinses te Steenhuyse*, Steenhuize 2004/2006, p. 89.

² Sotteghem, 6 Ventose, An 6 de la République: Observations faites par l'Administration municipales du Canton de Sotteghem sur la petition des habitants de l'enclavement de Wijnhuize à l'Administration Centrale de l'Escaut, pour servir d'avis sur la dite petition.

³ Atteste als naer rechte gezamentlijk onderteekent den twelfsten Ventose, sesde jaer der Franse Republiek en den tweeden Meerte 1798 Ouden Stijle.

STEENHUIZE EN WIJNHUIZE BROEDERLIJK SAMEN

L'An mil huit cent six, le dix février.

Le conseil municipal de la Commune de Steenhuijsse convoqué sous la présidence de Mr. le Maire de la dite commune, ne vertu de la lettre de Mr. le Sous Préfet de l'arrondissement d'Audenarde en date du 5 Octobre, délibérant sur les limitations de la Commune d'Essche St.-Lievin avec celle de Steenhuijsse-Wijnhuise, se sont convaincus que le Grand Wijnhuise a depuis environs dix ans fait partie de la Commune de Steenhuijsse et jamais de celle d'Essche St.- Lieven, vu qu 'autrefois elle était réunie à la mairie ou franchise de Sottegem, désirant que pour l'avenir elle reste réunie à la prédite Commune de Steenhuijsse à cause qu'il n'existe qu'un seul état indicatif pour Steenhuijsse-Wijnhuise ce qui a occasionné beaucoup de frais.

Fait en seance du Conseil Municipal, le jour et an que dessus.

F. Van Den Bossche, maire.

F. F. Uytersport

A. De Braeckelee

K. Van Ruyskensvelde

Pieter Schollaert

L. Eeckhoudt

Bernardus Frederick

David Francq

BIJLAGE 3: OORLOG EN VREDE

Gelijk het den Heere behaagde, zoo is het
geschied. de naam des Heeren weze gebenedijd.
Job. I 21.

BID VOOR DE ZIEL

VAN DEN HEER

Philemon-J.-B.-Jozef FIERENS

Soldaat bij het 1^e Linieregiment
3^e Bat , 10^e Comp.

geboren te Brussel den 19 Maart 1894, gevallen
op 't veld van eer te Nieuwpoort den 3^e Septem-
ber 1918 en overleden in het hospitaal van De
Panne den 6 September, voorzien van de HH.
Sacramenten der stervenden.

Hij was een soldaat die zijn Vaderland diende
met eer, fierheid en overschrokken moed. Tot
drijmaal toe gekwetst viel hij doodelijk gewond ;
hij werd ter verzorging naar het hospitaal over-
gebracht Slechts drij dagen nadien stierf hij na
eerst gebiecht, gecommuniceerd en het H.
Oliesel ontvangen te hebben.

Bedroefde Ouders, Broeders en Zuster, hard
is de slag die U allen treft : uw zoon en broeder
heeft zich thans opgeofferd uit plicht en uit liefde
voor zijn Vaderland ; hij is gestorven verre van
U, maar toch verlangde hij zoo vurig U nog eens
te mogen zien want hij beminde U teeder. Beweent
hem toch niet zooals dezen die geene hoop hebben.
Reeds heeft de Heer zijne dapperheid en hel-
denmoed bekroond en hem ontvangen in zijnen
schoonen hemel, waar hij voor U allen zal blijven
bidden

H. Jozef patroon der goede dood bid voor
ons H. Barbara, bid voor ons.

Lees de 4 akten voor den afgestorvenen soldaat.

Drukkerij Paelman, Brussel

Gedachtenisprentje van Philemon Fierens

Gevallen te Nieuwpoort op 3 september 1918

Overleden in het hospitaal van De Panne op 6 september 1918

BID VOOR DE ZIEL

ENTLASSUNGSSCHEIN

BEWIJS VAN ONTSLAG — CERTIFICAT

Der belgische Kriegsgefangene..... 50 331 B.....

Name: Deroeck, Gaston.....

ist auf Befehl des Oberkommandos der Wehrmacht in seine Heimat entlassen.

Wohnsitz (woonplaats, domicile): Weenhuyse/Ost-Flandern

Beruf (beroep, profession): Bauer.....

Der Entlassene ist angewiesen, sich in seinem Wohnsitz sofort bei der Ortspolizeibehörde zurückzumelden, an seine Arbeitsstelle zurückzukehren, sich jeder feindseligen Handlung gegen Deutschland und die deutsche Wehrmacht zu enthalten und die noch in seinem Besitz befindlichen Bekleidungs- und Ausrüstungsstücke des belgischen Heeres sofort bei der Polizeibehörde seines Wohnsitzes abzugeben.

De ontslagene is aangewezen zich in zijn woonplaats onmiddellijk op het Politiebureau terug te melden, zijn werkplaats weer op te zoeken, zich iedere vijandelijke actie tegen Duitsland en de Duitse weermacht te onthouden en de in zijn bezit zijnde militaire kleding en stukken van uitrusting van het Belgische leger spoedig op het Politiebureau van zijn woonplaats in te leveren.

Le renvoyé est obligé de se présenter tout de suite auprès de la police de son domicile, de retourner à l'emplacement où il travaillait avant la guerre, de s'abstenir de toute action dirigée contre l'Allemagne et les autorités militaires et de rendre immédiatement auprès de la police de son domicile les vêtements et équipements militaires de l'armée belge encore en sa possession.

Stalagack....., den..... Januar..... 1940

Kommandantur Stalag I A
Oflag.....

Gastone
Oberst u. Kommandant

5576 40 2 D

Gaston De Roeck – Bewijs van ontslag uit het werkkamp Stalag 1 A

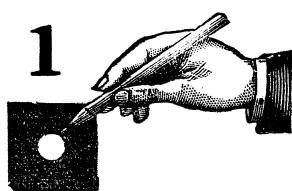
BIJLAGE 4: DE VERKIEZINGEN VAN 12 OKTOBER 1958

HOE Kiest MEN GOED ?

ONDER N° 1 Kiest MEN !

ONDER N° 1 WINT MEN !

**De winnende ploeg Haeltermán stelt U zijn
kandidatenlijst voor !**

1	2																																						
<table border="1"><tr><td>Haeltermán Edm.-Gaston</td><td>☐</td></tr><tr><td>DE MULDER Hector</td><td>☐</td></tr><tr><td>VAN DEN NOORTGATE Fr.-Achiél</td><td>☐</td></tr><tr><td>HERREGODS Jules</td><td>☐</td></tr><tr><td>KIEKENS Prosper</td><td>☐</td></tr><tr><td>HAEGEMAN D.-Denis</td><td>☐</td></tr><tr><td>DE BEER René</td><td>☐</td></tr><tr><td>DE VUYST Hector</td><td>☐</td></tr><tr><td>SCHOTTE René</td><td>☐</td></tr></table>	Haeltermán Edm.-Gaston	☐	DE MULDER Hector	☐	VAN DEN NOORTGATE Fr.-Achiél	☐	HERREGODS Jules	☐	KIEKENS Prosper	☐	HAEGEMAN D.-Denis	☐	DE BEER René	☐	DE VUYST Hector	☐	SCHOTTE René	☐	<table border="1"><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr><tr><td></td><td>☐</td></tr></table>		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐
Haeltermán Edm.-Gaston	☐																																						
DE MULDER Hector	☐																																						
VAN DEN NOORTGATE Fr.-Achiél	☐																																						
HERREGODS Jules	☐																																						
KIEKENS Prosper	☐																																						
HAEGEMAN D.-Denis	☐																																						
DE BEER René	☐																																						
DE VUYST Hector	☐																																						
SCHOTTE René	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						
	☐																																						

OPGELET! Stemt nooit op de twee lijsten!

Kandidaten van de tegenpartij raden U aan « voor ons » te stemmen
en terzelfdertijd aan hen eens te denken! **DOET DAT NIET! HET
ZIJN VERLOREN STEMME!!**

**STEMT ALLÉÉN achter de naam van Uw
kandidaten op LIJST Nr 1**

VERKIEZINGSBLAD —
Gemeenteraadsverkiezingen van 12 oktober 1958.
Drukk. M. Haverbeke, Ninove.

Stem onder Nr 2

N° 2

Voor :

Verdraagzaamheid

Verzoening

Vrijheid

Vrede

Gelijkheid

Eendracht

Vooruitgang

Tegen :

Diktatuur

Verdachtmaking

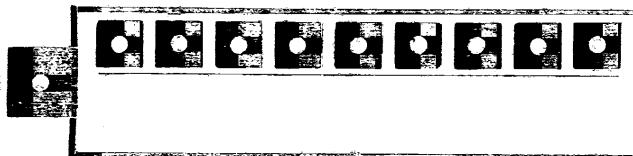
Tweespalt

Onrechtvaardigheid

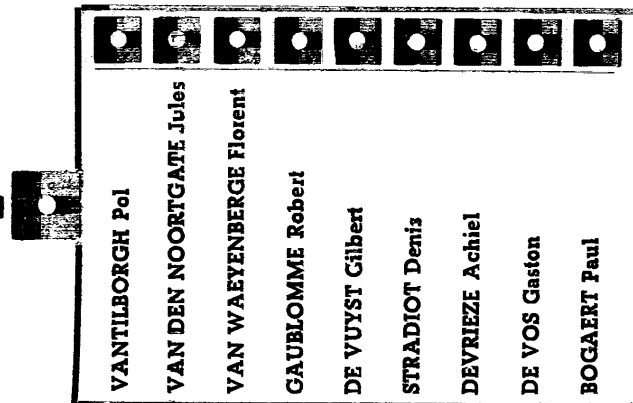
Persoonlijke
wilkeur

KRISTELIJKE VRIJHEIDS- EN VREDESPARTIJ

1

2

VANTILBORGH Pol

VAN DEN NOORTGATE Jules

VAN WAEYENBERGE Florent

GAUBLOMME Robert

DE VUYST Gilbert

STRADIOT Denis

DEVRIEZE Achiel

DE VOS Gaston

BOGAERT Paul

Open brief aan kopman VANTILBORGH.

De inzet van Uw tweede verschijning op het politieke plein is voor ons geen verrassing! Uw eerste verschijning in de oorlogsjaren is fataal afgelopen, maar de tweede zal nog straffer eindigen!

Het is een algemeen verschijnsel dat de VOLKSUNIE met alle kracht haar «TWEEDRACHTZAAIERS» opzoekt, zelfs al was het om de C.V.P. te kelderen of in de grond te boren. DAAR HEBT GIJ, DOKTER, IN STEENHUIZE ACTIEF AAN MEEGEWERKT!!! Zijt gij niet de aanstoker van de bende schooljongens die stelselmatig ons dorp bekladden met aanplakbrieven, teer of witkalk om UW amnestieaffiches te laten uitplakken?

Het is geen jaar geleden dat ik mij als burgemeester en verantwoordelijk hoofd van de politie, verplicht achtte deze kladpotters te kortwieken, en één dezer snaken om 1 uur 's nachts op heterdaad betrapte. Liever dan hem af te leveren bij de Rijkswacht en het strafbaar feit aan te klagen, heb ik hem bij U TEN HUIZE (het Hoofdkwartier) afgeleverd. Deze jongen verklaarde een «betaald agent» te zijn van U en U bewaarde zijn fiets.

Ik ben beschaamd, Mijnheer, dat U met dergelijke tegen de borst stotende praktijken, uitpakt. Waarom hebt U niet bij klaarlichte dag Uw **vodjes** zelf opgehangen? Wij leven niet in het Nazi-regime, iedereen is vrij!!

Het strekt evenwel de bevolking van Steenhuize ter ere, dat U voor dergelijke kladpotterijen moet beroep doen op jongens van andere gemeenten!

Zelfs al kreeg ik nadien een naamloze brief, met de klassiek geworden scheldwoorden van liberaal en Zavelstraat, enz., «dat kan mij niet storen» maar dat daarin tevens gewag gemaakt werd van die jonge snaak; **dat WAS VOOR MIJ EEN VINGERWIJZING** om uit Uw omgeving **ALLES** te verwachten! behalve één goede daad!!!

Het heeft mij verheugd dat ik vorige zondag 21 september, te 16 u. 30 de gelegenheid kreeg de lettertypes te vergelijken van een bepaald schrijfmachien met die naamloze brief. Het was mij onmogelijk maar **enig** verschil te bespeuren! **WAART GIJ WEEROM ACHTER HET GORDIJN???**

Uit Uw gloriëtijd, de oorlogsjaren, weet gij dat naamloze brieven fataal waren voor onze lijdende bevolking!!! Hoeveel zijn er door Uw spitsbroeders (Fritsen en andere) niet aangehouden op een naamloos schrijven! Vuile praktijken nietwaar!!!!

Wanneer gij op bezoek gaat bij ouderlingen hoeft gij UW nationaal Socialistische theorieën niet te verduiken onder een mantel van kristelijkheid!

De jeugd interesseert U! HITLER deed dat ook! Is het daarop dat gij aan een schepenen van mijn bestuur een aanbod deed van 10.000,— Fr. om U te stemmen als schooldokter?

Herrinnert gij U nog dat Gij met dergelijke voorstellen bij mij aan de deur vloog? Fris even Uw geheugen op!

Onze benoemingen (al zijn er ook ondankbare ezels bij) zijn **GEEN GELDZAKEN** geweest.

Eén fout kunt gij ons verwijten dat wij ons lieten verleiden door schoenlikkers. **DAT** is een les voor de uitwerking van ons nieuw programma.

Ons banier heeft geen geldvlekken of omkooppraktijken! **DE PLOEG HAEALTERMAN BESTUURT GEEN GELDZAK, MAAR DE GEMEENTE!**

En wanneer wij in het verleden kijken en voor onze Dorpsgenoten verschijnen; dan vraag ik U:

Tot wat heeft UW politiek opinie gediend? en waartoe heb ik de mijne gebruikt?

Op 12 oktober zal het volk van Steenhuize U antwoorden! **IK BEN GERUST!!!**

Zij zullen U getuigen dat ik uit al mijn krachten de bevolking heb gediend, onafgezien hun gedachte, vriend of vijand.

Ze zullen U getuigen dat ik ook aan vroegere tegenstrevers de hand kan reiken!

Maar Uw politieke verschijning is en blijft een **ZWARTE** vlek.

Ze heeft gediend om ons volk te verraden en te **VERKLIKKEN!**

Ze heeft gediend om arme stakkers op te ruïen! Om Vlaamse idealisten in de klauwen van de bezetter te jagen. **Op 12 oktober krijgt gij opnieuw een verdiende kaakslag!**

Gaston HAEALTERMAN,
BURGEMEESTER.

Stemt onder n' **1**

VERKIEZINGSBLAD —

Gemeenteraadsverkiezingen van 12 oktober 1958.

Drukk. M. Haverbeke, Ninove.

ANTWOORD AAN DE HEER BURGEMEESTER

Eerst en vooral wil ik het geheugen van de Heer Burgemeester even opfrissen en hem er aan herinneren dat ik mijn mandaat van lid van de C.O.O. niet aan hem te danken heb. Het was de oude partij die mij 12 jaar geleden aanstelde. Dit mandaat werd vóór zes jaar vernieuwd, niet om te bewijzen dat het nu ging uit zijn met klikjespolitiek en ander geknoei, maar wel om POLITIEKE REDENEN DOOR U GOED GENOEG GEKEND.

Waarschijnlijk is de Heer Burgemeester het geval van landverpachting te Wijnhuize vergeten, want dat WAS vriendjespolitiek. Eerst hielp hij een beslissing van de C.O.O. goedkeuren, later werd die beslissing door zijn Knikkersgemeenteraad afgekeurd. Deze zaak sleept nu al twee jaar aan en omdat hij schrik heeft van te moeten blozen werd ze VOOR DE VERKIEZINGEN niet meer op de dagorde gebracht. Heer Burgemeester, in deze zaak heeft U bewezen geen burgemeester te zijn van AL uw medeburgers.

Onlangs nog heb IK ondervonden dat U alleen burgemeester zijt voor dat deel der Steenhuizenaren, die bereid zijn uw zolen te likken. Maar de sigaar die U bij deze gelegenheid heeft gesmoord, is U zeker wat zwaar op de maag gevallen daar ge zozeer van leer trekt tegen mij alleen, waar er immers vijf leden van de C.O.O. zijn om samen te beslissen. Daarom vind ik het LAF van U, één lid alleen, daarvoor aan te vallen.

Wat heeft de Burgemeester gedaan met de vrijgekomen gronden der gemeente? Alleen verpacht aan vriendjes. IS DAT GEEN GEKNOEI???

En waar U van ERNST spreekt, Heer Burgemeester en van raadgevingen aan mijn eigen persoon en waar U mijn partijgangers beschimpt en belastert, hier geldt maar één antwoord: WIJ WETEN WAT WE WILLEN. WIJ GAAN RECHT NAAR ONS DOEL. Akkoord, onze mannen zijn van verschillende opvattingen want wij houden van vrijheid. Ik stel meer vertrouwen in al die personen dan in een MAN zoals U die :

1. Enkele jaren geleden nog lidgeld betaalde bij de C.V.P.
2. Nadien Liberaal mandataris voor de Provincie is geworden.
3. In Socialistische Huizen meetings heeft bijgewoond.
4. In gezelschap is gezien geweest, OP DE GEMEENTE, van een Kommunistisch mandataris uit Ninove.
5. Nadien nog door de C.V.P.-politieke, invloedrijke personen pogingen heeft aangewend om te Steenhuize in de C.V.P.Afdeling te geraken.
6. Ten tijde van de Schoolstrijd, voor de staatsscholen, zijn schoenen en zijn auto heeft versleten.
7. En nu, ter gelegenheid van de verkiezingen, nog een ander masker heeft opgezet.

WAT NU, KLEINE MAN ??????????

Foei, Burgemeesterke, van zulke mannen aanvaard ik geen raadgevingen.

Waar U het heeft over kritiek en controle, waarom heeft U over 6 jaar uw meest bekwame medewerker aan de dijk gezet??? Waarom dan die scheldpartij tegenover gemeenteraadsleden van UW EIGEN PARTIJ, bij de verkiezing van het schoolhoofd????? Waarom die mensen, die niet naar UW PIJPEN willen dansen, uitschelden voor Judassen, Lafaards en Verraders ?????????? DAT NOEM IK KONTROLE VERMIJDEN!!!

Burgemeester, indien U veel heeft gedaan, hoeft U geen Judasgeld te betalen om onze plannen te weten, maar bedenk dat ge door uw verdachtmakingen en leugens geen scheuring bij ons zult uitlokken. Dat, wij allen samen en IN BLOK, U een VOETJE zullen lichten en dat HET GROOTSTE GEDEELTE VAN DE BEVOLKING UW DIKTATUUR MOE IS, bewijst dat uw rijk geen 24 jaar meer zal duren maar dat wij over amper 24 dagen, in Vrijheid en Vrede, ONZE zege zullen kunnen vieren.

get. J. V.D. NOORTGAETE.

INHOUD

Inleiding	5
Jean-Baptiste D'Hane, graaf tussen oud en nieuw	7
1. Steenhuize-Wijnhuize, een nieuwe gemeente	13
Steenhuize en Wijnhuize smelten samen tot één gemeente	13
Het hedendaagse Wijnhuize	19
De burgemeesters van Steenhuize-Wijnhuize	24
2. De Franse overheersing	28
De ontluistering van de feodale heer	28
De ontluistering van de godsdienst	29
De conscriptie	32
3. Onder Nederlands bewind	35
4. De Belgische Omwenteling	36
5. Het onderwijs	37
6. Oorlog en vrede	42
De Grote Oorlog	42
De Tweede Wereldoorlog	46
7. De landbouw	54
8. De industriële revolutie	57
De molens	57
De brouwerijen	68
Gezondheidssuikerij te Steenhuyse	69
Het confectiebedrijf Tuypens	72
Manufacture de dentelles véritable	73
Het kantwerk Haelterman	74
De boomzagerij	76
De kuipers	77
De klompenmakers	77
De melkerijen	78
Stoelenmakerij Van Den Bossche	79
Fabriek van vélos	81
Meubelen De Coninck	82
9. De Schreikapel	83

10. Folklore	93
Godsdeel	93
Driekoningen	93
Walmkenbrand	94
De Paasklokken	95
Sinterklaas, de kindervriend	95
De gemeenteraadsverkiezingen van 12 oktober 1958	96
Het manneken uit de maan	98
Zusterke begijn	99
Straatzangers brengen de geheimzinnige zaak van Steenhuize	99
Herbergen en afspanningen	101
Kermissen en markten	103
De processie gaat uit	110
Duivenmaatschappij “De Toekomst”	112
11. De fanfare “Vreugd en Eendracht”	113
12. Demografie	116
13. Steenhuize-Wijnhuize zendt zijn zonen uit	126
Hubert De Deyn	126
Camille Van Waeyenberge	127
Marcel Renaer	129
Marcel Van Daele	131
Robert Van Hooland	134
14. Steenhuize-Wijnhuize, deelgemeente van HERZELE	136
Bijlagen	
D’Hane Steenhuyse	139
De fusie Steenhuize – Wijnhuize	140
Oorlog en vrede	142
De gemeenteraadsverkiezingen van 12 oktober 1958	144
Inhoud	149
Namenregister	151

NAMENREGISTER

Albert I, Koning, 42, 43
Antheunis, familie, 31
Artois Charles Ferdinand, Hertog, 139
Ascoop André, 53
Ascoop Franciscus, 55
Ascoop Marcou, 23
Ascoop Oscar, 50
Ascoop Pius, 24
Backelant Maria, Zr. Angeline, 23
Baele Julien, 47
Bande - Knops Jacqueline, 130
Bauwens Lisette, 111
Beerens Arsène, 47, 48
Beké Jean-Paul, 41
Beké Petrus, 34
Beké Remi, 44
Berlinde, Zuster, 37
Berlindis, Zuster, 23
Bertin N., 139
Bettens Gillis, 62
Bettesone Gudula, 51
Bettezoone Judocus, 62
Bogaert Arnoldus, 43
Bogaert J., 39
Bogaert Oscar, 68
Bogaert Paul, 96, 145
Bogaert Peeter, 37
Bonaparte Napoleon, 5
Borremans Dirk, 4
Bourdeaud'hui Clement, 40
Bral-De Savoye, familie, 20
Brecht Maria Ludovika, 45
Brecht Philemon, 44
Broeckaert Jan, 54, 88
Bruylant Georges, 90
Bruylant Johan, 41
Buyse G., 130
Callaerts J., 130
Callebaut Jozef, 40
Callebaut Jules, 47
Capet Louis, 28
Cardoen Stefanie, 77
Carion Emiel, 47
Carrein René, 47
Causia Joannes Baptista, 68

Causia Joannes Baptista, de weduwe, 68
Chabert Petrus, 78
Chabottau Hubert, 30
Charles X, Koning, 139
Chateaubriand François René, 139
Collage Marc, 41
Compagnie Jan, junior, 62
Compagnie Jan, senior, 62
Cooreman Lucien, 40
Cooreman Rita, 129
Coppens Eliane, 111
Coppens Guilion, 23
Coppens Willy, 40
Coryn Jean-Baptiste, 55
Cosyns René, 78
Cosyns Roger, 40, 41
Cougé Albert, 23
Croux Bert, 130
Cuvelier André, 23
Cuvelier Clarise, 23
Cuvelier E., 77
Cuvelier Nestor, 47
D' Hane Steenhuyse, familie, 92
Damman Gaspar, 61, 62
Dana Jacqueline, 130
De Backer Gaston, 40
De Backer Hendrik, E.H., 20
De Bavont Franchois, 30
De Beer René, 96, 144
De Bodt Etienne, 40
De Boe Paulina, 51
De Boumonville Marie-Franchoise, 30
De Braeckelee A., 141
De Brouwer Paul, 40
De Bruyne Nelly, 103
De Clercq Albert, 47
De Clercq Désiré Pieter, 64
De Clercq Jozef, 47
De Clercq Laurent, 47, 48
De Clercq Oscar, 47
De Clercq, firma, 23
de Clerque Wissocq, familie, 61, 91
De Clippele Livinus, 68
De Clippele Marie-Louise, 55
De Coninck Henri, 82

De Coninck Herman, 82
 De Coninck Marcel, 82
 De Coninck Paul, 53, 82
 De Coninck Peter, 82
 de Crombrugghe de Picquendale, 91
 De Croo Hypoliet, 50
 De Decker Achille, 47
 De Decker Lucienne, 110, 111
 De Deyn Hubert, 126
 De Deyn Lodewijk, 24, 55, 126
 de Frankenberg Jean-Henri, 30
 De Frenne Achiel Eduard, 88, 115
 De Frenne Pierre-Joseph, 111
 De Henau Herman, 40
 De Henau Jean Baptiste, 33
 de Kerckhove- d' Ouselghem Virginia Colleta, 115
 De Koker Febronie, 77, 128
 De Koker Jan, 20
 de la Chaux, dame, Prinses, 58
 De Lange Luc, 41
 De Lange Remi, 74
 De Lange Yvonne, 73, 74
 De Leeuw Adriaan, 34
 De Leeuw H., 115
 De Leeuw Hermenie, 73
 De Leeuw Omer, 47
 De Leeuw Paul, 23
 De Leeuw Petrus, 34
 De Leeuw Rosalie, 77
 De Martelaere Luc, 41
 De Meyer Cyriel, 112
 De Moor Omer Urbain, 76
 De Mulder Hector, 96, 144
 De Nayer Catharina, 34
 De Neve Martinus, 61
 De Paepe E., 77
 De Paepe J., 77
 De Potter Frans, 54
 De Prez André, 40
 De Pril A.J., 47
 De Pril Hilda, 23
 De Pril Jules, 47
 De Pril Romanus, 33
 De Pryck Benedictus, 62
 De Pryck Bemardus, 62
 De Pryck Livien, 62
 de Richardot Claude II, Prins, 86
 de Richardot Joanna, Prinses, 58
 De Roeck Arthur, 99
 De Roeck Desiré, 88
 De Roeck Eric, 41
 De Roeck Gaston, 47, 48, 49, 143
 De Roeck Georges, 40
 De Roeck Oscar, 47
 De Roeck Valeria, 99
 De Roeck Victor, 88
 De Roeck-De Decker, fam, 111
 De Rouck Maria, 55
 De Schamfeleer Franciscus, 55
 De Schampheleer Georges, 50
 De Schampheleer Nestor, 50
 De Schampheleer Raphaël, 41
 De Schampheleer V., 77
 De Schepper M., E.H., 20
 De Seille Ignace Francois, 30
 De Seille Marie Anne, 30
 De Seille P.A., 30
 De Smet Achille, 47
 De Smet Albert, 47
 De Smet Cecile, 111
 De Smet Fritz, 50, 52, 97
 De Smet Jean Baptiste, 33
 De Smet Luc, 41
 De Smet M., 68
 De Sutter Isabella, 34
 de Toledo Fernando Alvarez, Hertog van Alva, 117
 De Turck Bernardus, 33
 De Turck Camiel, 44
 De Turck Hubert, 47, 52
 De Turck Livinus, 9
 De Vleeschouwer Joannes, 62
 De Vos Arthur, 45
 De Vos Filotea, 57
 De Vos Gaston, 47, 96, 145
 De Vriese Lieven, 140
 De Vriese Angèle, 23
 De Vriese Florent, 45
 De Vriese Lieven (legende), 87, 88, 92
 De Vriese Sylvie, 76
 De Vulder Marc, 41, 111
 De Vuyst August, 88, 89
 De Vuyst Gilbert, 96, 145
 De Vuyst Hector, 96, 115, 144
 De Vuyst Jules, 62
 De Vuyst Pieter, 62
 De Waele Godelieve, 111
 De Waele O. G., 47, 48
 De Winter A., familie, 91, 92
 De Winter Georges, 23
 De Wolff Jan Alexander, 61
 De Wulf Jan, 62
 De Wulf Willem, 62
 Dejaegere P., 135
 Delebecque, bisschop, 88
 Delmotte A., 77
 Delmotte Albert, 47
 Delmotte Jozef, Kanunnik, 92
 Delvoye Guido, cj, 23
 Desmet Bernard, 123
 De Roeck V., 77

Devos Charles, 31
 Devrieze Achiel, 96, 145
 Dewetter Marc, 41
 Dezitter J., 57
 D'Hane Steenhuyse Edmond, 51
 D'Hane Steenhuyse Jean Baptiste, Graaf, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 28, 37, 139
 D'Hane Steenhuyse L. E., 24, 27, 55
 D'Hane Steenhuyse, familie, 61, 91, 115
 D'Hanens de Moerkerke, 55
 D'Herde Marcel, 40
 D'Hoker Marc, 41
 D'Hoker Rafaël, 40
 D'Hollander Pieter, 58
 Dierkens R., 130
 Dillemans Roger, 130
 Druot E., 30
 Druot P., 30
 Eeckhoudt L., 141
 Eeckhout Guy, 41
 Eeckhout Roger, 99
 Eeckhout Roger, E.H., 92
 Egmond, Graven van, 19
 Ennaert Julia, 128
 Fierens Philemon, 44, 142
 Foulon M., 136
 Francq David, 141
 Frederick Bernardus, 141
 Galle Lisette, 111
 Gaublonne Eugene, 112
 Gaublonne Jozef, 109, 112
 Gaublonne Robert, 47, 48, 96, 145
 Goeman Julia, 99
 Goeman Sylva, 21, 23
 Goessens Lucien, 39
 Goossens Alfons, 47
 Guizot François, 139
 Haegeman D-Denis, 96, 144
 Haegeman Georges, 47
 Haelterman Gaston, 24, 25, 47, 73, 91, 96, 97, 115, 144, 146, 147
 Haelterman Lodewijk, 75
 Haelterman Maria Ludovika, 74, 75
 Haelterman Martine, 25, 73
 Haelterman Petrus Jozefus, 75
 Haelterman, familie, 91
 Hendrickx Alfons, 53
 Hendrickx Roger, 47
 Henri IV, 139
 Herpelinck Ferdinand, 47
 Herregods Jules, 96, 144
 Herry Georges, 24
 Heylen Victor, 130
 Hitler Adolf, 52, 119, 146
 Hoebeke André, 50

Hoste Florent, 47
 Hysselinckx Alfred, 47, 48
 Hysselinckx Godelieve, 111
 Hysselinckx Julien, 54
 Hysselinckx Lea, 111
 Hysselinckx Paul, 40, 41, 103
 Hysselinckx Suzanne, 111
 Jacob Ferdinand, 47
 Janssens Lodewijk, 130
 Joossens J.V., 130
 Jouret Benedictus, 55
 Jozef II, Keizer, 8
 Kerkhofs Jan, 130
 Kiekens Albert, 47, 49
 Kiekens Prosper, 47, 96, 144
 Krielemans Albert, 130
 Lally - Tollendal, 139
 Lambrecht Symoen, 62
 Lanckbeen Hendrik, 58
 Lauwaert Hortensia, 64
 Lauwereyssens J.B., de weduwe, 55
 Lauwereyssens Leopold, 24, 51
 Lecerf Petrus, E.H., 9, 30, 31
 Leopold I van Saksen-Coburg-Gotha, 5
 Leopold II van Oostenrijk, 8
 Leopold III, Koning 50
 Louis le Grand, 139
 Louis XVI, Koning, 28
 Louis XVIII, Koning, 139
 Maelcamp Isabella Catharina Rose , 139
 Maelcamp, familie, 61, 91
 Marginet Angèle, 101
 Marginet Baudewijn, 41
 Marginet Herman, 41, 111
 Marginet René, 24
 Marion Sylvie, 130
 Matton Leopold, 39
 Meerman Ernest, 47
 Meneve Lea, 134
 Montgomery Bernard Law, Generaal, 53
 Morre Josephus, 64
 Morre Pierre Joseph, 67
 Muys Louis, 39, 40
 Muys Petrus, de weduwe, 78
 Muys Stefanie, 112
 Nica A., 99
 Nica Hugo, 41
 Nijs Piet, 130
 Nothomb Jean Baptiste, 39
 Nuttinck Adeline, 99
 Nuttinck N., E.H., 99
 Nuttinck Nelleken, 99
 Nuttinck, familie, 88
 Ooghe Bernardus, 34
 Ooghe Marc, 40

Ooghe Willy, 41
 Otte Georges, 52
 Papijn Suzanne, 23
 Papijn Walter, 23
 Pauwels Coorde, 62
 Peleman Omer, 47
 Pessemier O., 41
 Philips II, Koning, 117
 Pieyens, de familie, 88
 Podevin Albert, 47, 51
 Poriau Pharaildis, 37
 Poulain M., 136
 Prieels Benedict, 44
 Prieels Cyriel, 43
 Prudhomme N., 62
 Pycke de Peteghem, familie, 91
 Pycke-Ascoop, familie, 112
 Ramsdam Libert, 23
 Reguwaert Adriaen, 85
 Reguwaert Anne, 85
 Renaer Ann, 129
 Renaer Hubert Henri, 129
 Renaer Marc, 129
 Renaer Marcelin, 4, 129, 130
 Renaer Maria Celina, 129
 Renaer Martine, 129
 Renaer Patrick, 129
 Ritserveldt Achiël, 47
 Ritserveldt Jean-Paul, 59, 107
 Ritserveldt Omer, 48
 Ritserveldt Willy, 48, 92
 Ritserveldt Willy, de weduwe, 113
 Rodriguez de Evora y Vega Emmanuel, 139
 Rodriguez de Evora y Vega Marie Madeleine, 139
 Roman Amandus, 88, 89
 Russell D.S., 53
 Saelens Adriën, 50
 Saelens Agnes, 76
 Saelens Julius Romanus, 45, 76
 Saelens Léon, 43
 Saelens Omer, 48
 Saelens Petrus, 76
 Saelens René, 76
 Saelens Vital, 76
 Sanderus Antoni, 85
 Sansarlat Paul, 48
 Scaille Gille, 30
 Schockaert Joseph, 129, 130
 Schollaert Eliane, 111
 Schollaert Felix, 55
 Schollaert Jozef, 48
 Schollaert Maria, 111
 Schollaert Pieter, 141
 Schollaert Virgile, 48
 Schotsmans P., 130
 Schotte D., 77
 Schotte Denis, 45
 Schotte Julius, 44, 45
 Schotte Kamiël, 81
 Schotte Paula, 44
 Schotte René, 96, 133, 144
 Schotte Simona, 133
 Schoupe Lucien, 48
 Smith Albert, 48
 Sonck Florent, 48
 Sophie Antonius Andres, E.H., 88
 Spitaels Petrus, 10, 37, 39
 Stalpaert Bertha, 23
 Standaert Marc, 41, 111
 Standaert Remi, 45
 Steppe Waldy, 40
 Sterck Albin, 61
 Sterck André, 40
 Stradiot André, 79, 80
 Stradiot Denis, 96, 145
 Stradiot Emmanuel, 79, 80
 Stradiot René, 47
 Stradiot Walter, 41
 Talleyrand Charles Maurice, 139
 Temmerman Jules, 45
 Temmerman M., E.H., 95
 Theunen Sylvia, 79
 Thoms N., 93
 Tuypens Alfons, 48, 72
 Tuypens Christiane, 72
 Tuypens Denise, 72
 Tuypens E., 31
 Tuypens Julienne, 23
 Tuypens-De Schepper, familie, 72
 Uytersport F.F., 141
 Uyttersport Eugene, 48
 Vallez Petrus, 55
 Van Aerschot Severinus, 51
 Van Berlamont Hendrik, 62
 Van Berlamont Marcus, 62
 Van Brantegem Adriaan, 58
 van Brugge Lodewijk, Prins van Steenhuize, 57
 Van Cauwelaert Aagje, 4
 Van Cleemputte Mariette, 111
 Van Cleemputte Paul, 40
 Van Daele Marcel, 4, 131, 133, 137
 Van Damme Hubert, 40
 Van Damme Oscar, 44
 Van Damme René, 48
 Van De Maele Marcel, 40
 Van De Noortgate Regina, 23
 Van De Noortgate Valère, 50
 Van De Norre Livinus, 33
 Van De Roy J., Dr., 95, 105
 Van De Velde L., pater, 20

Van De Wiele Albert, 47, 48
 Van De Wiele Omer, 23
 Van De Wiele Petrus, 64
 Van Den Berg(h)je Roger, 40
 Van Den Berge Julius, 44
 Van Den Berghe André, 50
 Van Den Berghe Arthur, 40, 41
 Van Den Berghe C., 77
 Van Den Berghe Cecile, 111
 Van Den Berghe Hector, 77
 Van Den Berghe J., 77
 Van Den Berghe Jan, 62
 Van Den Berghe L., 77
 Van Den Berghe Marc, Mtr., 27, 87
 Van Den Berghe Pieter, 62
 Van Den Berghe Willy, 77, 93, 99
 Van Den Bossche Alfons, 79
 Van Den Bossche Arthur, 79
 Van Den Bossche Cecilia, 79
 Van Den Bossche Cyrille, 48, 79
 Van Den Bossche Emiel, 44
 Van Den Bossche F., 141
 Van Den Bossche Franciscus, 33
 Van Den Bossche Jan Baptist, 79
 Van Den Bossche Joris, 79
 Van Den Bossche Kamiel, 45
 Van Den Bossche Marcel, 48, 50
 Van Den Bossche Maria, 79
 Van Den Bossche Paula, 79
 Van Den Bossche Sylvia, 79
 Van den Broeck C., 130
 Van Den Hende Petrus Antonius, 64
 Van Den Hende Petrus Antonius, de weduwe, 64
 Van Den Hende R., de weduwe, 45
 Van Den Hole Ludovicus, 62
 Van Den Noortgaete Jules, 96, 145, 147
 Van Den Noortgate Abel, 67
 Van Den Noortgate Adriaen, 9
 Van Den Noortgate Aimé, 67
 Van Den Noortgate Aimé, de weduwe, 67
 Van Den Noortgate Alinus, 57
 Van Den Noortgate Charles Louis, 67
 Van Den Noortgate Emilia Zoë, 76
 Van Den Noortgate Eric, 41
 Van Den Noortgate Fr.-Achiël, 96, 144
 Van Den Noortgate Frans, 40
 Van Den Noortgate Hector, 67
 Van Den Noortgate Jan Baptist, 67
 Van Den Noortgate Jan Baptist, de weduwe, 67
 Van Den Noortgate Jan, 41
 Van Den Noortgate Jean Baptiste, 9
 Van Den Noortgate Karel Jozef, 67
 Van Den Noortgate Karel Lodewijk, 57
 Van Den Noortgate Oscar, 67
 Van Den Noortgate Yvonne, 40, 41
 Van Den Noortgate, familie, 68
 Van Der Bracht Petrus, 44
 Van Der Donck J., 20
 Van Der Haegen Bernardus, E.H., 38, 51
 Van Der Haegen Carolus Ludovicus, 51
 Van Der Haegen Joanna Maria, 51
 Van Der Linden Livinus, 33
 Van Der Linden Raymond, 109
 Van Der Linden Remi, 45
 Van Der Massen Francies, 62
 Van Der Massen, kapitein, 20
 Van Der Plancke Louis, 99, 100
 Van Der Poorten A., 20
 Van Der Poorten Charles, 48
 Van Der Steen Martin, 61
 Van Der Stichelen Oscar, 45
 Van Der Stockt Lieven, 62
 Van Der Stockt Thomaes, 62
 Van Droogenbroeck Marcel, 50, 51, 52
 Van Droogenbroeck Omer, 51, 52 (Audomarus)
 Van Droogenbroeck Valentine, 73, 74
 van Egmont Lamoraal, Graaf, 117
 van Egmont, familie, 61
 Van Elsen Hendrik, 62
 Van Gestel Cornelius, 86
 Van Gijseghem Dirk, 41
 Van Hamme Eric, 41
 Van Hecke Jo, E.H., 4
 Van Herrewege Léon, 44
 Van Hooland Bart, 134
 Van Hooland Hans, 134
 Van Hooland Robert, 4, 134, 135
 Van Hooland Tine, 134
 Van Humbeek, 39
 Van Impe René, 39, 40
 Van Isterdael Herman, 14
 Van Kerckhove Rosalie, Zr. Imelda, 23
 Van Keymeulen Gaston, 48
 Van Laethem Florent, 105, 107
 Van Laethem Yvonne, 111
 Van Lier H., 130
 Van Lierde André, 51, 103
 Van Lierde Donatus, 64
 Van Lierde Eddy, 41, 111
 Van Lierde Edmond, 64
 Van Lierde Marcelinus, 67
 Van Lierde Michiel, 62
 Van Melkebeke Michel, 23
 van Montmorency Philips II, Graaf van Hoom, 117
 Van Muylem André, 101
 Van Muylem Hector, 48, 49
 Van Muylem Herman, 101
 Van Muylem Honoré, 75
 Van Muylem Jozef, 101
 Van Muylem Jules, 48

Van Muylem Julien, 75
Van Nedervelde Angèle, 23
van Oostenrijk Maria Theresia, Keizerin, 64
van Oostenrijk Maximiliaan, 58
Van Oudenhove Alphonse, 69, 71
Van Oudenhove Josephus, 24, 69, 71, 96, 97
Van Oudenhove Jules, 40, 70
Van Oudenhove N., schatter, 86
Van Peteghem Felix, 55
Van Peteghem J.B., 68
Van Roey J.E., Kardinaal, 50, 51
Van Ruyskensvelde Bernarda, 75
Van Ruyskensvelde Jean Baptiste, 34
Van Ruyskensvelde K., 141
Van Ruyskensvelde Petrus, 34
Van Ruyskensvelde Willy, 53
Van Ruyskensvelde, familie, 140
Van Severen Fr., 20
Van Snick Henri, 45
Van Snick Jacques, 41
Van Snick Marcel, 40
Van Snick Remi, 45
Van Snick Victor, 45
Van Tittelboom Johan, 4
Van Volxem F.J., E.H., 19, 31
Van Waeyenberge Albert, 48

Van Waeyenberge Alfons, 128
Van Waeyenberge August, 77, 128
Van Waeyenberge Camille, 4, 127, 128
Van Waeyenberge Florent, 46, 48, 96, 97, 145
Van Waeyenberge Irène, 101
Van Waeyenberge Petrus, 77
Van Waeyenberge Piet, 133
Van Waeyenberge Sylvain, 40
Van Waeyenberghe Lieven, 62
Vandenberge Melania, 75
Vander Seypen Marie, 79
Vantilborgh Pol, Dr., 96, 97, 145, 146
Vergote Antoon, 130
Verlinden Willy, 41
Vermeulen Joseph, 47, 48
Verpaalen John, 65
Verstichel Madeleine, 23
Verstichel Willy, 23
Wallez Alma, 23
Wallez Magda, 111
Wasteel Jan, 58
Watté Robert, 48
Wellesley Arthur, Hertog van Wellington, 139
Willem I, Koning, 35, 139
Willem II, Koning, 139
Willems Egidius, 33

BIJDAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN STEENHUIZE-WIJNHUIZE

HEREN EN PRINSEN TE STEENHUYSE
(1155-1794)

STEENHUIZE-WIJNHUIZE
MIJN DORP VAN TOEN
(1794-1976)

RONDON DE SCHREIKAPEL
*Brochure uitgegeven met de steun van Ziekenzorg,
afdeling Steenhuize, anno 2001.*
